

İÇİNDEKİLER

1. ÖĞRENME ALANI

BİRLİKTE YAŞAMAK

KİTABIMIZI TANIYALIM

8

GRUPLARDA VE SOSYAL HAYATTA İLETİŞİMİN ÖNEMİ

12

ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLER İÇİN FIRSAT EŞİTLİĞİ

28

MİLLÎ MESELELER KARŞISINDA TÜRK TOPLUMUNUN TUTUM VE DAVRANIŞ-
LARI

38

1. ÖĞRENME ALANI ÖRNEK SORULAR

50

2. ÖĞRENME ALANI

EVİMİZ DÜNYA

KÜRESELLEŞMENİN İNSAN VE TOPLUM HAYATINA ETKİSİ

56

BÖLGESEL VE KÜRESEL SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNDE ÜLKEMİZİN ROLÜ ...

68

2. ÖĞRENME ALANI ÖRNEK SORULAR

80

3. ÖĞRENME ALANI

ORTAK MİRASIMIZ

OSMANLI DEVLETİ'NİN CİHAN DEVLETİ HÂLINE GELMESİNİ
SAĞLAYAN POLİTİKALAR

84

OSMANLI DEVLETİ'NİN UYGULAMAYA KOYDUĞU YENİLİKLER

108

OSMANLI KÜLTÜR VE MEDENİYETİ

136

3. ÖĞRENME ALANI ÖRNEK SORULAR

155

SÖZLÜK

160

KAYNAKÇA

162

TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE
KARA VE DENİZ KOMŞULARI HARİTASI

164

TÜRK DÜNYASI HARİTASI

165

KİTABIMIZI TANIYALIM

Kitap öğrenme alanlarından oluşmaktadır.

Her öğrenme alanının başında öğrenme alanı kapak sayfası yer almaktadır.

Öğrenme alanı adı ve numarası

Alt konu başlıkları

1.
ÖĞRENME ALANI

BİRLİKTE YAŞAMAK

KONULAR

- GRUPLAR VE SOSYAL HAYATTA İLETİŞİMİN ÖNEMİ
- ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLER İÇİN FIRSAT EŞİTLİĞİ
- MİLLİ MESELELER KARŞISINDA TÜRK TOPLUMUNDA TUTUM VE DAVRANIŞLARI

BU ÖĞRENME ALANINDA

- Dahil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemini sorgulayabilirsiniz.
- Özel gereksinimli bireyler için fırsat eşitliğini sürdürmeye yönelik fikir üretebilirsiniz.
- Türk toplumunun millî meseleler karşısında gösterdiği tutum ve davranışlara ilişkin çıkarım yapabilirsiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Davranış
- Etkili İletişim
- Fırsat Eşitliği
- Grup
- İletişim
- Kitle İletişim
- Özel Gereksinim
- Sosyal Hayat
- Toplum
- Tutum

Geliştirilmesi hedeflenen
beceri ve tutumlar

Anahtar kavramlar

Öğrenme alanı
özet karekodu

1. Öğrenme alanı
karekodu

Öğrenme alanı ile ilgili e-çeriklere yönlendiren karekodlar

DÜŞÜNELİM

Öykü, bilmece, şiir, örnek olay, görsel vb. ile içeriğe giriş yapılan bölümdür.

KEŞFEDELİM

Bireysel veya grupta çalışma etkinlikleri aracılığıyla konuya hazırlık yapılan bölümdür.

ÖĞRENELİM

Konuya ilişkin bilgilerin etkileşimli olarak açıklandığı bölümdür.

UYGULAYALIM

Hedeflenen becerilerin uygulanmasına yönelik etkinliklerin ve performans görevlerinin yer aldığı bölümdür.

DEĞERLENDİRELİM

Öğrenme alanı kapsamındaki becerilerin pekiştirilmesine yönelik değerlendirme soru ve etkinliklerinin yer aldığı bölümdür.

Konu ile ilgili ön değerlendirme sorularını ifade eder.

Ön öğrenmeler ile öğrenme alanı içeriği arasında köprü kuran soruları ifade eder.

Görsel kaynak, harita, genel ağ haberi ve metinler ile ilgili öğrencinin cevaplama için hazırlanan soruları ifade eder.

Öğrenme yaşantılarında yer alan grup tartışmalarını ifade eder.

Konu ile ilgili haberleri ifade eder.

Kitabımızdaki kaynak metinlerin yazım ve noktalamasında orijinallerine bağlı kalınmıştır.

1. Öğrenme Alanı

Öğrenme Alanı Özeti

1.

ÖĞRENME ALANI

BİRLİKTE YAŞAMAK

KONULAR

- GRUPLAR VE SOSYAL HAYATTA İLETİŞİMİN ÖNEMİ
- ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLER İÇİN FIRSAT EŞİTLİĞİ
- MİLLÎ MESELELER KARŞISINDA TÜRK TOPLUMUNDA TUTUM VE DAVRANIŞLARI

BU ÖĞRENME ALANINDA

- Dâhil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemini sorgulayabileceksiniz.
- Özel gereksinimli bireyler için fırsat eşitliğini sürdürmeye yönelik fikir üretebileceksiniz.
- Türk toplumunun millî meseleler karşısında gösterdiği tutum ve davranışlara ilişkin çıkarım yapabileceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Davranış
- Etkili İletişim
- Fırsat Eşitliği
- Grup

- İletişim
- Kitle İletişim
- Özel Gereksinim

- Sosyal Hayat
- Toplum
- Tutum

GRUPLARDA VE SOSYAL HAYATTA İLETİŞİMİN ÖNEMİ

Aşağıda verilen yapboz parçalarının üzerine toplumda birlikte yaşama kültürüne etki eden unsurlara örnekler yazınız.

? Verilen çevrim içi konuşmayı inceleyerek soruları cevaplayınız.

? Aslı'nın Arda'ya kırılma sebebi nedir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

? Aslı arkadaşlarını doğru anlayabilmek için nasıl bir iletişim kurulmalıydı?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

? Arda'nın arkadaşları yerinde siz olsaydınız nasıl davranırdınız? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Uygulama adımları doğrultusunda verilen etkinliği yapınız.

Görsel 1.3 Necmettin ve Sedat

Uygulama Adımları

- Öğretmeninizin rehberliğinde ikişer kişilik gruplara ayrılınız.
- Aşağıda verilen örnek olayı inceleyiniz. Bu olayda yer alan iletişim probleminin hangi durumdan kaynaklandığını belirleyiniz. Necmettin ve Sedat'ın bu sorunu yaşamamak için nasıl bir iletişim kurmaları gerektiğini tartışınız. Tartışma sonucunda ulaştığınız çözüm önerilerini belirleyiniz.
- Belirlediğiniz çözüm önerilerini kullanarak Necmettin ve Sedat arasındaki doğru iletişimi örnekleyen kısa bir canlandırma yapınız.

Necmettin ve Sedat, 5.sınıfın başından beri çok yakın iki arkadaştı. İkisi de aynı futbol takımında oynuyor, okulda yapılan etkinliklere birlikte katılıyorlardı. Ancak son zamanlarda iletişim problemleri yaşamaya başladılar. Bunda bireysel hazırladıkları ödev de etkili olmuştu. Bir pazartesi günü, sosyal bilgiler öğretmeni, “Toplumsal Kurallar ve Sorumluluklar” konulu ödevin teslim tarihini hatırlattı. Necmettin, hafta sonu şehir dışında bir turnuva-ya katıldığı için ödevini tamamlayamamıştı. Teneffüs sırasında Sedat Necmettin'in yanına geldi.

Necmettin:

– Merhaba Sedat! Ödevin teslim tarihine de çok az bir zaman var. Yetiştirmem zor gibi görünüyor. Turnuvadan dolayı hiç vakit bulamadım. Seninkini bana atar mısın? Sadece nasıl yaptığını bakıp hızlıca ödevimi toparlayacağım.

Sedat duraksadı. Çünkü geçen ay da Necmettin aynı istekte bulunmuş ve Sedat'ın ödevindeki cümleleri neredeyse aynen kullanmıştı. Bu yüzden Sedat öğretmeninden uyarı almıştı.

Sedat:

– Necmettin, kararsızım. Geçen sefer de aynı şeyi yapmıştın. Bu ödevde çok emek verdim, örnekleri kendim seçtim. İstersen sana kaynaklarımı verebilirim ama bitmiş ödevi göndermek bana haksızlık gibi geliyor.

Bu sözler üzerine Necmettin sinirlendi:

– Abartıyorsun! Arkadaşına yardım etmek bu kadar zor mu? Sanki hiç kimse ödevini paylaşmıyormuş gibi davranıyorsun. Son zamanlarda çok bencilleştin.

Bunları söyleyip hızla uzaklaştı. Sedat ise “bencil” suçlamasına çok içerlemişti. O, sadece kendi emeğini korumak ve sorumluluk bilincini zayıflatacak bir davranıştan kaçınmak istiyordu. Bu olaydan sonra Necmettin ve Sedat hiç konuşmadı.

2 | Sizce Necmettin ve Sedat'ın arasında yaşanan iletişim problemi neden kaynaklanmıştır?
Necmettin ve Sedat bu sorunu yaşamamak için nasıl bir iletişim kurmalıydı?

Bu olayda belirtilen problemin çözüm önerileri neler olabilir? Açıklayınız.

Dahil olduğu gruplarda veya sosyal hayatınızda karşılaştığınız iletişim problemlerinden bir örnek yazınız.

Görsel 1.4 Baba ve oğlu

İletişimle İlgili
Video

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Aşağıda verilen örnek olayı inceleyiniz.

Baba ve Oğul

Adam, bütün hafta işte çok yorulmuş, hafta sonu dinlenmeyi planlıyordu. Pazar sabahı eşi güzel bir kahvaltı hazırladı. Gazetesini aldı, keyif içinde bütün günü evde dinlenerek geçireceğini düşündü. Tam o sırada oğlu koşarak geldi:

- Baba, bugün sinemaya gideceğiz değil mi? Adam, sinirlenerek karşılık verdi:
- Sen hiç beni düşünmüyorsun Selim. Hep bir yerlere gitmek istiyorsun, senin yüzünden hiç dinlemiyorum. Selim üzülerek:
- Ama baba bana söz vermiştin. Verdiğin sözleri hiç tutmuyorsun. Senin böyle davranman beni kırıyor. Baba, hafta başında oğlunu sinemaya götüreceğine söz vermişti ama sözünü tamamen unutmuştu. Dışarıya çıkmak istemediğinden nasıl bir bahane uydursam diye düşündü. Sonra gazetede dünya haritası gözüne ilişti. Dünya haritasını küçük parçalara ayırıp, yapboz haline getirdi. Oğluna dedi ki: – Selim bu dünya yapbozu. Bunu tamamlarsan sinemaya gidebiliriz. Baba, nasılsa bu haritayı akşama kadar düzeltemez, ben de rahat ederim diye düşündü. On dakika geçtikten sonra oğlu babasının yanına koşarak geldi.
- Baba haritayı düzelttim hadi artık sinemaya gidelim. Anneeee hadi hazırlanalım! Adam önce inanamadı ve haritayı göster bakalım dedi. Hayretler içindeydi ve bunu nasıl yaptığını sordu. Oğlu:
- Bana verdiğin haritanın arkasında bir insan resmi vardı. İnsanı düzelttiğim de dünya kendiliğinden düzeldi.

2| Örnek olaydaki iletişim örneklerinde dikkatinizi çeken durumları listeleyiniz.

Listenizdeki durumlardan yararlanarak etkili iletişimin önemiyle ilgili **5N1K** tekniğine uygun sorular hazırlayınız.

5N1K

Ne?

Örnek olayda ne anlatılmaktadır?

Nerede?

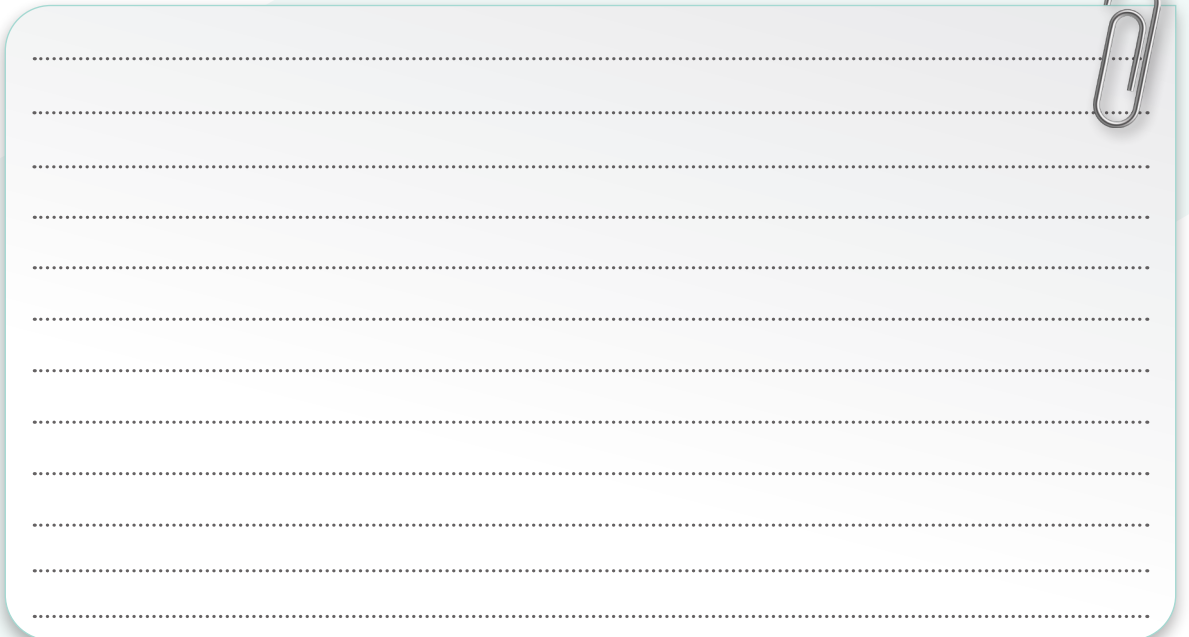
Ne zaman?

Nasıl?

Niçin?

Kim/Kimler?

5N1K tekniğine uygun hazırladığınız sorulardan yola çıkarak etkili iletişimin (ben dili, sen dili, empati, farklılıklara saygı, etkin dinleme, beden dili) önemiyle ilgili yazılı, görsel veya dijital kaynaklardan bilgiler toplayınız. Elde ettiğiniz bilgileri ilgili alana yazınız.

Görsel 1.5 İletişim

İletişim ile ilgili verilen metinleri okuyunuz ve etkinlikleri yapınız.

İletişim; duygu, düşünce ve bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılmasıdır (Görsel 1.1). İnsan, toplumun bir üyesi olarak dünyaya geldiği andan itibaren diğer insanlarla iletişim ve etkileşim hâlinindedir. Bu etkileşim sayesinde hem kendini ifade eder hem de çevresini anlamayı öğrenir. Günlük yaşamda insanlar birbirleriyle iletişim kurarak toplumsal bağları güçlendirir. Bu iletişim bazen yüz yüze, bazen de teknolojik araçlar aracılığıyla gerçekleşir. Duygu, düşünce ve bilgilerin geniş kitlelere ulaştırılmasını sağlayan telefon, gazete, radyo, televizyon, genel ağ gibi araçlara kitle iletişim araçları denir. Kitle iletişim araçları ile geniş kitlelere çok kısa sürede ve hızlı bir şekilde ulaşmak mümkündür.

Komşunuza “günaydın” demek, otobüste birine yer vermek, öğretmeninizin sorusuna cevap vermek için söz istemek ya da bir arkadaşınıza telefonla mesaj göndererek fikir alışverişinde bulunmak iletişim örnekleridir.

İnsanlar, iletişim kurarken farklı yollar kullanabilir. İletişim, genel olarak üç grupta incelenir:

Görsel 1.6 Söz isteyen öğrenci

İnsanlar arasında kurulan etkili iletişim, toplumun düzenli ve huzurlu bir şekilde varlığını sürdürmesine önemli katkıda bulunur (Görsel 1.6). **Etkili iletişim;** bireylerin birbirlerini açık, doğru ve samimi bir biçimde anlayabilmeleri anlamına gelir. Burada önemli olan sadece duygu, düşünce ve bilgilerin aktarılması değil aynı zamanda iletişimin karşılıklı gerçekleşmesidir. Etkili iletişimde amaç birbirini gerçekten anlamaktır. Etkili iletişimin temelini empati, ben dili, sen dili, farklılıklara saygı, etkili dinleme, beden dili gibi kavramlar oluşturur.

Empati; bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun gözünden bakması, duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışması ve bunu karşısındakine yansıtmasıdır.

Aşağıda verilen örnek olayı inceleyiniz ve verilen etkinliği yapınız.

Gizem sınava hazırlanmak için odasında ders çalışıyordu. Küçük kardeşi Arya ise oyun oynamak istiyordu. Gizem meşgul olduğunu söyleyince Arya üzülüp odadan sessizce çıktı. Bir süre sonra Gizem, Arya'nın oturma odasında tek başına oturduğunu, oyuncaklarına bile dokunmadığını fark etti. Yüzü asıktı. Gizem, kardeşinin yanına giderek:

2 | Örnek olayda boş bırakılan yere aşağıda verilen cümlelerden hangisi getirilirse Gizem'in empati kurduğu anlaşılır?

"Arya, ben ders çalışırken sessiz olmanı söylemiştim. Neden üzülüyorsun ki?"

"Sen de hep oyun oynamak istiyorsun, biraz sabretmelisin."

"Canın sıkılmış olmalı Arya. İstersen sınavlarım bittikten sonra birlikte oyun oynayalım."

"Benimle konuşma Arya, tekrar dersime döneceğim."

Görsel 1.7 Sen dili

Sen dili; karşıdaki kişiyi suçlayan, yargılayan, eleştiren ve hedef alan ifadelerin kullanıldığı iletişim biçimidir (Görsel 1.3). Sen dili ile kurulan cümleler genellikle tartışma ve yanlış anlamalara neden olur. Çünkü sen dili davranış, tutum, söz, duygu veya düşünceye odaklanmaz ve doğrudan kişiliği hedef alır. Örneğin "Ders anlatırken öğretmeni hiç dinlemiyorsun.", "Sınıfta sürekli konuşuyorsun, o yüzden herkesin dikkati dağılıyor.", "Etkinlik saatine hep geç kalıyorsun, senin yüzünden grup çalışması aksıyor." gibi ifadeler suçlayıcı ve yargılayıcı olmakla birlikte eleştiri de içerir.

Olumlu ve
Olumsuz
İletişim Yolları

Ben dili; bireyin kendi duygu ve düşüncelerinin karşısındaki kişiyi suçlamadan, yargılamadan ve saygı çerçevesinde ifade edildiği iletişim biçimidir. Bu iletişim, anlayışı ve empatiyi güçlendirir. İletişimi olumlu etkiler. Örneğin "Eşyalarımın izinsiz kullanılmasından rahatsız oluyorum.", "Ödevlerini zamanında yapmadığından başarısının düşeceğinden endişe ediyorum.", "Odanın dağınık olmasından rahatsız oluyorum.", "Sınıfta yüksek ses olunca derse dikkatimi vermekte zorlanıyorum." gibi ifadelerde kişi duygusunu dile getirirken karşısındakini suçlamaz.

Görsel 1.8 Anne, baba ve çocukları

ÖZELLİKLERİ

Sen Dili

- Olumsuz ve suçlayıcıdır.
- Davranıştan çok kişi odaklıdır.
- Kişi iletişim kurmaktan kaçınır.
- Benlik saygısını zedeler.

Sen dili ile ilgili iki örnek cümle yazınız.

.....

.....

.....

.....

Ben Dili

- Olumlu ve yapıcıdır.
- Kişiden çok davranış odaklıdır.
- Kişi iletişim kurmaya açıktır.
- Benlik saygısını olumlu yönde etkiler.

Ben dili ile ilgili iki örnek cümle yazınız.

.....

.....

.....

.....

Beden dili; bireyin duygu ve düşüncelerini jest, mimik, duruş, fiziksel mesafe gibi sözel olmayan yollarla ifade eden iletişim biçimidir (Görsel 1.9). Sözlü ifadelerin yanında bedenini verdiği mesajlar da iletişimi şekillendirir. Beden dilinde yüzdeki ifadeler mimik; el, kol, baş gibi vücut hareketleri ise jest olarak adlandırılır. Beden dilinin doğru ve etkili kullanmak iletişimi olumlu etkiler. Konuşurken gülümsemek, karşıdaki kişiye yönelerek konuşmak, göz teması kurmak, onaylayıcı şekilde başını sallamak gibi davranışlar olumlu beden dili örnekleridir. Ancak yüzünü çevirerek dinlemek ya da iletişim içerisindeyken telefonu ile oynamak olumsuz mesaj içerir.

Görsel 1.9 Beden dili

Aşağıda beden dili ile ilgili görseller verilmiştir. Görsellerdeki beden dilinin jest mi, mimik mi olduğunu belirleyip işaretleyiniz. Beden dilinin hangi duyguyu ifade ettiğini örnekteki gibi ilgili alana yazarak yanına emojiyi çiziniz.

	Jest	Mimik	Anlam	Emoji
	☐	☒	Mutlu	
	☐	☐		
	☐	☐		
	☐	☐		
	☐	☐		
	☐	☐		

Görsel 1.10

Etkin dinleme, konuşan kişiyi doğru anlamak amacıyla kurulan iletişim biçimidir. Etkin dinleyen kişi, yalnızca söylenenleri değil, karşısındakinin hislerini de anlamaya çalışır. Bu tutum, iletişimde güven ve saygı ortamı oluşturur. Örneğin bir arkadaşınız derdini anlatırken ona dönüp göz teması kurmanız, sözünü kesmeden dinlemeniz ve gerektiğinde "Seni anlıyorum." demeniz etkin dinlemenin göstergesidir. Türkçede bu durumu anlatan "can kulağıyla dinlemek" deyiimi, büyük bir dikkatle dinlemeyi anlatır. Etkili dinlemede dinleyen kadar konuşan da önemlidir. İyi bir konuşmacı; kelimeleri doğru telaffuz eder, dinleyenlerle göz teması kurar, ses tonunu iyi ayarlar, vurgulamayı doğru yapar, düşüncelerini açık ve net bir şekilde ifade eder, sorulan soruları içtenlikle cevaplar ve anlattığı konuyu jest ve mimikleriyle destekler.

2 | **Etkin dinlemeyle ilgili atasözleri bularak verilen alana yazınız.**
Bulduğunuz atasözlerini arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....

.....

Farklılıklara saygı; iletişim kurulan insanların düşünceleri, inançları, yaşam biçimleri ve değerlerine ön yargısız şekilde yaklaşmayı gerektiren iletişim biçimidir (Görsel 1.11). Örneğin sınıfta farklı bir dil konuşan ya da başka bir ülke kökenli arkadaşınıza saygı göstermek, onun kültürünü öğrenmeye çalışmak gibi davranışlar toplumsal uyumu ve barışı güçlendirir. Farklılıklara saygı, insanlara kim olduklarına bakmadan değer vermenin bir göstergesidir. Bu iletişim biçimi hem insan haklarının hem de toplumsal barışın korunmasına katkıda bulunur.

Görsel 1.11
Farklılıklara Saygı

Aşağıdaki haber metnini okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

İspanya'dan Türkiye'ye ailesiyle taşınan Maria (Mariya) adlı öğrenci, bu yıl Sıla'nın öğrenim gördüğü sınıfa kaydoldu. Yeni bir ülkede eğitim hayatına başlayan Maria, dil ve kültür farklılıkları nedeniyle ilk günlerde tedirgindi. Türkçe'yi tam olarak konuşamamasına rağmen okulun ilk günü kendini tanıtmaya çalıştı. Bazı öğrencilerin aksanına gülmesi üzerine kısa süreli bir üzüntü yaşayan Maria, bu durumu sınıftaki diğer öğrencilerin ona destek olmasıyla atlattı. Özellikle Sıla, Seyhan, Göksu ve Irmak teneffüslerde Maria'ya Türkçe kelimeler öğretirken yardımcı oldular. Maria da arkadaşlarına İspanya'nın kültürünü ve oyunlarını anlattı. Sınıf içinde zamanla oluşan karşılıklı anlayış ve destek ortamı, öğrencilerin farklı kültürlere olan bakışını olumlu yönde etkiledi. Öğrenciler, Maria'nın farklı bir milletten olmasının sınıf için bir zenginlik olduğunu fark ederek farklılıklara saygı duymanın önemini fark etti. Böylece hem Maria kendini daha mutlu hissetti hem de sınıftaki dostluk bağları güçlendi.

(Kitap için hazırlanmıştır.)

2 | **Maria'nın sınıf arkadaşlarından farklı olan yönlerini yazınız.**

.....

.....

2 | **Siz Maria'nın sınıf arkadaşı olsaydınız onunla nasıl bir iletişim kurardınız?**

.....

.....

İletişimi engelleyen durumlarla ilgili verilen metni inceleyiniz ve etkinliği yapınız.

Gerek günlük yaşamda gerek dijital ortamlarda dikkatsizlik, sabırsızlık, empati kurmama, yanlış ifade gibi nedenlerle iletişim sorunları veya çatışmalar yaşanabilir. Bu çatışmalar kimi zaman kişinin kendi davranışlarından, kimi zaman da iletişim kurduğu kişiden kaynaklanabilir. İletişimi bozan tutum ve davranışlar iletişim engelleri olarak adlandırılır. Örneğin konuşurken telefonunu sürekli kontrol etmek, karşıdaki kişinin sözünü kesmek, sık sık öğüt vermek veya alaycı bir üslup kullanmak etkili iletişimi bozar. Bu tür durumların farkında olmak ve bu davranışlardan uzak durmak olumlu iletişim için önemlidir.

Konuşanı dikkatle ve saygıyla dinlemek, ben dilini kullanmak, göz teması ve empati kurmak etkili iletişim için oldukça önemlidir. Hem sınıfta hem de sosyal hayatta insanları anlamaya çalışmak, saygıyla dinlemek ve barışçıl bir yaklaşım sergilemek bireye güven ve mutluluk verir. Bu şekilde kurulan iletişim ile sevgi, saygı, yardımlaşma, dostluk gibi değerler gelişir. Ayrıca sınıf içinde etkili iletişim yöntemlerini kullanarak güçlü iletişim kurmak, arkadaşlık ilişkilerini daha sağlam hâle getirir. Bu nedenle etkili iletişimi olumsuz etkileyen davranışlardan kaçınmak gerekir.

Uygulama adımları doğrultusunda etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- Öğretmen rehberliğinde dörder kişilik gruplar oluşturunuz.
- Grubunuza bir grup lideri belirleyiniz.
- Günlük hayatta ve dijital ortamlarda karşılaştığınız etkili iletişime engel olan durumlarla ilgili grup olarak beyin fırtınası yapınız.
- Fikirlerinizi aşağıda verilen zihin haritasındaki ilgili yerlere yazınız.
- Beyin fırtınası sürecinin yanda yer alan karekoddaki kontrol listesi ile değerlendirileceğini unutmayınız.

Kontrol Listesi

A central brain diagram with six empty boxes for notes, arranged in two columns of three. The boxes are white with orange and yellow borders. The brain is stylized with yellow and orange colors. The background is light blue with white and yellow dots.

2 | Belirlediğiniz iletişim problemlerinin nedenlerini balık kılçığı üzerindeki ilgili yerlere yazınız.

İletişim Problemleri

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkili iletişim yalnızca sözcüklerle kurulmaz. İnsanların bakışları, ses tonları, beden dili ve davranışları da iletişimin bir parçasıdır. Anlayışlı, barışçıl bir tutum; iletişimi güçlendirir. Kardeşiniz bir eşyanıza yanlışlıkla zarar verdiğinde hemen kızmak yerine “Bir dahaki sefere daha dikkatli ol, olur mu?” demek, barışçıl bir iletişim örneğidir. Sevgi temelli bir iletişim biçimi insanlar arasındaki ilişkilerin olumlu yönde gelişmesine ve iletişimin güçlenmesine katkıda bulunur.

Uygulama Adımları

- Aşağıda iletişime engel olan durumlara bir örnek verilmiştir.
- Örnek olayın anlatıldığı metni inceleyiniz.
- Arkası yarın tekniği ile verilen örnek olayın sonunda neler olabileceğini tahmin ediniz.
- Cevaplarınızı sırasıyla tahtaya yazarak olumlu ve olumsuz davranışlar olarak gruplayınız.
- Örnek olayın devamını karekoddan dinleyiniz.
- Örnek olay sonucu ile kendi tahminlerinizi karşılaştırınız.
- Karşılaştırma sonucunda çatışmayı uzlaşmaya dönüştüren anlayışlı ve barışçıl davranışların altını çiziniz.

Ahmet ve Merve, aynı sınıfta okuyan iki yakın arkadaştır. Bir gün sosyal bilgiler öğretmenleri onlara "çevre kirliliği ve çözüm önerileri" konulu bir proje ödevi verir. Projeyi birlikte hazırlamak için bir araya gelen Ahmet ve Merve'nin ilgi alanları birbirinden farklıdır. Ahmet, bilgisayar ve teknolojiyle ilgilenmeyi severken Merve ise resim yapmaya çok meraklıdır. Bu nedenle proje konusunda nasıl bir yol izleyecekleri üzerine fikir ayrılığı yaşarlar. Ahmet, bilgisayarda ayrıntılı bir slayt hazırlamanın en etkili yöntem olduğunu söylerken; Merve, konuyu resim ve afişlerle anlatmanın daha ilgi çekici olacağını savunur. İkisi de kendi fikrinin doğru olduğunu düşündüğü için aralarında tartışma başlar.

Hikâye nasıl devam etmiş olabilir? Tahminlerinizi tahtaya yazınız.

Yazılan tahminleri olumlu ve olumsuz davranışlar olarak gruplandırınız ve aşağıdaki tabloya ekleyiniz.

Olumlu Davranışlar

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Olumsuz Davranışlar

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- 24. sayfada yer alan tablodan yararlanarak hikâyenin sonu hakkında tahminlerde bulununuz.
- Hikâyenin devamını karekoddan dinleyerek metnin altındaki soruları cevaplayınız.
- Hikâyenin devamı ile tahminlerinizi karşılaştırınız.
- Yaptığınız karşılaştırma sonucunda çatışmayı uzlaştırmaya dönüştüren davranışların neler olduğunu aşağıda verilen alana yazınız.

[illegible]

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

13. sayfada hazırlamış olduğunuz 5N1K sorularını elde ettiğiniz bilgilerden yararlanarak cevaplayınız. İletişimin önemi ile ilgili karekodu inceleyerek bilgilerin ve sorulara verilen cevapların doğruluğunu kontrol ediniz.

5N1K

CEVAP

Ne?

Nerede?

Ne zaman?

Nasıl?

Niçin?

Kim/Kimler?

Aşağıda verilen formu doldurunuz.

İletişim Konusu ile
İlgili Bilgiler

Öz Değerlendirme Formu

Değerlendirme Ölçütleri

Evet

Kısmen

Hayır

Etkili iletişim ve etkili iletişimin önemi ile ilgili 5N1K soruları hazırladım.

İletişim problemlerinin nedenleri ile ilgili balık kılıççı diyagramı hazırladım.

Arkası yarın tekniğinde olumlu ve olumsuz davranışları doğru bir şekilde gruplandırımdı.

Çatışmadan uzlaşmaya giden yolda hangi davranışların önemli olduğunu doğru bir şekilde yazdım.

5N1K sorularını uygun bir şekilde cevapladım.

Çalışmalarınızı verimli şekilde sürdürebilmeniz için “Kısmen” ya da “Hayır” seçeneklerini işaretlediğiniz bölümleri gözden geçiriniz. Bu bölümlerdeki eksikliklerinizi araştırarak veya öğretmeninizden destek alarak tamamlayınız.

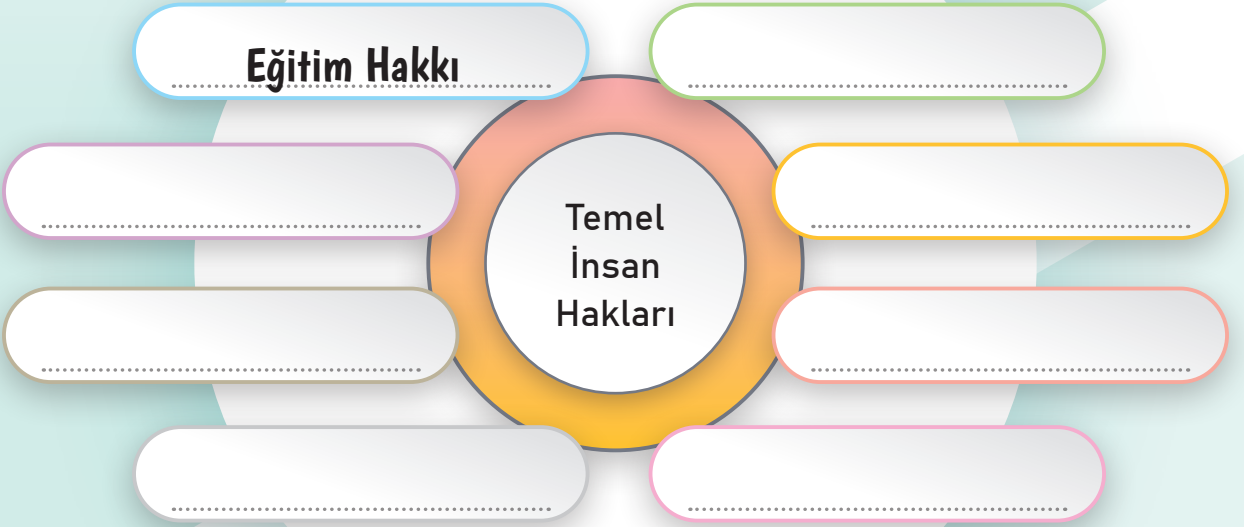

ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLER İÇİN FIRSAT EŞİTLİĞİ

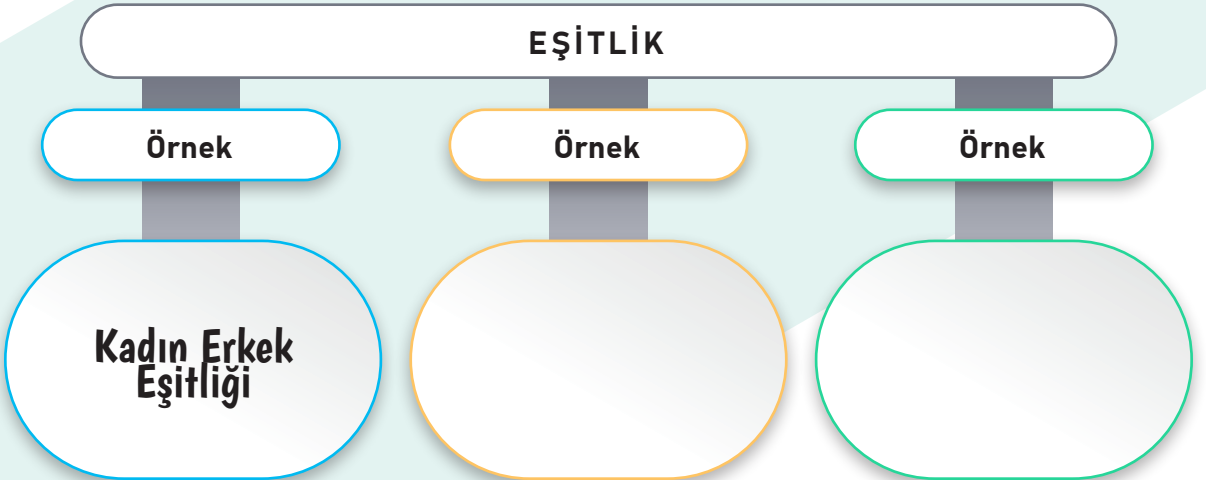

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Temel insan hakları ile ilgili verilen kavram haritasını doldurunuz.

Eşitlik ile ilgili kavram haritasını doldurunuz.

Özel gereksinimli bireylere yönelik fırsat eşitliğini sürdürmek için yapılmış çalışmalara günlük yaşamınızdan örnekler yazınız.

Özel Gereksinimli Bireyler
ile İlgili Çalışmalar

1

2

3

4

5

6

7

8

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Karekodda verilen videoyu izleyiniz. Metni inceleyerek uygulama adımları doğrultusunda konuşma halkası etkinliğini yapınız.

Özel Gereksinimli
Bireylerin Başarıları

Batuhan Eruçar – Millî Yüzücü

Görsel 1.13 Batuhan Eruçar

Serebral palsi nedeniyle doğuştan engelli olan Batuhan Eruçar (Görsel 1.13), doktor tavsiyesiyle yüzmeye başladı. Adana'da uygun havuz bulunmayınca annesi antrenörlük eğitimi alarak ona yüzme öğretti. Yüksek performansı ile birçok yarışmada madalyalar kazandı. Ailesiyle birlikte bir spor kulübü kurarak engellilere ücretsiz yüzme eğitimi verdi. Bugüne kadar 120'den fazla madalya kazanan Eruçar'ın en önemli başarısı, Çanakkale Anzak Koyu Yüzme Yarışını engelli tek sporcu olarak tamamlayıp birinci olmasıdır.

Sare Aydın – Psikiyatri Uzmanı

Görsel 1.14 Sare Aydın

Doğuştan paraplejik olan Sare Aydın (Görsel 1.14), engeli nedeniyle 11 yaşına kadar okula gönderilmedi. Okula başladığında büyük başarı göstererek sınıf atladı, ilkokulu ve liseyi birincilikle bitirdi. Çocukluk hayali olan tıp eğitimini Tokat Gaziosmanpaşa Tıp Fakültesinde birincilikle tamamladı. Aydın, engeline rağmen pes etmeyerek tıp alanında örnek bir başarı hikâyesi oluşturdu.

Yusuf Akgün – Ressam

Görsel 1.15 Yusuf Akgün

İğdır'da altı yaşındayken elektrik akımına kapılarak iki kolunu kaybeden Yusuf Akgün (Görsel 1.15), devlet korumasında büyüdü. Zorluklara rağmen ağızla resim yapmayı öğrenerek sanata yöneldi; yüzme, atletizm, kickboks ve tiyatro gibi alanlarda da kendini geliştirdi. Çok sayıda sergi açtı, ödüller kazandı. Moda ve tekstil lisansının ardından toplum çalışmaları alanında yüksek lisans yaptı. "Engelli Yusuf değil, sadece Yusuf'um" diyerek güçlü duruşu ve üretkenliğiyle örnek bir sanatçı oldu.

Uygulama Adımları

- Öğretmeniniz rehberliğinde sınıfça bir konuşma halkası oluşturunuz.
- Etkinlikte konuşma sırasının belli olması için konuşurken elinizde tutacağınız kalem, kalem kutusu, silgi gibi bir nesne belirleyiniz.
- Fikrini belirten akkadaşınızı dikkatlice dinleyiniz.
- Nesneyi elinizde sırasıyla dolaştırarak "özel gereksinimli bireylerin yaşadıkları zorluklar ve başarıları, fırsat eşitliği sağlamanın ve bunu sürdürmenin önemi" ile ilgili fikirlerinizi belirtiniz.
- Sıranız geldiğinde pas diyebilir ve nesneyi yanınızdaki arkadaşınıza verebilirsiniz.
- Kendinizi hazır hissettiğinizde fikrinizi belirtiniz.
- Konuşmanızı tamamladıktan sonra nesneyi yanınızdaki arkadaşınıza veriniz.
- Bütün öğrenciler fikrini belirttiikten sonra etkinliği sonlandırınız.

Görsel 1.16 Özel gereksinimli bireyler için hazırlanmış takip şeridi

Engelleri
Aşıyorum

Özel gereksinimli bireyler için fırsat eşitliği ile ilgili verilen metni okuyunuz ve görselleri inceleyerek etkinliği yapınız.

Özel gereksinimli bireyler; fiziksel, zihinsel, duygusal veya gelişimsel açıdan yaşlılarından farklı ihtiyaçlara sahip, günlük yaşamlarını sürdürebilmek ve toplum içinde bağımsız olabilmek için ek destek ve eğitime ihtiyaç duyan kişilerdir. Kimileri görme, işitme ya da yürüme konusunda; kimileri ise öğrenme veya iletişim alanında güçlük yaşayabilir. Bu bireylerin de herkes gibi hayalleri, yetenekleri ve güçlü yönleri vardır. Örneğin tekerlekli sandalye kullanan bir öğrenci resimde çok yetenekli olabilir ya da işitme engeli olan bir çocuk sporda büyük başarılar gösterebilir. Bu nedenle onları toplumun ayrılmaz bir parçası olarak görmek ve empatiyle yaklaşmak önemlidir. Toplumda rahatça yaşayabilmeleri için okullarda, iş yerlerinde ve sosyal alanlarda uygun düzenlemeler yapılmalıdır. Çünkü özel gereksinimli bireyler de toplumun eşit ve değerli bireyleri olarak aynı haklara sahiptir.

Fırsat eşitliği insanların doğdukları yer, cinsiyetleri, ailelerinin ekonomik durumu ya da sahip oldukları özellikler ne olursa olsun aynı haklara sahip olmaları anlamına gelir. Her çocuğun okula gidebilmesi, kız ve erkek öğrencilerin aynı şartlarda eğitim görebilmesi, özel gereksinimli bireylerin eğitimle desteklenmesi gibi durumlar fırsat eşitliğine örnektir. Özel gereksinimli bireylerin okullarda rampa, asansör gibi fiziksel düzenlemelerle ve özel eğitim desteği ile rahatça eğitim görebilmeleri fırsat eşitliğinin bir parçasıdır (Görsel 1.16).

Fırsat eşitliğini sürdürmek hem bireyler hem de toplum için çok önemlidir. İnsanlar eğitim, sağlık, iş hayatı ve sosyal hayatta eşit haklara sahip olduklarında kendi yeteneklerini geliştirme fırsatı bulur, hayallerine ulaşabilir ve kendilerini değerli hissederler. Bu durum bireylerin öz güvenini artırarak hayata umutla bakmalarını sağlar. Toplum açısından ise fırsat eşitliği, adalet ve barış ortamı oluşturur. Özel gereksinimli bireylerin katıldığı bir toplum daha güçlü, mutlu ve huzurlu olur. Şefkat, anlayış, merhamet ve sevgi ile desteklenen fırsat eşitliği, hem bireylerin mutlu olmasını hem de toplumun gelişmesini sağlar.

Bilgi Kutusu

Eşitlik ilkesi; birçok ulusal ve uluslararası metinde yer bulmuş evrensel bir ilkedir.

Anayasamızın 10. maddesine göre “Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksinin kanun önünde eşittir.”

Görsel 1.17 Engelli araç park yeri

Özel gereksinimli bireyler, kanunlar karşısında onur ve değer bakımından tüm insanlarla eşit hak ve özgürlüklere sahiptir (Görsel 1.17). Ancak çeşitli nedenlerden dolayı bu bireylerin haklarını kullanırken diğer bireylerle aynı koşullara sahip olamadıkları ve farklı engellerle karşılaştıkları görülmektedir. Toplumda özel gereksinimli bireyler, özellikle ayrımcılık başta olmak üzere pek çok olumsuz tutum ve davranışa maruz kalabilmektedir. başta olmak üzere pek çok olumsuz tutum ve davranışa maruz kalabilmektedir.

TEMEL İNSAN HAKLARI

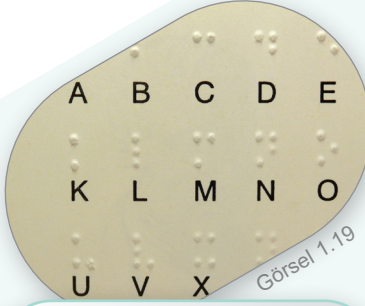
Temel insan hakları; her bireyin yalnızca insan olmasından dolayı sahip olduğu, devredilemez ve vazgeçilemez haklardır. Bu hakların amacı, bireylerin herhangi bir engelle karşılaşmadan kendilerini geliştirmelerini ve gerçekleştirmelerini sağlamaktır. Bu çerçevede özel gereksinimli bireylerin hakları da yasalarla güvence altına alınmıştır. Özel gereksinimli bireylere fırsat eşitliği sunan çeşitli uygulamalar hayata geçirilmiştir. Böylece özel gereksinimli bireylerin toplumsal yaşamın her alanında etkin rol almaları ve toplumun gelişimine katkıda bulunmaları mümkün olmuştur.

Aşağıda özel gereksinimli bireylerin yaşam kalitelerini artırmak ve fırsat eşitliğini sağlamak için yapılan çalışmalara örnekler verilmiştir. Metinleri okuyunuz ve görselleri inceleyerek soruları cevaplayınız.

Görsel 1.18

Özel gereksinimli bireyler için hazırlanmış işitme cihazı

Görsel 1.19

Özel gereksinimli bireyler için hazırlanmış Braille (Breyil) alfabesi

Görsel 1.20

Özel gereksinimli bireyler için araç içi erişilebilirliği sağlayan rampa

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

Umut Evleri

Özel gereksinimli bireylerin toplum yaşamına aktif katılımları ve temel becerileri kazanmaları sağlanarak bağımsız yaşamları amaçlanmaktadır.

Gündüz Bakım Merkezleri

Özel gereksinimli bireye bakım veren aile bireylerinin gün içinde kendilerine vakit ayırıp hayata katılmalarını sağlar. Özel gereksinimli bireyin öz bakım ihtiyaçlarının karşılanmasının yanı sıra eğitsel, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler yürütür.

Geçici ve Misafir Bakım Hizmeti

Özel gereksinimli bireylere ailelerinin yıl içerisinde hac, umre, sağlık, seyahat gibi çeşitli nedenlerle geçici olarak verilen bir bakım modelidir.

Özel Bakım Merkezleri

Özel gereksinimli bireylerin yaşam kalitesini artırmak için özel olarak tasarlanmış profesyonel hizmet sağlayıcı kuruluşlardır. Zihinsel veya ruhsal engellilik gibi durumlar nedeniyle sürekli bakım ve desteğe ihtiyaç duyan bireylere yönelik olarak çalışmaktadır.

Kastamonu'da Özel Gereksinimli Bireyler İçin Atlı Terapi Projesi

Kastamonu'nun Taşköprü ilçesinde hayata geçirilen "Sen de Gel" projesi, özel gereksinimli bireylerin yaşam kalitesini artırmayı hedefliyor. Proje kapsamında özel gereksinimli çocuklar, uzman eğitmenler eşliğinde atlı terapiyle tanışıyor. Atlı terapi, hem fiziksel hem de ruhsal gelişimi destekleyen bir yöntem olarak öne çıkıyor. Bu sayede çocukların kas gelişiminde ilerleme sağlanırken denge problemlerinin azaldığı ve yürüme becerilerinde belirgin iyileşmeler görüldüğü belirtiliyor. Proje sadece çocuklara değil ailelerine de büyük fayda sağlıyor. Aileler, bu süreç sayesinde hem sosyal hayata daha fazla katılma fırsatı buluyor hem de çocuklarının gelişim sürecine etkin olarak destek olabiliyor.

Görsel 1.21
Özel gereksinimli birey

Görsel 1.22 Engelsiz plaj

Fethiye’de Özel Bireyler İçin Kısa Mola Merkezi

Özel gereksinimli bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmak ve sosyal hayata daha aktif katılmalarını sağlamak amacıyla halk plajları engelsiz plajlar hâline getirildi (Görsel 1.22). Böylece özel gereksinimli bireylerin denizden rahatça faydalanabilmeleri sağlandı. Ayrıca kısa mola merkezi açıldı. Kısa mola merkezinde özel gereksinimli bireylerin, uzman personel eşliğinde eğlenceli ve öğretici etkinliklerle vakit geçirmeleri sağlanırken, ailelere de günlük işlerini sürdürebilme fırsatı sunuldu

Görsel 1.23 Engelsiz eğitim

Eğitimde Engel Yok

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, herkese eşit eğitim sunma amacıyla özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarına yönelik eğitim hizmetleri sunmaktadır (Görsel 1.23). Eğitimde fırsat eşitliği ilkesiyle yürütülen çalışmalarla özel gereksinimli bireylerin sosyal gelişimlerini desteklenmekte, toplumsal yaşama uyumları artırılmakta, üst öğrenime ve meslek alanlarına hazırlanarak üretken bireyler olabilmeleri hedeflenmektedir. Okul ortamında eğitime katılamayan özel gereksinimli öğrenciler için hastane sınıflarında ve evde eğitim hizmeti verilmektedir.

Görsel 1.24 Engelsiz sağlık

Karabük'te Özel Gereksinimli Bireylere Evde Bakım Hizmeti

Özel gereksinimli bireylere sağlık durumu ve yaşam koşullarına göre haftalık ya da aylık aralıklarla ziyaretler gerçekleştiriliyor (Görsel 1.24). Temizlik ile ilgili temel ihtiyaçlar ekipler tarafından karşılanıyor. Bu hizmetle vatandaşların günlük yaşamları kolaylaştırılırken, aynı zamanda onlara güven ve huzur dolu bir destek sunuluyor.

2 | Özel gereksinimli bireyler için yapılan çalışmaların ortak amacı nedir? Bu çalışmalar özel gereksinimli bireylerin yaşamında ne ifade etmektedir? Tartışınız.

Günlük yaşamınızda ve çevrenizde özel gereksinimli bireylere fırsat eşitliği sunan buna benzer örnekler veriniz.

Beyin eseri tekniğini kullanarak uygulama adımları doğrultusunda etkinliği yapınız.

- Öğretmen rehberliğinde 6 gruba ayrılınız.
- Her gruba üzerinde eğitim, sağlık, istihdam, ulaşım, sosyal yaşama katılım kavramlarının yazılı olduğu kartları dağıtınız.
- Özel gereksinimli bireylere eğitim, sağlık, istihdam, ulaşım, sosyal yaşama katılım alanlarında sunulan fırsat eşitliğinin sürdürülebilmesiyle ilgili fikir önerileri yazınız.

Eğitim**Ulaşım****Sağlık****İstihdam****Sosyal
Yaşama
Katılım**

- Grup olarak fikir önerileri yazdığınız kâğıtları öğretmen masasına ters çevirerek koyunuz.
- Grup üyeleri olarak bir kart seçiniz ve kartı sesli şekilde okuyunuz.
- Grupların tamamının görüşleri okunana kadar etkinliğe devam ediniz.
- Kartlardaki benzer fikirleri gruplandırınız.
- Ortaya çıkan tüm fikirler sınıfça tartışıldıktan sonra en özgün önerileri belirleyiniz.
- Yaptığınız çalışmanın kontrol listesi ile değerlendirileceğini unutmayınız.

Uygulama adımları doğrultusunda proje etkinliğini yapınız.

Uygulama Adımları

- Öğretmen rehberliğinde beş gruba ayrılınız.
- Her grup bir proje yürütücüsü belirleyiniz.
- Özel gereksinimli bireylerin eğitim, ulaşım, sağlık, istihdam ve sosyal yaşamı ile ilgili aşağıda verilen taslağı kullanarak bir proje tasarlayınız.
- Hazırladığınız projeyi gerçekleştirmek üzere okul idaresi ve yerel yöneticilerle paylaşabilirsiniz.
- Hazırlayacağınız ürünün bütüncül dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirileceğini unutmayınız.

Proje Grubunun Adı:

Projede Görevli Öğrenciler:

Projenin Adı:

Proje Amacı:

Proje Yeri:

Proje Tarihi:

Proje Süresi (Hangi tarihler arasında yapılacağı) :

Projeden Faydalanacak Kişiler:

Projenin Yöntemi (İzlenecek Adımlar) :

Sonuç ve Değerlendirme:

Bütüncül Dereceli
Puanlama Anahtarı

MİLLÎ MESELELER KARŞISINDA TÜRK TOPLUMUNUN TUTUM VE DAVRANIŞLARI

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Bir toplumun hangi durumlarda millî birlik ve beraberlik içerisinde hareket ettiğini aşağıdaki noktalı alana yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Görsel 1.26 Bayrakla süslenmiş ev

1. 6 Şubat 2023 Depremleri
2. Sümeyye Boyacı 2022 Para Yüzme Dünya Şampiyonu

Görsel 1.27 Ya İstiklal Ya Ölüm

Görsel 1.28 Ferhat Gedik ve Eren Bülbül

Görsel 1.29 Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinliği yapınız.

Verilen metinleri okuyunuz ve görselleri inceleyerek Türk toplumunun millî meseleler karşısında hangi tutum ve davranışları sergilediğini tahmin ediniz.

"Ya İstiklal Ya Ölüm"

Millî Mücadele, Türk milletinin bağımsızlık için verdiği büyük mücadeledir. Halk, Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde yurdunu düşmanlardan kurtarmak için birlik olmuştur. 1919'da Samsun'a çıkan Atatürk, Millî Mücadele'yi başlatmıştır. Bu mücadele sonunda Türkiye Cumhuriyeti kurulmuş ve millet özgürlüğüne kavuşmuştur.

İyi ki Varsın Eren

Eren Bülbül ve Jandarma Astsubay Ferhat Gedik, 2017 yılında Trabzon'un Maçka ilçesinde teröristlere karşı yürütülen operasyonda şehit oldu (Görsel 1.28). O yıl Eren henüz 15 yaşında bir öğrenciydi, Ferhat Gedik ise vatani görev yapan bir askerdir. İkisi de cesaretleriyle Türkiye'nin yüreğinde yer etti.

Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir

15 Temmuz 2016'da demokrasiyi hedef alan darbe girişimi, halkın kararlı direnişiyle başarısızlığa uğradı. Darbeciler, Türkiye Büyük Millet Meclisini ve güvenlik güçlerinin binalarını bombalarken Türk milleti canı pahasına demokrasiyi savundu (Görsel 1.29). O gece 251 kişi şehit, 2196 kişi gazi oldu. Bu kahramanlık destanı, her yıl "Demokrasi ve Millî Birlik Günü" adıyla anılıyor.

Millî Meselelerde Biz

Deprem Öldürmez İhmal Öldürür

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye'nin güneydoğusunda meydana gelen büyük deprem, ülke tarihinin en yıkıcı afetlerinden biri oldu (Görsel 1.30). Kahramanmaraş merkezli depremler, birçok ilde hissedildi ve binlerce insanın hayatını etkiledi. Depremi hemen ardından devlet, bölgeye arama-kurtarma ekipleri, askerî birlikler, sağlık ekipleri ve afet koordinasyon birimleri gönderdi. Enkaz alanlarında arama çalışmaları başlatıldı; yaralıların tedavisi için sahra hastaneleri kuruldu. Depremzedelerin barınma ihtiyacını karşılamak için çadır kentler ve konteyner kentler oluşturuldu. Ayrıca gıda, su, giysi ve diğer temel ihtiyaçların karşılanması için geniş çaplı bir destek ağı kuruldu. Deprem sonrasında tüm Türkiye tek yürek oldu. Devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlar birlikte çalışarak deprem bölgesindeki yaraların sarılmasına katkı sağladı.

Görsel 1.30 Depremde zarar gören yol

Yapay Zekâ Destekli Tıp Sistemi

2025 yılında Türkiye, bilim dünyasında büyük bir başarıya imza attı. Prof. Dr. Elif Karadeniz liderliğindeki Ankara Bilim Üniversitesi ekibi, "MedAI-Türk" adlı yapay zekâ destekli tıp tanı sistemini geliştirdi (Görsel 1.31). Bu sistem, hastalıkları erken dönemde tespit ederek doktorlara yardımcı oluyor ve tedavi sürecini hızlandırıyor. Proje, TÜBİTAK tarafından desteklendi ve üç yıl süren yoğun çalışmalar sonucunda tamamlandı. Sistem, binlerce tıbbi veriyi analiz ederek doğru sonuçlar veriyor ve sağlık alanında Türkiye'yi dünyada ön sıralara taşıyor.

Görsel 1.31 Bilim Üniversitesi Ankara

Yapay Zekâ Sanatına Yön Veren Sanatçı

Türk Medya Sanatçısı ve Tasarımcı Refik Anadol (Görsel 1.32), mimari ve medya sanatlarını veri bilimi ve yapay zekâyla birleştiren çalışmalarıyla tanınıyor. Dünyada yapay zekâ sanatının gelişimine öncülük eden Refik Anadol; TIME100 AI Impact Awards, Lorenzo il Magnifico Yaşam Boyu Başarı Ödülü, Lumen Prize Gold Award gibi birçok ödüle layık görülmüştür.

Görsel 1.32 Refik Anadol

Millî Yüzücü Defne Kurt'tan 2025'te Tarihi Başarı

Türkiye'nin gururu millî sporcu Defne Kurt, 2025 yılında Singapur'da düzenlenen Dünya Para Yüzme Şampiyonası'nda büyük bir başarıya imza attı (Görsel 1.33). Defne, yarışmalarda 5 altın madalya kazanarak Türk spor tarihine geçti. Bu başarısıyla Defne, dünya şampiyonasında 5 altın madalya kazanan ilk Türk kadın yüzücü ünvanını aldı. Ayrıca yarışlar sırasında kendi derecelerini de geçerek Avrupa rekorları kırdı. Defne Kurt, elde ettiği bu büyük başarıyla Türkiye'nin adını tüm dünyaya duyurdu.

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 1.33 Defne Kurt

Türk toplumunun millî meseleler karşısında hangi tutum ve davranışları sergilediğini tahmin ediniz. Tahminlerinizi aşağıda verilen noktalı alana yazınız.

Görsel 1.34 Birlik ve beraberlik

Türk toplumunun millî meseleler karşısında gösterdiği tutum ve davranışlarla ilgili metni oynayınız ve etkinlikleri yapınız.

Türk toplumu, tarih boyunca millî meseleler karşısında sergilediği birlik ve dayanışma ruhuyla dikkat çeken bir millettir. Bu tutum; köklerini Türk milletinin tarihi, kültürel değerleri ve bağımsızlık bilincinden alır. Türkler için milli mesele, milletin varlığını sürdürmesi, kimliğini koruması ve onurunu savunması açısından son derece önemlidir. Bu nedenle Türk toplumu; ülkesinin birliği, bağımsızlığı, güvenliği, refahı, geleceği gibi konularda, doğal afetlerden ekonomik zorluklara, bilimden spora kadar her alanda ortak bir irade etrafında kenetlenmeyi bilmiş, dayanışma ve birlik ruhuyla her zorluğun üstesinden gelmiştir.

Türk toplumunun millî meseleler karşısında en belirgin özelliği yardımlaşma ve dayanışma kültürüdür. Afetler, savaşlar, terör eylemleri, darbeler veya ulusal krizler sırasında toplumun tüm kesimleri aynı duyguda buluşur ve el ele vererek zorlukların üstesinden gelir. Tarih boyunca Türk milleti, Millî Mücadele Dönemi'nden günümüz millî kalkınma hamlelerine; eğitim, sağlık, teknoloji, bilim ve spor alanlarındaki başarılarına kadar pek çok alanda önemli başarılar elde etmiştir. Bu zorluklar ve başarılar bireylerde sorumluluk duygusunu ve toplumsal görev bilincini güçlendirir; insanlar yalnızca kendi yaşamlarından değil, çevresindekilerin yaşamlarından da sorumlu olduklarını fark eder. Böylece toplum için faydalı olmanın ve ortak amaç için çalışmanın değeri daha iyi anlaşılır, bireylerde sosyal sorumluluk bilinci güçlenir. Günümüzde de Türk toplumu, millî meselelerde gösterdiği duyarlılık ve başarılarla hem ulusal hem de uluslararası alanda saygı uyandırmaktadır. Ulusal bağımsızlık, sınır güvenliği, terörle mücadele, kültürel değerlerin korunması, toplumsal dayanışma gibi konularda toplumun genelinde güçlü bir farkındalık, derin bir aidiyet duygusu ve tarihsel bilinç vardır. Türk toplumu, millî konulara dair fikirlerini bu bilinç ve sorumlulukla dile getirerek ülkesinin geleceğine katkıda bulunmakta ve her zorluğun üstesinden birlik ve beraberlikle gelmektedir.

Görsel 1.35 Kilim motifi

Görsel 1.36 Dünya Cimmastik Şampiyonu Ayşe Begüm Onbaşı

1.37 Millî Mücadele

Millî kimlik; bir milletin kendine özgü düşünüş, yaşayış, dil, töre, gelenek, toplumsal değer ve kurallardan oluşan özellikler bütünüdür (Görsel 1.35). Millî kimlik soy, dil, din, tarih, vatan, kültür gibi unsurlardan oluşmaktadır. Bu kimlik, bir millete ait aidiyet duygusudur. Aynı zamanda bir bilincin, bir duruşun ve ortak bir kader anlayışının yansımasıdır. İnsan millî kimliği sayesinde kim olduğunu, nereden geldiğini ve hangi değerlere sahip olduğunu bilir. Bu bilinç, bireyin toplum içinde yerini belirlemesini ve geçmişiyile bağ kurmasını sağlar.

Bir milleti ayakta tutan en güçlü unsur millî kimliği ve bu kimliğe duyduğu sadakatle beslenen vatan sevgisidir. Türkiye, tarih boyunca nice zorlukları aşmış, nice destanlar yazmış bir ülkedir. Bu zaferler yalnızca cephelelerde kazanılmamış; spor, sanat, bilim ve toplumsal dayanışma alanlarında da yaşatılmıştır. Çünkü vatanseverlik, sadece savaşta silah kuşanmakla değil, barış zamanında da ülkesine karşı vatandaşlık sorumluluklarını yerine getirmekle mümkündür. Bu kimlik ve vatan sevgisi, Türkiye'yi her daim güçlü, onurlu ve bir arada tutan en yüce değerdir. Türk milleti, geçmişinden aldığı güçle ortak değerlerine sahip çıkarak geleceğini inşa etmeye devam etmektedir.

Spor, bilim, ülkenin kalkınması gibi millî meselelerde de Türk milleti kendini göstermektedir. Türkiye Kadın Millî Voleybol Takımının dünya şampiyonluğu, Erkek Ampute Futbol Millî Takımının azim dolu zaferi, Mete Gazoz'un okçulukta elde ettiği olimpiyat ve dünya şampiyonlukları, Sümeyye Boyacı'nın engelleri aşarak kazandığı dünya başarısı, milletimizin kararlılığının en güçlü göstergelerindendir (Görsel 1.36). Bu başarılar, yalnızca madalya değil vatan sevgisi, sabır ve inançla yoğrulmuş birer gurur nişanesidir. Alper Gezeravcı'nın uzaya giden ilk Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak taşıdığı bayrak ise göklerde parlayan bir umut ışığıdır. Bu adım, Millî Kalkınma Projeleri ile birlikte Türkiye'nin bilim, teknoloji ve üretimde kendi gücüne güvenen bir ülke olma yolundaki kararlılığını simgeler. 6 Şubat depremlerinde yaşanan büyük acılar, milletimizin dayanışma ve sevgi gücüyle sarılmıştır. Türk halkı, vatan sevgisinin yalnızca zafer anlarında değil zorluklarda da birleştirici bir güç olduğunu göstermiştir. Tüm bu örnekler Türkiye'nin her alanda yükselen bir vatan olduğunu; sevgi, birlik, azim, vatanseverlik gibi değerlerle geleceğe emin adımlarla ilerlediğini kanıtlamaktadır.

Birinci Dünya Savaşı'nda yenik düşen Osmanlı Devleti, galip devletlerle Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalamak zorunda kalmış ve bu antlaşmanın hemen ardından Anadolu dâhil birçok Osmanlı toprağı işgale uğramıştır. Devletin içine düştüğü bu çaresizlik karşısında Mustafa Kemal Paşa, milletin bağımsızlık duygusunu yeniden canlandırmak ve halkı bağımsızlık yolunda örgütlemek amacıyla harekete geçmiştir. 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkan Mustafa Kemal, Türk milletine umut ışığı olmuş ve Millî Mücadele'nin temellerini atmıştır. Onun çağrısına karşılık veren halk, tüm imkânsızlıklara rağmen yurdunu savunmak için seferber olmuş; elindekini, avucundakini ordusuyla paylaşmıştır. Millî Mücadele'nin başarısı; Türk milletinin vatanına duyduğu sarsılmaz sevgi, güçlü bağımsızlık inancı ve millî birlik ruhuyla mümkün olmuştur (Görsel 1.37). Bu dönem, milletimizin özgürlüğe düşkünlüğünün ve bağımsız yaşama kararlılığının en açık kanıtı olarak tarihe geçmiştir.

15 Temmuz 2016 tarihinde Türkiye, demokratik düzeni ve bağımsızlığı hedef alan bir darbe girişimiyle karşı karşıya kalmıştır. Ancak Türk milleti, devletin yanında yer alarak büyük bir cesaret, kararlılık ve birlik ruhu sergilemiştir (Görsel 1.38). Bu hain kalkışma, halkın demokrasiye ve millî iradeye sahip çıkma kararlılığı sayesinde kısa sürede başarısızlığa uğratılmıştır.

15 Temmuz Darbe
Girişimi

Görsel 1.38 Vatan sevgisi

2 Verilen millî meseleler ile ilgili örneklerden yola çıkarak Türk milletinin geçmişte ve günümüzde millî meseleler karşısında sergilediği tutum ve davranışları örnekte verildiği gibi karşılaştırınız.

Örnek Olay	Millî Meselelere Yönelik Olayın Gerçekleştiği Zamanda Türk Milletinin Gösterdiği Tutum ve Davranışlar	Türk Milletinde Ortaya Çıkardığı Duygular
Mete Gazoz'un olimpiyat şampiyonluğu	Sosyal medya ve televizyonlarda coşku ve övgüyle sahiplenici, destekleyici kutlama mesajları yayınlanmıştır.	Gurun, sevinç, umut, millî aidiyet, takdir, minnettarlık

Uygulama adımları doğrultusunda verilen etkinlikleri yapınız.

Uygulama Adımları

- Öğretmeninizin rehberliğinde dörder kişilik gruplar oluşturunuz.
- Bir gruba çok sayıda dalı bulunan büyük bir ağaç çizme görevi veriniz.
- Ağacın kök kısmına "Vefa Ağacı" yazınız.
- Diğer gruplara ağacın dallarına asmak üzere renkli kartonlardan yapraklar hazırlama görevi veriniz.
- Tüm gruplar olarak milletine, tarihine, öğretmenlerine veya çevresine karşı vefalı olmayı gösteren bir davranış belirleyiniz.
- Her yaprak, bir vefa örneğini temsil edecek şekilde yaprakların üzerine "Şehitlerimizi anmak, bayrağa saygı göstermek, yaşlılara yardım etmek, Atatürk'ün emanetine sahip çıkmak" gibi duygu ve davranışlarınızı yansıtan cümleler yazınız.
- Yaprakları dilediğiniz gibi süsleyebilir ve üstlerine isimlerinizi yazabilirsiniz.
- Hazırladığınız yaprakları sınıf panosuna asılmış olan "Vefa Ağacı"nın dallarına yerleştiriniz.
- Tüm grupların kendi yaprağındaki vefa cümlesini sınıfla paylaşmasının ardından etkinliği tamamlayınız.

Türk toplumunun Millî Mücadele Dönemi ile 15 Temmuz darbe girişiminde sergilemiş olduğu tutum ve davranışların benzer ve farklı yönlerini yazarak karşılaştırınız.

Benzer Yönler

.....

.....

.....

Farklı Yönler

.....

.....

.....

Türk toplumunun Millî Mücadele Dönemi ile 15 Temmuz darbe girişiminde yaşadığı duyguların benzer ve farklı yönlerini yazarak karşılaştırınız.

Benzerlik

.....

.....

.....

Farklılık

.....

.....

.....

2 Gelecekte meydana gelebilecek olası millî meseleler ve bu meseleler karşısında Türk milletinin gösterebileceği tutum ve davranışlara yönelik tahminleriniz nelerdir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Uygulama adımları doğrultusunda etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- Öğretmen rehberliğinde en az üç, en fazla altı öğrenciden oluşan iki grup oluşturunuz.
- Paneli yönetmek için öğretmen rehberliğinde bir başkan seçiniz.
- Başkan ve panelistler olarak dinleyicilerin rahatlıkla görebileceği bir masada oturunuz.
- Panel başkanı olarak panel konusunun Türk toplumunun millî meseleler karşısında gösterdiği tutum ve davranışların toplumsal birlikteliğe etkisini belirtiniz.
- Panel başkanı olarak panelistleri tek tek tanıtınız.
- Panel başkanı olarak panelistlere eşit süre konuşma hakkı veriniz.
- Panelistler olarak konuyu farklı yönlerden ele alarak düşüncelerinizi ifade ediniz.
- Panelistler olarak dinleyicilerin sorularını cevaplayınız.
- Bütün panelistler düşüncelerini ifade ettikten sonra panel başkanı olarak paneli özetledikten sonra sonlandırınız.

Görsel 1.39

Uygulama adımları doğrultusunda etkinliği yapınız.

Aşağıda verilen çizgili alana millî meseleler karşısında Türk milletinin gösterdiği tutum ve davranışların toplumsal birlikteliğe etkisi konulu bir kompozisyon yazınız.

Uygulama Adımları

- Kompozisyonunuzu karekodda verilen kontrol listesinde yer alan ölçütlere uygun olarak hazırlayınız.
- Yazdığınız kompozisyonu arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Kompozisyonunuzun öğretmeniniz tarafından derecelendirme ölçeği ile değerlendirileceğini unutmayınız.

Kontrol Listesi

B. Aşağıda verilen ipucu harflerinden yararlanarak şifreli bulmacaya gizlenmiş kelimeleri bulunuz.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
T M İ S N D E

15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29
G F L Ğ Ş

5 19 13 1 5 24 5 3

13 3 16 4 1 5

6 13 9 11 5 19 5

6 13 11 13 9 11 5 19 5

17 2 8 7 4 1 13 24 5 1 19 5 22 5

10 14 13 19 15 13 8 13 18 7 5 9 5 3

1 29 16 19 20 3

3 5 19 19 5 3 13 7 13 19 13

C. Aşağıda verilen çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

*Söz ola kese savaşı,
Söz ola kestire başı,
Söz ola ağulu aşı,
Bal ile yağ ede bir söz.*

Yunus Emre

1. Bu dizelerde vurgulanan temel düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Güzel konuşmak insanın bilgisini gösterir.
- B) Söz, yerinde ve doğru kullanıldığında etkili olur.
- C) İnsan, duygularını saklamayı bilmelidir.
- D) Söz söylemekten çok sözü dinlemek önemlidir.

2. Okulda yapılan bir grup etkinliğinde öğretmen, öğrencilerden bir afiş hazırlamalarını ister. Gruplardan birinde işitme güçlüğü olan Elif de vardır. Etkinlik sırasında bazı öğrenciler Elif'in anlamadığını fark edince kendi aralarında şöyle konuşurlar:

“Elif duyamadığı için işi yavaşlatıyor.”

“Onu çalışmaya dâhil etmesek daha hızlı bitiririz.”

Bunu duyan öğretmen gruba yaklaşıp ve:

“Elif’in de katkı yapabileceği bir yol bulabilirsiniz.” der. Bunun üzerine öğrenciler, Elif’in anlayabilmesi için daha çok yazı ile iletişim kurmaya başlarlar.

Öğretmenin yönlendirmesiyle öğrencilerin sergilediği davranış aşağıdakilerden hangisine örnektir?

- A) Özel gereksinimli bireyleri etkinliklerden uzak tutmak
- B) Fırsat eşitliğini ve empatiyi gözetmek
- C) Yalnızca başarılı öğrencileri desteklemek
- D) Gruplar arası rekabeti artırmak

3. Bir okulda “Millî Meseleler Karşısında Yardımlaşma ve Dayanışma” konulu bir panel düzenlenmiştir. Panelde öğrenciler şu örnekleri paylaşır:

Pınar: Depremden etkilenen bölgelere yardım malzemesi gönderen insanların dayanışması beni çok etkiledi.

Nehir: Millî bayramlarda herkesin sokakları bayraklarla donatması birlik duygusunu gösteriyor.

Deniz: 15 Temmuz’da halkın demokrasiye sahip çıkması, millî kimliğimizin bir göstergesiydi.

İrmak: Ülkemizin bağımsızlığını korumak için geçmişte verilen mücadeleler bana gurur veriyor.

Öğrencilerin örnekleri birlikte değerlendirildiğinde aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabılır?

- A) Türk toplumu kendi çıkarlarını toplumun çıkarlarının önünde tutar.
- B) Toplum, geçmişte yaşanan olaylara karşı duyarsız davranır.
- C) Millî bayramlar eğlence ve kutlama amacıyla düzenlenir.
- D) Türk milleti millî meselelerde birlik ve dayanışma içinde hareket eder.

D. Metinlere göre soruları cevaplayınız.

Hacivat : Hoş geldin Karagözüm. Seni bugün biraz efkârlı gördüm. Gel, biraz sohbet edelim de derdini anlayayım.

Karagöz : Hoş bulduk Hacı Cavcav! Ne dedin? Diyet mi? Ben diyet yapmıyorum ki!

Hacivat : Hayır Karagözüm. Diyet demedim. Ben senin halini anlamak istiyorum dedim. Empati kurmak istiyorum seninle.

Karagöz : Empati mi? O da ne ola? Benim patim yok, pati deyince kedi gelir aklıma!

Hacivat : Empati demek, kendini başkasının yerine koyup onun ne hissettiğini anlamaya çalışmaktır.

Karagöz : Haa! Senin gibi süslü konuşmadan, halden anlamak yani?

Hacivat : Aynen öyle Karagözüm.

Karagöz : Anladım Hacı Cavcav. Sen benim derdimi anlamak istiyorsan, otur yanıma, bir çay içelim. Anlatayım sana.

1. Karagöz ile Hacivat arasında geçen bu konuşmada iletişim problemi nereden ortaya çıkmıştır?

.....

.....

.....

2. Karagöz ile Hacivat arasındaki iletişim probleminin çözülmesi için Hacivat ve Karagöz nasıl davranmalıdır?

.....

.....

.....

Tekâlif-i Milliye (Milli Yükümlülükler) Emirleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılmasından sonra ordunun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla 7-8 Ağustos 1921 tarihinde yürürlüğe giren kanunlardan biridir. Bu emirler doğrultusunda savaş koşullarının ağırlığı sebebiyle her vatandaşın gücü oranında orduya katkı sağlaması zorunlu hâle getirilmiştir. Devlet, cephedeki askerlerin temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bir çift çoraptan bir kıyım kumaşa kadar her türlü malzemenin titizlikle kaydını tutmuştur. Dönemin zor şartlarına rağmen Türk milleti bu sürece yalnızca yasal bir mecburiyet olarak değil, Millî Mücadele'nin başarısı için bir vatan görevi olarak bakmış; yardım ve desteklerini büyük ölçüde gönüllülük bilinciyle yerine getirmiştir. Böylece Tekâlif-i Milliye, hem devletin organize ettiği bir seferberlik tedbiri hem de milletin fedakârlığını ortaya koyan tarihî bir dayanışma örneği hâline gelmiştir.

3. Tekâlif-i Milliye Emirleri'nin uygulanmasında Türk milletinin gönüllü davranmasının sebepleri neler olabilir?

.....

.....

.....

4. Metne göre halkın sahip olduğu en küçük eşyayı bile devlete bağışlaması, Millî Mücadele'deki dayanışma ruhu hakkında bize ne anlatmaktadır?

.....

.....

.....

Kelimeler... Etrafım binlerce kelimeyle çevrili. Belki de milyonlarca. Kelimeler kar taneleri gibi etrafımda uçuşuyor. Her biri narin ve eşsiz, yere düşmeden avucumda eriyip gidiyor.

İçimde kocaman bir yığın hâlinde birikiyor. Birbirine geçmiş düşüncelerden, cümle ve deyimlerden dağlar ve zekice ifadeler, espriler...

Annemle babam beni hep konuşmalarıyla sarıp sarmalardı. Sohbetler ve gevezelikler. Kelimeler ve sesler. Babam bana şarkılar söyler, annem güç veren kelimeler fısıldar kulağıma.

Bana ve benim hakkımda söyledikleri her kelimeyi öğrendim, sakladım ve hiç unutmadım. Hiçbiri ni. İki yaşına kadar bütün anılarımdaki kelimelerin de bir anlamı vardı. Ama sadece kafamın içinde... Şimdiye kadar tek kelime konuşmadım. Neredeyse on bir yaşındayım.

Konuşamıyorum, yürüyemiyorum, kendi başıma yemek yiyemiyorum. Kollarım ve ellerim oldukça güçsüz, yine de uzaktan kumandanın üzerindeki tuşlara basabiliyorum veya tekerlekli sandalyemin kollarını tutup sandalyemi hareket ettirebiliyorum. Bana bakan insanlar sorunlarımın uzun listesini yaptıktan sonra belki oldukça güzel gülümseyişimi ve gamzelerimi fark edebilirler. Gamzelerim ben- ce çok havalı. Bazen insanlar adımları bile sormuyor, hiç önemi yokmuş gibi ama adım önemli. Benim adım Melody.

5. Melody (Melodi) konuşamıyor ve yürüyemiyor olmasına rağmen duygu ve düşüncelerini çok net biçimde ifade ediyor. Sizce toplum, Melody gibi bireylerin kendilerini ifade edebilmeleri için hangi fırsatları ve imkânları sağlamalıdır?

.....

.....

.....

6. Metindeki insanlar Melody'ye bakarken önce onun fiziksel yetersizliklerini fark ediyor. Sizce insanlar özel gereksinimli bireylere yaklaşırken nelere dikkat etmeli, hangi önyargılardan uzak durmalıdır?

.....

.....

.....

Kavram Oyunu

1. Öğrenme Alanı
Ek Sorular

2. Öğrenme Alanı

Öğrenme Alanı Özeti

2.

İNANILMAZ
ÖĞRENME ALANI

EVİMİZ DÜNYA

KONULAR

- KÜRESELLEŞMENİN İNSAN VE TOPLUM HAYATINA ETKİSİ
- BÖLGESEL VE KÜRESEL SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNDE ÜLKEMİZİN ROLÜ

BU ÖĞRENME ALANINDA

- Küreselleşmenin insan ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimi yorumlayabileceksiniz.
- Bölgesel ve küresel sorunların çözümünde ülkemizin rolünü özetleyebileceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Değişim
- Dış politika
- Girişimcilik
- Küreselleşme
- Küresel sorunlar

KÜRESELLEŞMENİN İNSAN VE TOPLUM HAYATINA ETKİSİ

Verilen haritayı inceleyiniz ve soruları cevaplayınız.

Ülkemizin kara sınırı komşuları ve Türk dünyası ile yürüttüğü bazı kültürel iş birliği faaliyetleri şunlardır:

Bulgaristan:

UNESCO bünyesinde “Bulgaristan-Türkiye Sınırlarındaki Halkların Yaşayan Müzik Formları ve Geleneksel Kültürleri Projesi” başlatıldı.

Gürcistan:

TİKA desteğiyle “Gürcistan Yazarlar Birliği Azerbaycan Bölümü Çalışma Alanı Geliştirme Projesi” tamamlanarak faaliyete geçirildi.

Ermenistan:

Türk ve Ermeni millî takımları UEFA nezdinde turnuvalara katılmak için resmî futbol maçları yaptı.

İran:

Her iki ülkenin üniversiteleri arasında ortak araştırmalar yürütülürken “kitap fuarı burs programı” hayata geçirildi.

Yunanistan:

2024 yılında Türk ve Yunan sanatçıları birlikte “Romeo ve Juliet” isimli tiyatroyu sahneledi.

Suriye:

Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti arasında “Eğitim İş Birliği Protokolü” imzalandı.

Irak:

Türkiye Cumhuriyeti devletini desteği ve TİKA’nın çalışmaları sonucunda “Irak Kerkük Türkmen Karma Kardeşlik İlkokulu” bünyesinde bir müzik sınıfı açıldı.

Görsel 2.1

- Gürcistanda Türkiyenin işbirliğinde hangi çalışma yapmaktadır?
- Irak’ta müzik sınıfı açan TİKA bu bölgede neyi amaçlamış olabilir?
- Türk ve Yunan sanatçıların birlikte sahnelediği ortak tiyatro oyunu Ege Denizi’nin iki tarafındaki insanları nasıl yakınlaştırmıştır?
- Suriye Arap Cumhuriyeti’yle imzalanan eğitim içerikli protokoller bölgenin kalkınmasına ne tür faydalar sağlar?
- İran ile öğrencilere yönelik burs programı yürütülmesi komşuluk ilişkilerini hangi alanlarda etkiler?

Bilgi notunu ve örnek olayı okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Bilgi Kutusu

31 Aralık 2019'da Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Çin'in Wuhan (Vuhan) kentinde daha önce insanlarda görülmeyen bir çeşit koronavirüs salgın vakası tespit etmiştir. Salgının ilk çıktığı Çin dışında, çok geçmeden, 113 ülkede daha vakaların görülmesi nedeniyle küresel pandemi ilan edilmiştir. COVID-19'un görüldüğü ülkelerde virüsün çok hızlı yayılıp insan yaşamını tehdit etmesi sebebiyle sıkı önlemler alınmıştır (Görsel 2.2). Bunlar arasında kişisel hijyene dikkat edilmesi, nefes yoluyla yayıldığı için toplu şekilde bir araya gelinmemesi, yurt içi ve yurt dışı seyahatlerde kısıtlamalara gidilmesi gibi birçok önlem bulunmaktaydı.

Görsel 2.2

KAĞAN'IN ARAŞTIRMASI

Kağan, koronavirüs salgınının ülkemizde görülmeye başlamasından hemen sonra doğru bilgileri resmî kaynaklardan almaya çalıştı. Özellikle okulda öğretmenlerinin verdiği ilk bilgileri dikkatlice not ettikten sonra T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğünün uyarı ve mesajlarına göre hareket etmeye özen gösterdi Bu esnada okuldaki derslerini uzaktan eğitimle almaya devam etti. Yetkililerin sokağa çıkma kısıtlamalarını ilk zamanlar tatil gibi düşünen Kağan, çok geçmeden salgının ciddi-yetini kavradı. Salgın bittikten sonra öğretmenleri "COVID-19 ile ilgili bir gazete çalışmasında bu süreçte yaşadıklarınız ile ilgili bir köşe yazısı yazacak olsaydınız neler yazardınız?" sorusunu sorar. Bunun içinde öğrencilerden deneyimlerini tahtasına yazmalarını ister.

Sizce öğrenciler yaşadıkları bu deneyimle ilgili tahtaya neler yazmış olabilirler?

[illegible]

Görsel 2.3

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Küreselleşmenin getirdiği değişimler ile ilgili metinleri okuyunuz ve etkinlikleri yapınız.

İnsan yaşamında köklü değişimlere yol açan küreselleşmeden toplumlar da etkilenmektedir. Ekonomi, ulaşım, iletişim, kültür, sağlık ve çevre, küreselleşmenin etkilerinin en belirgin şekilde görüldüğü alanlardır. İnsanlar ile devletler arasındaki etkileşimde ulaşım ve iletişim imkânlarındaki hızlı bir değişim sürecine girmiştir. Bu değişim nedeniyle dünya küçülmekte, insanlar her gelişmeden anında haberdar olmaktadır. Toplumlar birbirleriyle daha rahat bağlantı kurabilmekte; ekonomik, sosyal, kültürel bir ağ oluşmaktadır (Görsel 2.4). Ayrıca farklı ülkeler dünya genelinde yaşanan ortak sorunların çözümü için bir araya gelebilmektedirler. Buna karşın yerel kültürlerin korunmasında sıkıntılar yaşanmakta ya da bu kültürel öğeler zamanla yok olmaktadır. Bu nedenle küreselleşme sonucunda yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmış kültürel değerlerin korunmasına özen gösterilmesi de gerekmektedir.

Görsel 2.4

? Karekodda verilen küreselleşme ile ilgili videoyu izleyiniz ve soruları cevaplayınız.

Küreselleşme

1. Küreselleşmenin kültürel etkileri nelerdir?

.....

.....

.....

2. Küreselleşme sonucunda ne tür sorunlar ortaya çıkmaktadır?

.....

.....

.....

KÜRESELLEŞME

EKONOMİ

Ülkeler geçmiş yıllarda ekonomik faaliyetlerini daha çok kendi içlerinde yürütürken günümüzde küreselleşmenin etkisiyle ülkeler arasındaki ticaret hızla artmıştır. Birçok ülkede faaliyet gösteren şirketlerin sayısı hızla artmış ve bu şirketler küresel ekonomiye katkı sağlamıştır. Ancak bu durum, gelir dağılımında adaletsizlik ve yerel ekonomilerin güç kaybetmesi gibi bazı sorunları da beraberinde getirmiştir.

ULAŞIM

Sanayi İnkılabı sonrası yaşanan teknolojik gelişmeler sayesinde uzak mesafelere yolculuk etmek kolaylaşmıştır. Dünyanın farklı bölgelerine kısa sürede ulaşmak mümkün hâle gelince iş ve turizm amaçlı seyahatlerin sayısı da artmıştır.

SAĞLIK

Bilim ve teknolojinin gelişmesi sayesinde hastalıkların teşhis ve tedavisi daha hızlı yapılabilmektedir. Buna karşılık küreselleşme nedeniyle hastalıkların yayılma hızı artmış, bu durum sağlık sorunlarının tüm dünyayı etkileyebilir hâle gelmesine yol açmıştır.

ÇEVRE SORUNLARI

Yaşadığımız dünyanın kirlenmesi, küreselleşmenin olumsuz sonuçlarından biri olarak görülmektedir. Bu nedenle çevreyi korumak, doğaya sahip çıkmak ve doğal kaynakları sürdürülebilir hâle getirmek büyük önem taşımaktadır.

KÜLTÜR

İnsanlar, somut ve somut olmayan pek çok kültürel miraslar oluşturmuştur. Küreselleşme ile birlikte bu miraslar dünyaya hızlı bir şekilde yayılmıştır. Bu durum, bazı toplumların kültürel çeşitliliğini artırırken yerel kültürlerin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmasına da neden olmuştur.

İLETİŞİM

Dünyanın küresel hâle gelmesinde iletişim araçlarındaki gelişmeler önemli bir rol oynamıştır. Genel ağ ve mobil cihazların yaygınlaşması sayesinde bilgiye ulaşmak çok daha kolay olmuştur. Ayrıca bilginin dünya genelinde hızlı bir şekilde dolaşması insanların yaşam biçimlerini de değiştirmiştir.

Görsel 2.5

Dün: Dünyanın çok büyük olduğunu düşünül­düğü zamanlar

Eskiden mektuplar yavaş giden ulaşım araçları ile günler sonra sahiplerine ulaştırılırdı.

Görsel 2.6

Eskiden haberler televizyondan veya radyodan; ertesi günse gazetelerden öğrenilirdi.

Görsel 2.7

Bugün: Hızlı iletişimin kurulduğu çağ

Günümüzde dünyanın öbür ucundan verdiğimiz sipariş 24 saatte bize ulaşabiliyor.

Görsel 2.8

Dünyanın herhangi bir yerindeki yakınınızla anında sesli veya görüntülü iletişime geçebilirsiniz.

? **Bilgi görselinden yola çıkarak teknolojik değişimin bireylerin günlük yaşamına, toplumların kültürel yapısına ve ülkeler arası ilişkilere olumlu ve olumsuz etkileri neler olabilir? Örnekler vererek açıklayınız.**

Ulaşım ve iletişim sistemlerinin gelişimiyle ilgili hikâyeyi tamamlayınız.

1930 yılında Ahmet'in babası, bir aile işletmesinde halı ve kilim ticareti yapıyordu. O dönemde yurt dışına ürün satmak biistediğinde zorluğu beraberinde getiriyordu. Üretim için gerekli ham maddelerin ülke içinden temin edilmesi ve taşınması uzun zaman alıyor, resmî kurumlardan izin almak için yapılan başvuruların sonuçlanması için günlerce bekleniyordu. Yurt dışındaki alıcılarla iletişim kurmak da oldukça sınırlı imkânlarla ve uzun sürede gerçekleşiyordu. Günümüzde; Ahmet, ailesinden devraldığı bu işi sürdürmektedir. Gelişen ulaşım ve iletişim imkânları sayesinde

.....

.....

.....

.....

Bilgi Kutusu

Küreselleşen dünyada ülkeler arası ticari faaliyetler artmaktadır. Bir ürün üretiminden tüketimine kadar birçok süreçten geçmektedir. Ayrıca bir ürünün küresel ticaretinin ekonomi, kültür, çevre gibi farklı alanlara da yansımaları olmaktadır (Görsel 2.9).

Görsel 2.9

Ülkemizde üretilen ve küresel ticareti yapılan bir ürün seçerek aşağıda verilen bölümlere gerekli bilgileri yazınız.

Ürünün adı

Ürünün üretimi için
gerekten ham maddeler

Ham maddelerin nasıl
tedarik edildiği

Ürünün ihracatının nasıl
yapıldığı

Üretilen ürünün küresel
etkisi

Üretim, dağıtım ve tüketim
aşamalarının çevreye
etkileri

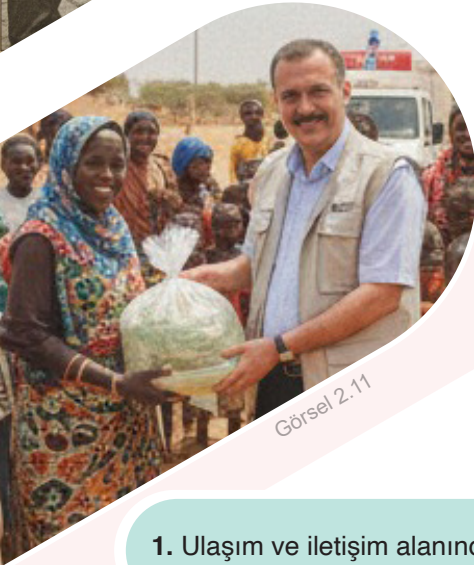
Ulaşım ve iletişim sistemlerinin gelişimiyle ilgili verilen bilgileri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Görsel 2.10

Bir iyiliksever yardım faaliyetleriyle ilgili gazetemize verdiği de-
meçte, “Eskiden biz yardımlarımızı daha çok akrabalarımıza ve
mahallemizdeki ihtiyaç sahiplerine yapardık. Bayramlarda ve zor
günlerde dayanışma ön plandaydı. Uzaktaki insanlara yardım
ulaştırmak neredeyse imkânsız olduğu için çoğu zaman çaresizlik
hissederdik.

Görsel 2.11

Günümüzde teknoloji, ulaşım ve iletişim imkânlarının gelişmesi
sayesinde yardımlarımızı dünyanın her yerine kısa sürede ulaştı-
rabiliyoruz. Devletimizin oluşturduğu kurumların desteğiyle farklı
ülkelere giderek yardımları bizzat teslim etme fırsatı buluyoruz.
Ayrıca birçok yardım kuruluşuyla iş birliği yaparak farklı toplumlar-
la bir araya geliyoruz. Bu durum, kültürel yakınlaşmayı artırıyor ve
barış ortamının güçlenmesine katkı sağlıyor. (Görsel 2.11).

1. Ulaşım ve iletişim alanındaki gelişmeler yardım faaliyetlerini nasıl etkilemiştir?

.....

.....

.....

2. Küreselleşen dünyada yardımlar kültürel bağları nasıl güçlendirmektedir?

.....

.....

.....

Karekodda verilen içeriği inceleyerek soruyu cevaplayınız.

Kahvenin Yolculuğu

? Yurt dışından ithal ettiğimiz kahve çekirdekleri Türk üreticilerin elinde nasıl dünya markasına dönüşmektedir?

Verilen örnek olayı okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Adana'nın Pozantı ilçesindeki 7. sınıf öğrencileri; çevre kirliliği, temiz çevre ve yeşil vatan konusunda bilgi almak için bir geri dönüşüm tesisini ziyaret etti. Yemyeşil doğası ve tertemiz kaynak sularıyla bilinen bu ilçede öğrenciler çevreyi korumanın önemini daha yakından öğrenme fırsatı buldu (Görsel 2.12).

Tesiste görev yapan Mühendis Emine Hanım öğrencilere tesisle ilgili şu bilgileri aktardı.

“Çocuklar, yaşadığımız yer ülkemizin cennet köşelerinden biri. Çevresel atıkların miktar ve çeşitliliğinin artması hem ilçemizde hem de yurdumuzun diğer cennet köşelerinde önemli bir sorun hâline geldi. Bu nedenle atıkların geri dönüştürülmesi, hem çevrenin temiz kalması hem de geri kazanılan maddelerin ticaretinin ülke ekonomisine katkı sağlaması açısından büyük önem taşıyor. Burada sadece ilçemizden değil, çevre illerden gelen atıklar da işleniyor. Tesiste geri dönüştürülen maddeler, yenilenen Pozantı–Mersin Otoyolu ve Mersin Limanı sayesinde Rusya, Çin ve İngiltere gibi ülkelere ihraç ediliyor. Böylece hem çevremizi koruyor hem de gelir elde ediyoruz.”

Görsel 2.12

(Yazarlar tarafından kitap için yazılmıştır.)

1. Çevre illerdeki atıkların bu tesiste dönüştürülmesine sebep olan etkenler nedir?

.....

.....

2. Geri dönüştürülen atıkların farklı ülkelere ihracatı nasıl yapılmaktadır?

.....

.....

3. Atıkları geri dönüştürmenin “yeşil vatan”ın korunmasındaki önemi neler olabilir? Yazınız.

.....

.....

Karekodda verilen içeriği inceleyerek uygulama adımları doğrultusunda etkinliği yapınız.

Küreselleşmenin
Etkileri

Uygulama Adımları

- Verilen zihin haritasındaki boş alanlara küreselleşmenin insan ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimlere yönelik örnekler yazınız. Bu süreçte beyin fırtınası tekniğini kullanınız.
- Örneklerdeki durumların çözümü ile ilgili bir sınıf tartışması yapınız.

Küreselleşmenin diğer etkileri:

.....

.....

.....

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Küreselleşme ile ilgili verilen metinleri okuyunuz ve tabloyu doldurunuz.

Küreselleşen Özgür ve Sorumlu Bireyler

Küreselleşme sayesinde farklı coğrafyalardan insanlar birbirlerini ekonomik, kültürel ve sosyal yönden etkileyebilmektedir. Buna karşın yerel kültürler bu etkileşimden olumsuz etkilenebilmektedir. Bu gibi durumlardan korunmak için bireyler özgürlüklerini muhafaza etmelidir. Özgür bireyin kendi karakterine ve değer yargılarına uygun şekilde yaşamına devam ederken çevresine (aile, toplum, kurumlar) karşı da sorumluluk bilinciyle hareket etmesi gerekir.

Küreselleşirken Köklerine Bağlı Kalmanın Önemi

Millî ve manevi değerlere sahip bireyler bir toplumda olması gereken sevgi, saygı, adalet, dayanışma, sosyal sorumluluk gibi ilkeleri de benimser. Böylelikle küreselleşen dünyada yozlaşmanın önüne geçerek toplumsal barışı ve güven ortamını sağlar. Bireyler kimliklerinin gerektirdiği davranışları özgürce sergileyip aynı zamanda millî ve manevi değerlere bağlı kalarak toplumsal bütünlüğü de destekleyebilir.

Görsel 2.13

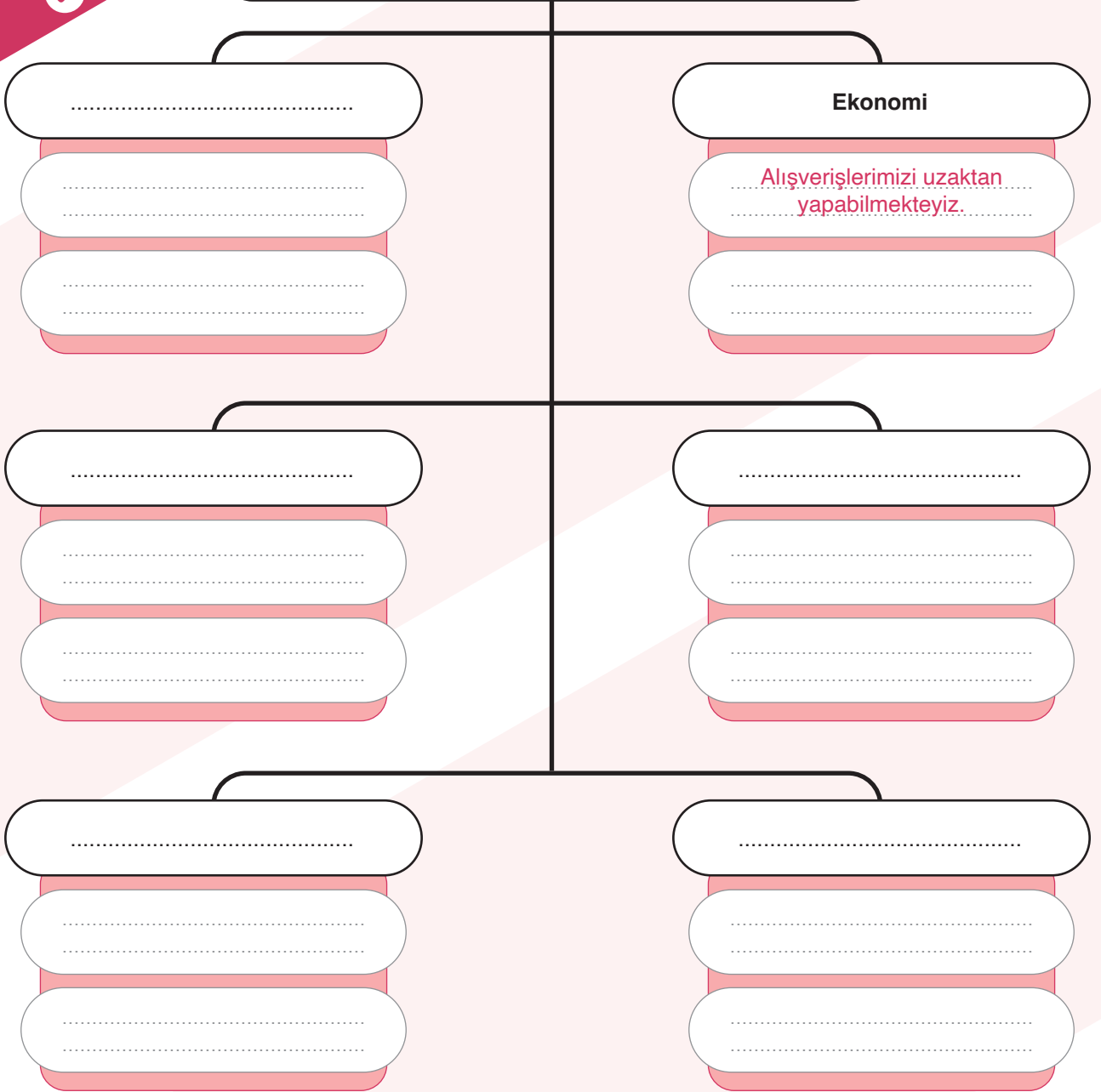
Uygulama adımları doğrultusunda etkinliği yapınız.

	Küreselleşmenin Etkisi	Bağılı Kalınması Gereken Millî ve Manevi Değerler
Ulaşım		
İletişim		
Ticaretin Artması		
Kültürel Etkileşim		
Çevresel Sorunlar		

Küreselleşmenin olumsuz etkilerinden korunabilmek için millî ve manevi değerlere bağılı kalmak neden önemlidir?

Küreselleşmenin bireylere ve toplumlara yönelik olumlu-olumsuz etkileriyle ilgili kavram haritası etkinliğini yapınız.

KÜRESELLEŞMEDEN ETKİLENEN ALANLAR

Oluşturulan kavram haritasının karekodda yer alan kontrol listesiyle değerlendirileceğini unutmayınız.

Kontrol Listesi

Gelecek Derse Hazırlık

Türk dünyası ile kültürel iş birliklerimize yönelik genel ağdan bilgi toplayınız.
Sayfa 68'deki ilgili bölümü doldurunuz.

BÖLGESEL VE KÜRESEL SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNDE ÜLKEMİZİN ROLÜ

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Verilen vecize ve atasözlerini tamamlayarak anlamlarını tartışınız.

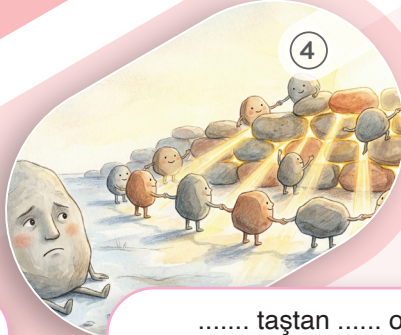
Yurtta, cihanda
(Mustafa Kemal Atatürk)

Barış yaşayanın yüzü
(Kaşgarlı Mahmud)

..... birlik, dirlik.
(Türk atasözü)

..... taştan olmaz.
(Türk atasözü)

Görsel 2.14

? Verilen özlü sözlerde vurgulanan değerler nelerdir?

Bu değerler kapsamında ülkemizin yapmış olduğu çalışmalara örnekler veriniz.

Gelecek derse hazırlık kapsamında yapmış olduğunuz araştırmadan elde ettiğiniz bilgilere göre verilen tabloyu doldurunuz.

	İş Birliğinin Adı	İş Birliğinin İçeriği
1.		
2.		
3.		

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.
Metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Bir Elin Nesi Var, İki Elin Sesi Var

Arkadaşlarıyla futbol oynarken yere düşün Gökтуğ, ayağını incittiği için yerden kalkamadı. Durumunu fark eden arkadaşları hemen yardıma koştu (Görsel 2.11). Çok geçmeden evi yakın olan arkadaşlarından biri durumu annesine anlattı. Annesi de 112'yi aradı. Az sonra ambulans geldi ve Gökтуğ'u hastaneye götürdü. Doktorlar hastanede Gökтуğ'un ağrıyan ayağına müdahale ettiler. Tedavi sonrasında evde dinlenmesini söyleyerek taburcu ettiler.

Gökтуğ, evinde dinlenirken televizyonda konuşan bir uzmanın "Bölgesel ve küresel sorunların çözümünde bir çok devlet tıpkı insanlar gibi iş birliğine ihtiyaç duyar. İklimin hızla değişmesi, küresel salgın vakaları, ekonomik krizler gibi sorunların çözümü için iş birliğinin ne kadar önemli olduğunu unutmayalım." dediğini duydu.

Gökтуğ, bugün yaşadıklarını düşündü. Sonra da devletimizin ihtiyaç sahibi topluluklara çeşitli kurum ve kuruluşlar vasıtasıyla yaptığı gıda, giyim, eğitim, barınma vb. yardımları hatırladı ve kendi kendine şöyle dedi:

"Yardımlaşırsak üstesinden gelemeyeceğimiz hiçbir sorun yoktur."

(Yazarlar tarafından kitap için yazılmıştır.)

Görsel 2.15

1. Gökтуğ, futbol oynarken karşılaştığı problemde başkalarına neden ihtiyaç duymuştur?

.....

.....

2. Bölgesel ve küresel sorunların çözümünde bir çok toplum tıpkı insanlar gibi iş birliğine ihtiyaç duyar." ifadesini örnekler üzerinden açıklayınız.

.....

.....

Türkiye'nin Somali'ye yardımları ile ilgili bilgi görselini inceleyiniz ve soruları cevaplayınız.

Ülkede ulaşım olanaklarının kısıtlı olması nedeniyle THY, 2012 yılından itibaren uçuşlar gerçekleştirmeye başladı. Hatta THY "Türk Hava Yolları Somali'ye Yardım Ediyor (Turkish Airlines Help Somalia)" etiketiyle 60 milyon dolarlık yardımı buraya ulaştırdı.

2011 Yılında yaşanan kuraklıktan sonra Somali'ye Türkiye'den 500 milyon dolarlık yardım sağlandı. TİKA, Kızılay ve birçok STK Somali'ye insani yardım malzemesi temin etti.

2013 yılından sonra Başkent Mogadişu Uluslararası Havalimanının işletmesi Türk firmalar tarafından yapılmaya başlandı. Ayrıca bir Türk firması Mogadişu Limanının işletmesini üstlendi. Böylelikle ülkenin ticari hacminin artırılması hedeflendi.

Türk Maarif Vakfı (TMV) her türlü imkana sahip 6 okulda Somalili çocuklara eğitim vermeye başladı. Ayrıca 2013 yılından itibaren barınma imkanına sahip Anadolu Eğitim Merkezi faaliyete geçirildi. Türkiye bursları kapsamında ülkemizde birçok Somalili öğrenciye eğitim imkânı sağlandı.

Somali Türk Görev Kuvveti Komutanlığı ülkenin subay ihtiyacı için TSK'ya bağlı bir eğitim merkezi oluşturuldu. 2018 yılında Somalili 47 subay mezun olarak diploma almaya hak kazandı.

Türkiye tarafından yaptırılan Eğitim ve Araştırma Hastanesi tam teşekküllü olarak 2015 yılından itibaren hizmet vermeye başladı. Somali halkının bu hastaneden yararlanması için var gücüyle çalışan sağlık personeli bölge insanını da bu alanda eğitmeye başladı.

1. İnsanlar gibi toplumlarda neden yardıma ihtiyaç duyar?

2. Dünya barışı tesisi için Türkiye Somali'ye hangi alanlarda yardım yapmıştır?

3. Dünya barışı tesisi için Türkiye neden ihtiyaç sahibi ülkelere yardım elini uzatmaktadır?

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Bölgesel ve küresel sorunların çözümünde ülkemizin rolü ile ilgili verilen metinleri okuyunuz ve etkinlikleri yapınız.

Savaşlar, göçler, iklim krizleri ve açlık... Günümüzde milyonlarca insan bu sorunların etkilerini yaşamaktadır. Barışın sağlanabilmesi için ülkelerin uzlaşma ilkesine bağlı hareket etmesi, dostça ilişkiler kurması ve insana değer vermesi gerekir. Farklılıkların birer zenginlik olarak görüldüğü bir ortamda savaş değil, barış daha kolay inşa edilebilir. Sürdürülebilir bir barış için çatışmalardan uzak, uzlaşmanın öne çıkarıldığı ortamlar büyük önem taşır.

Türkiye, hem bulunduğu coğrafyanın hem de dünyanın daha güvenli ve huzurlu hâle gelebilmesi için girişimci ve insani bir dış politika anlayışıyla hareket etmektedir. Bu anlayış; mazlumlara yardım etmeyi, sorunlara çözüm üretmeyi ve çatışmaların sona erdirilmesi için arabuluculuk yapmayı esas alır.

Savaşlar tarih boyunca toplumları ve insanları etkileyen mücadeleleri içinde barındırmıştır. Bu mücadeleler çatışmaların yaşandığı bölgelerde yıkımları beraberinde getirir. Yıkımlar insanları yaşadıkları evlerinden eder (Görsel 2.16). Kadın, çocuk, yaşlı demeden herkesin hayatını altüst eder. Savaşlar yalnızca çatışmaların yaşandığı ülkelerde değil, bölgesel ölçekte de krizlere yol açar. Bu krizler sonucunda ülkelerini terk etip başka ülkelere sığınmak zorunda kalan mülteciler ortaya çıkar. Bu durumlarda, insanların can ve mal güvenliğinin yanında temel ihtiyaçlarının da karşılanması gerekir. Savaş, çatışma, zulüm, doğal afet gibi durumlarda başka bölge ve ülkelere göç eden mültecilerin insani yardıma ihtiyaç duyması kaçınılmaz olur.

Göç, yalnızca çatışmalar veya savaşlar nedeniyle ortaya çıkmaz; yoğun iklim krizleri sonucu temel ihtiyaçların karşılanamadığı durumlarda da yaşanabilir. Özellikle son yıllarda dünyanın bazı bölgelerinde görülen kuraklık, sel ve diğer afetler nedeniyle milyonlarca insan göç etmek zorunda kalmıştır. Bu göç hareketi, hem göç edenleri hem de göç edilen bölgedeki insanları etkilemektedir. Bu etki sadece ekonomik değil; sosyal ve kültürel açıdan da çeşitli sorunlara yol açabilir. Örneğin mülteciler, gittikleri ülkelerde dil farklılığı, işsizlik, barınma, sağlık ve eğitim gibi pek çok alanda zorluk yaşayabilir (Görsel 2.17).

Görsel 2.16

Görsel 2.17

Ülkemizin Girişimci
ve İnsani Dış Poli-
tikası

Görsel 2.18

Görsel 2.19

Yaşanan olumsuz durumlarda insani yardımlar büyük önem taşır. Türkiye, çeşitli zorluklarla karşılaşan insanlara yardım etmeyi bir görev olarak görmektedir. Gazze, Suriye, Yemen, Arakan ve Afrika’da yaşanan insani krizlerde Türkiye bölge insanına en erken yardım gönderen ülkelerden biridir. TİKA, AFAD ve Türk Kızılayı gibi kurumlar aracılığıyla gıda, ilaç, çadır, temiz su, kıyafet ve sağlık hizmetleri ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmaktadır (Görsel 2.18).

Türkiye aynı zamanda savaşıyan taraflar arasında diplomatik görüşmeler yürüterek barışın sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. İsrail-Filistin ve Rusya-Ukrayna savaşlarında ve Etiyopya ile Somali, Sudan ile Birleşik Arap Emirlikleri arasındaki sorunların çözümünde, Bosna Hersek’ten Filipinler’e dünyanın her yerinde arabuluculuk görevini en iyi şekilde yerine getirmektedir. Bu çalışmalar, ülkemizin barışa duyduğu saygıyı ve insanlık değerlerine verdiği önemi göstermektedir (Görsel 2.19).

Karekoda verilen videoyu izleyiniz ve soruları cevaplayınız.

Türkiye Gazze’ye
Yardımda İlk Sırada

- ?
1. Türkiye’nin Gazze’ye yaptığı yardımları, ülkemizin “girişimci ve insani dış politika” anlayışı açısından nasıl değerlendirirsiniz? Açıklayınız.
 2. Videoda anlatılan yardım faaliyetleri, Türkiye’nin mazlum ve ihtiyaç sahibi toplumlara yönelik sorumluluk anlayışını nasıl yansıtmaktadır?

.....

.....

.....

.....

Zorunlu göçler ile ilgili metni okuyunuz ve soruyu cevaplayınız.

Zorunlu göç; bireylerin ya da toplumların kendi istekleri dışında savaş, çatışma, insan hakları ihlalleri, ekonomik sıkıntılar, afetler ve politik baskılar gibi nedenlerle yaşadıkları yerden ayrılmak zorunda kalmasıdır. Zorunlu göç kimyasal ve nükleer savaşlar, büyük projeler, çevresel felaketler, kalkınma faaliyetleri ve kıtlık gibi nedenlerle ülke içinde yerlerinden edilenleri, sığınmacıları ve mültecileri de kapsar. Bu tür göçlerde sosyal, ekonomik, politik, fiziksel ve psikolojik birçok unsur etkili olmaktadır.

? Herhangi bir nedenle zorunlu göçe maruz kalmış kişiler için gereken ortak yardım malzemeleri neler olabilir?

.....

.....

.....

.....

Verilen metinleri okuyunuz ve etkinlikleri yapınız.

Kaynak A

Küresel Gıda Krizini Önlemede Türkiye'nin Arabuluculuk Rolü

Rusya'nın Ukrayna'ya karşı başlattığı askerî harekât, dünyada büyük yankı uyandırmış; önce Ukrayna halkını, ardından Karadeniz'e kıyısı olan ülkeleri ve Avrupa'yı etkilemiştir. Türkiye ise savaşın başından bu yana tarafsızlığını koruyarak barış görüşmelerine ev sahipliği yapmıştır.

Türkiye'nin arabuluculuğu ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin katılımıyla yürütülen çalışmalar sonucunda Karadeniz'de tahıl trafiğini düzenleyen ilk anlaşma İstanbul'da imzalanmıştır (Görsel 2.20). Bu süreçte İstanbul'da bir koordinasyon merkezi kurulmuştur. Anlaşma, sıcak savaş hâlindeki Rusya ve Ukrayna'nın savunma bakanlarını aynı masaya oturtması nedeniyle dünya kamuoyunda büyük yankı uyandırmış ve Türkiye'ye önemli bir diplomasi başarısı kazandırmıştır.

(Genel Ağdan alınmıştır.)

Görsel 2.20

Görsel 2.21

Türkiye, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede de öncü bir rol üstlenmektedir. Sıfır atık projeleri, sera gazı salınımının azaltılması ve yeşil vatana yönelik eğitim içeriklerinin geliştirilmesi gibi pek çok alanda çalışmalar yapan Türkiye, Paris İklim Değişikliği Anlaşması'nı imzalararak bu alandaki çalışmalarını hızlandırmıştır. Bu kapsamda kuraklık, kıtlık ya da ani yağışların oluşturduğu sel felaketlerinde yapmış olduğu faaliyetlerle tüm ülkelere örnek olmuştur (Görsel 2.21). Ayrıca Türkiye, kara sınırı komşularıyla ortak projeler yürüterek iklim krizinin etkilerini azaltmaya çalışmakta; mavi vatani korumak için deniz komşularıyla balıkçılık faaliyetleri başta olmak üzere birçok konuda iş birliği yapmaktadır.

Türkiye'nin Jeopolitik Konumu ve Dış Politikası

? 1. İnsani yardımlar konusunda dünyanın en cömert ülkelerinden biri olan ülkemizin dünyanın uzak coğrafyalarında zor durumdaki insanlara yardım elini uzatması bu ülkeler ile aramızda hangi değerlerin güçlenmesini sağlar?

2. Siz olsaydınız Türkiye'nin hangi alanda insani yardımlarını artırmasını önerirdiniz? Neden?

Görsel 2.22

Kaynak B

Bölgesel ve Küresel Gelişmelerde Türkiye'nin Rolü

"Türkiye, insani dış politika anlayışı çerçevesinde hem bölgesinde hem de dünyada barışın tesis edilmesi konusunda çok fazla çaba harcayan ülkeler arasındadır. "Uluslararası örgütlerin çözüm üretmekte zorlandığı dönemlerde, Türkiye krizlerin barışçıl yollarla çözülebilmesi ve insani yaklaşımların ön plana çıkarılması için uluslararası siyasete istikrar sağlayıcı katkılarda bulunmuştur. Türkiye, tarafsız ve barış odaklı anlayışıyla bütün ülkelerin adil bir şekilde sorunlarına çözüm bulmak için başvurduğu ülke konumuna gelmiştir (Görsel 2.22).

Bölgesel İş birliği ve İstikrarın Güçlendirilmesinde Türkiye'nin Merkezi Rolü, 2025

Türkiye'nin bölgesel ve küresel barışa sağladığı katkıyı ifade eden anlamlı bir slogan oluşturunuz.

Çeşitli nedenlerle insanlar zaman zaman desteğe ihtiyaç duyabilir. Bazen bir arkadaşımız üzülür, bazen bir komşumuz zor durumda kalır ya da dünyanın başka yerlerinde savaş, göç veya afetler nedeniyle yardıma muhtaç insanlar olabilir. Böyle durumlarda yardımseverlik, dayanışma ve fedakârlık gibi değerler toplumları ayakta tutan önemli davranışlardır (Görsel 2.23).

Yardımseverlik, imkânlarımızı paylaşarak başkalarına destek olmak demektir. Dayanışma ise sorunların üstesinden gelmek için bir araya gelmeyi ifade eder. Yapılan araştırmalar, dayanışma içinde yaşayan toplumların daha güçlü, daha huzurlu ve daha güvenli olduğunu göstermektedir. Bu nedenle ihtiyaç sahiplerine destek olmak hem bireyler hem de toplum için büyük önem taşır (Görsel 2.24).

Yardıma muhtaç insanların neler hissettiğini anlamaya çalışmak ve empati kurmak, yardım etme davranışını güçlendirir. Empati kuran bireyler çevrelerindeki sorunlara karşı daha duyarlı olur ve çözüm üretmeye daha hevesli hâle gelir. Yardımseverlik ve dayanışma; toplumda güven, barış ve birlik oluşturan temel değerlerdir. Bu değerleri yaşatmak ise daha iyi bir gelecek için hepimizin sorumluluğudur.

Verilen örnek olayı okuyunuz ve soruyu cevaplayınız.

Örnek Olay

Yardım kuruluşlarını araştıran Aybüke; sağlık, eğitim, yaşlı bakımı, afet mağdurları, insan hakları, ihtiyaç sahipleri ve mülteciler gibi birçok alanda çalışan yardım kuruluşları ve sivil toplum örgütleri olduğunu öğrenmiştir. Araştırmasını yaparken her çocuğun aynı yaşam koşullarına sahip olmadığını da fark etmiştir.

Okulunda etkin bir öğrenci olan Aybüke, edindiği bilgiler doğrultusunda bir yardım ve destek faaliyeti düzenlemek istemektedir (Görsel 2.25). Bu düşüncesini gerçekleştirmek için Aybüke'nin neler yapması gerektiğini sırayla aşağıda verilen alana yazınız.

Görsel 2.23

Görsel 2.24

Görsel 2.25

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.
Uygulama adımları doğrultusunda etkinliğini yapınız.

Uygulama Adımları

- Öğretmeniniz rehberliğinde beş kişilik gruplara ayrılınız.
- Grup arkadaşlarınızla “savaş, insani yardım, göç, mülteciler ve küresel iklim krizi” başlıklarından birer tanesini seçiniz.
- Aynı başlığı seçen diğer gruplardaki arkadaşlarınızla bir araya gelerek uzman grupları oluşturunuz.
- Uzman gruplarında konu başlığınızı derinlemesine inceleyiniz.
- Kendi gruplarınıza dönerek öğrendiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Grubunuzdan gönüllü bir arkadaşınızı sözcü seçerek “Bölgesel ve Küresel Sorunların Çözümünde Ülkemizin Rolü” konusu ile ilgili düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.
- Tüm gruplar düşüncelerini paylaştıktan sonra ülkemizin bölgesel ve küresel sorunların çözümündeki rolünü sınıf olarak tartışınız.
- Tartışmadan elde ettiğiniz sonuçlara göre verilen tabloyu doldurunuz.

Ülkemizin savaş, insani yardım, göç, mülteciler ve küresel iklim krizi sorunlarının çözümü kapsamındaki uygulamalarına ilişkin sınıflama tablosu oluşturunuz.

Sorun	Çözüm İçin Yapılan Çalışmalar

Ülkemizin bölgesel ve küresel sorunların çözümündeki rolünü anlatan kısa bir sunum hazırlayınız.

Hazırladığınız sunumun karekodda yer alan kontrol listesiyle değerlendirileceğini unutmayınız.

Kontrol Listesi

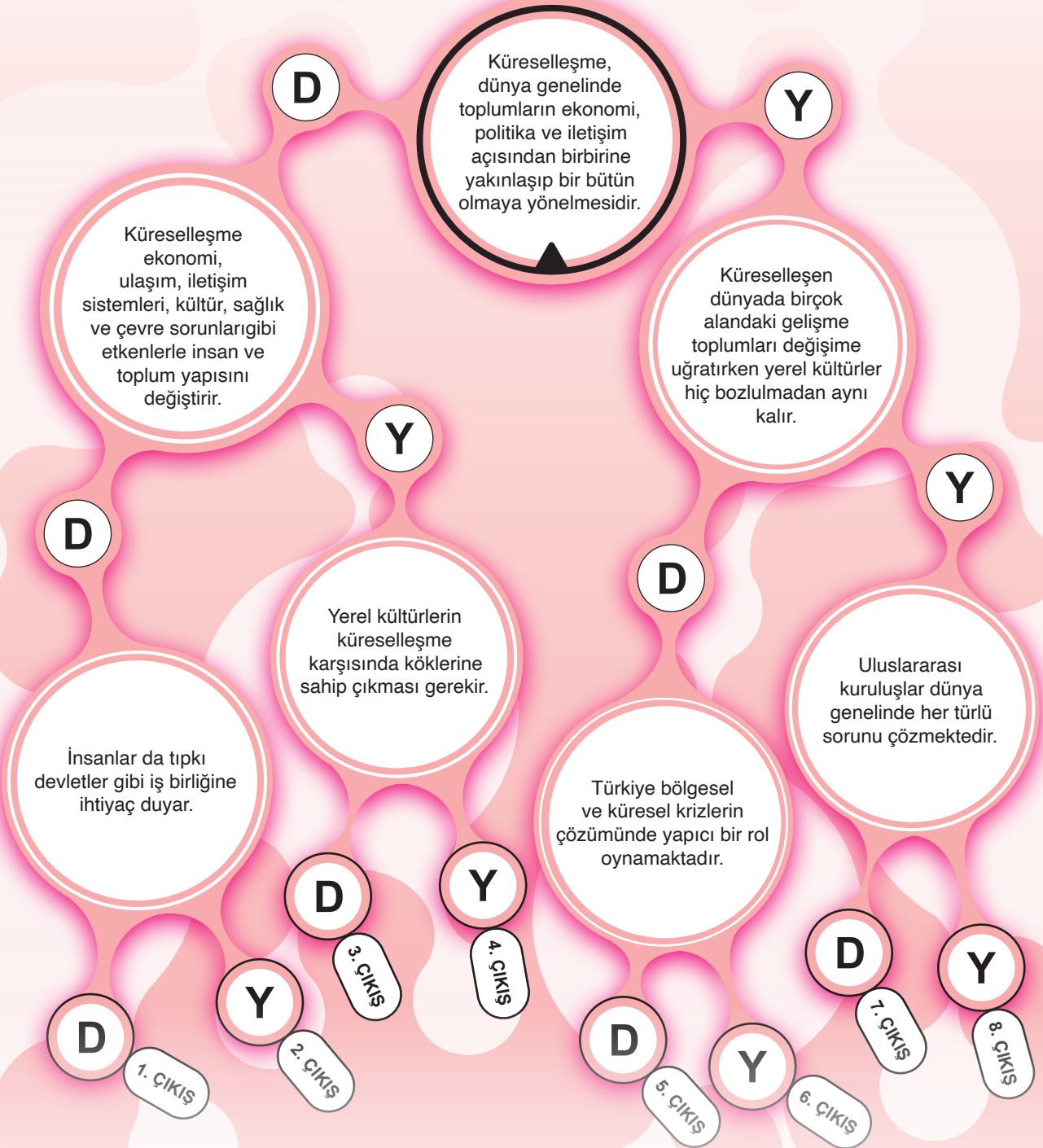

Gelecek Derse Hazırlık

- Öğretmeniniz rehberliğinde dörder kişilik gruplara ayrılınız.
- Sonraki derse gelmeden önce “Öğrenelim” bölümü sayfa 87-88-89'da verilen etkinlikleri yapınız.

2. ÖĞRENME ALANI: NELER ÖĞRENDİK?

A. Aşağıda verilen tanılayıcı dallanmış ağaçta etkinliğini yapınız.

Verilen tanılayıcı dallanmış ağaçtaki doğru çıkış hangisidir?

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki yanlış olan cümlelerin doğrularını yazınız.

B. Verilen ipuçlarından yola çıkarak anagram bulmacayı çözünüz.

1. Dünyanın ekonomik, kültürel ve teknolojik açıdan birbirine daha bağlı hâle gelmesidir.
2. Ülkelerin ihtiyaç duydukları ürünleri farklı bölgelerden kolayca alıp satmasıdır.
3. Doğanın dengesinin bozulması ve bu durumun tüm canlıların yaşamını olumsuz etkilemesidir.
4. Farklı toplumların birbirinden etkilenmesi ve birbirine kültürel ürünler aktarmasıdır.
5. Dünya genelinde hava düzeninin bozulması, aşırı iklim olayları ve bunun yol açtığı acil durumlardır.
6. Afet veya kriz zamanında insanlara temel ihtiyaç desteği sağlayan yardım türüdür.
7. Ülkeler arasında kültürel projeler yapmayı, ortak etkinlikleri içeren çalışma biçimidir.
8. Bir toplumun inançları, gelenekleri, sanat ve yaşam biçimidir.
9. İnsanların, eşyaların çeşitli araçlar yardımıyla bir yerden başka bir yere taşınmasıdır.
10. Bilgileri ses, yazı veya görüntü olarak bir yerden başka bir yere hızlı ve güvenli şekilde ileten araç ve sistemlerdir.

1

ÜLRESELEŞMEK

2

ALURALUSRASI CETİART

3

REÇEV RILASORUN

4

RELTÜKÜL KİLEMTEŞİ

5

MİKLİ ZİKRI

6

SAİNNİ DIMYAR

7

RELTÜKÜL İŞ LİBİRĞİ

8

TRÜKÜL

9

AŞILUM

10

TİMİLEŞİ TEMSİSRİLE

Ç. Aşağıda verilen çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

Türkiye barışı sağlama çabaları sorumluluğu doğrultusunda bölgesini istikrara ve kalkınmaya teşvik etmektedir. Bu kapsamda insani yardımı, mültecilere her türlü desteği, küresel iklim krizi çözümü, salgınlara hızlı müdahalesi, özel stratejik konumuna sahip bir ülke olarak güvenilir enerjinin şekilde ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması, barış operasyonlarına güvenlik gücü göndermesi gibi birçok alanda uluslararası iş birliğini ön planda tutmakta ve dayanışmayı artırmaktadır. Bölgesel ve küresel ölçekte sorunların çözümünde hızlı ve doğru müdahaleleri sayesinde güven veren bir ülke konumundadır. Ayrıca yaşanan doğal afetlerdeki müdahalesi, sağlık ve eğitim alanlarındaki yürüttüğü projelerle toplumların refah seviyesini artırmayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte küresel problemlerin aşılmasında çözüme yönelik yaklaşımı diğer uluslar tarafından takdirle karşılanmaktadır.

1. Türkiye ile ilgili bir slogan yazılsa bu ne olabilirdi?

- A) Barış, dayanışma ve güvenin ülkesi Türkiye
- B) İnsani yardımla dünyaya umut olan Türkiye
- C) Afetlere karşı güçlü ve hazırlıklı Türkiye
- D) Küresel iklim için sorumluluk alan Türkiye

2. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin yapıcı rolünün bir özelliği değildir?

- A) Stratejik konumunu küresel ölçekte ihtiyaç sahiplerini destekler şekilde kullanmaktadır.
- B) Sahip olduğu güvenlik gücü potansiyelini barış operasyonlarında etkili bir şekilde yönlendirmektedir.
- C) Sorunların çözümünde tek başına hareket edip sürekli bekle-gör politikasını benimsemektedir.
- D) Fedakâr yaklaşımları sayesinde diğer ülkeler tarafından saygın bir ülke olarak görülmektedir.

3. Aşağıdakilerden hangisi ülkemizin insani yardımlar ve afet konularındaki gerçekçi temel hedeflerinden birisidir?

- A) Küresel iklim krizini tek başına çözüme ulaştırmak.
- B) Bölgesel ve küresel ölçekte sorunları hızlıca müdahale etmek.
- C) Toplumların refah seviyelerini artırıp sürdürülebilir yaşam kurmak.
- D) Dış ticarete güçlü maddi imkânlarla söz sahibi olmayı hedeflemek.

4. Aşağıdakilerden hangisi ülkemizin küresel problemlere karşı rolüyle ilgili yanlış bir değerlendirmedir?

- A) Türkiye küresel iş birliğini artırmaya özen gösterirken bölgesel sorunlarda daha yumuşak politika izlemektedir.
- B) Ülkemizin tarihi birikimi, ılımlı diplomasisi ve barışçıl yaklaşımı bölgesel kalkınmayı teşvik etmektedir.
- C) Afetlerde insani yardımlarını hızlı bir şekilde bölgeye yönlendirerek afetzedelerin ihtiyaçlarını karşılamaktadır.
- D) Güvenilir enerji hatlarının koruyarak sürekliliğini sağlayan Türkiye sadece bölgesel değil küresel bir aktördür.

D. Verilen metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Türkiye, stratejik konumu sayesinde bölgesel ve küresel sorunlarda önemli bir role sahiptir. Tarih boyunca edindiği deneyim, diplomasiye verdiği önem ve sorunları barışçıl yollarla çözme anlayışı ülkemizi öne çıkarmaktadır. Doğu ile Batı arasında bir köprü görevi görmesi, Türkiye'nin hem fiziki hem de uluslararası ilişkiler açısından önemini artırmaktadır. Türkiye, sorunların çözümünde aktif ve yapıcı bir tutum sergileyerek birçok toplumun fayda sağlamasına katkıda bulunmaktadır. Türk halkı da devleti gibi dayanışmaya önem verir ve zor zamanlarda yardımlaşmayı ön planda tutar.

1. Türk halkının dayanışmaya verdiği önem metinde nasıl işlenmiştir? Sizce bu durum toplum için neden önemlidir?

2. Türkiye'nin insani yardımlarının ulaştırılmasında Türk insanının fedakarlığını örnekleriyle anlatınız.

3. Türkiye'yi uluslararası alanda önemli bir ülke haline getiren özellikleri nelerdir?

Kavram Oyunu

2. Öğrenme Alanı
Ek Sorular

3. Öğrenme Alanı

Öğrenme Alanı Özeti

3.

ÖĞRENME ALANI

ORTAK MİRASIMIZ

KONULAR

- OSMANLI DEVLETİ'NİN CİHAN DEVLETİ HÂLINE GELMESİNİ SAĞLAYAN POLİTİKALAR
- OSMANLI DEVLETİ'NİN UYGULAMAYA KOYDUĞU YENİLİKLER
- OSMANLI KÜLTÜR VE MEDENİYETİ

BU ÖĞRENME ALANINDA KAZANACAĞINIZ BECERİLER

- Osmanlı Devleti'nin cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikaları sorgulayabileceksiniz.
- Değişen dünya dengeleri karşısında Osmanlı Devleti'nin uyguladığı yenilikleri neden ve sonuçlarıyla yorumlayabileceksiniz.
- Osmanlı kültür ve medeniyet unsurlarına ilişkin oluşturduğu ürünü paylaşabileceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Cihad
- Fetih

- Gaza
- İskân

- İstimalet

OSMANLI DEVLETİ'NİN CİHAN DEVLETİ HÂLINE GELMESİNİ SAĞLAYAN POLİTİKALAR

▶ Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Aşağıda 26 Ağustos 1071 Malazgirt Savaşı öncesi ve sonrası Anadolu’da kurulan Türk beyliklerini gösteren iki harita verilmiştir. Haritaları inceleyerek verilen soruları cevaplayınız.

Harita 3.1 1071 Malazgirt Savaşı Öncesi Anadolu

Harita 3.2 XI. Yüzyılda Anadolu'da Kurulan ilk Türk Beylikleri

2 Verilen haritaları karşılaştırarak aralarındaki beş farkı bulunuz.

Haritalar arasında belirlediğiniz bu farklılıkların ortaya çıkmasında etkili olan nedenleri açıklayınız.

İkinci haritada gösterilen Türk beyliklerinin, Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması sürecine nasıl katkıda bulunduğunu açıklayınız.

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Uygulama adımlarını takip ederek Osmanlı Devleti'nin kısa sürede genişlemesini ve cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalarla ilgili aşağıda verilen anagram bulmacayı çözünüz.

Uygulama Adımları

- Anagramları çözerek kavramların doğru yazılışını bulunuz.
- Kavramların her birini cümle içinde kullanınız.

1. Bir şehri ya da ülkeyi ele geçirerek yönetim altına alma.
2. Müslüman olmayanlara karşı yapılan kutsal savaş.
3. İslam dini ve vatan uğruna düşmanla savaşan ve şehit olmadan dönen kişi.
4. Kalıcı hâkimiyet kurmak ve düzeni sağlamak amacıyla fethedilen yerlere Türk ve Müslüman nüfusu yerleştirme.
5. Fethedilen bölgede yaşayan yerel halkın gönlünü kazanmak için onlara iyi davranma ve adaletli bir yönetim anlayışı gösterme.
6. Devlet yönetiminde gücün tek bir merkezde toplanması ve ülkenin bu merkezden yönetilmesi.
7. Allah'a bağlı, alçakgönüllü ve yardımsever kişi.
8. Genellikle köy ve şehirleri dolaşarak halkı bilgilendiren, doğruya yönlendiren, dinî-tasavvufi öğretileri aktaran kişi.
9. İslam'ın yayılması ve korunması için yapılan mücadele.

1 hitef

.....

2 azag

.....

3 zagi

.....

4 nâisk

.....

5 latimetsi

.....

6 izrekrem etiroto

.....

7 vişred

.....

8 dalba

.....

9 tahic

.....

Uygulama adımları doğrultusunda etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- XIII. yüzyıla ait Anadolu beylikleri haritasını inceleyiniz.
- Osmanlı Beyliği'nin kurulduğu yeri, beyliğin gelecekteki durumunu düşünerek GZFT (Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler) formunu doldurunuz.

Harita 3.3 XIII. Yüzyılda Anadolu (II. Dönem Türk Beylikleri)

Güçlü Yönler

(Osmanlı Beyliği diğer beyliklere göre hangi avantajlara sahiptir?)

.....

.....

.....

.....

Zayıf Yönler

(Osmanlı Beyliği'ni sınırlayan veya zayıflatabilecek durumlar nelerdir?)

.....

.....

.....

.....

Fırsatlar

(Osmanlı Beyliği'nin yararlanabileceği olanaklar nelerdir?)

.....

.....

.....

.....

GZFT

Tehditler

(Osmanlı Beyliği'ni tehdit edebilecek durumlar nelerdir?)

.....

.....

.....

.....

Osmanlı Devleti'nin hızlı bir şekilde büyümesi ve cihan devleti hâline gelmesinde etkili olan politikalara ilişkin metinleri, görselleri ve dijital kaynakları inceleyerek etkinlikleri yapınız.

Uygulama adımlarını takip ederek aşağıda verilen etkinliği gerçekleştiriniz.

Uygulama Adımları

- Öğretmeniniz rehberliğinde, derse hazırlık aşamasında belirlediğiniz gruplarınızı oluşturunuz.
- Osman Bey, II. Mehmed (Fatih) ve I. Süleyman (Kanuni) Dönemlerine ait Osmanlı Devleti haritalarını inceleyiniz.

Harita 3.4 Osman Bey Dönemi

Harita 3.5 II. Mehmed (Fatih) Dönemi

Harita 3.6 I. Süleyman (Kanuni) Dönemi

- Haritalardan yola çıkarak aşağıda verilen soruları grup içinde tartışınız.
- Tartışma sonucunda ulaştığınız ortak görüşlerinizi, sınıfta açıklayınız.

2 | **Osmanlı Devleti'nin kısa sürede sınırlarını bu kadar genişletebilmesini sağlayan etkenler neler olabilir?**

Sizce Osmanlı Devleti'nin sınırlarının genişlemesi yalnızca askerî fetihlerin sonucu mudur?

Osmanlı Devleti'nde sınırların genişlemesi ve fethedilen yerlerde kalıcılığın sağlanmasında başka hangi unsurlar etkili olmuştur?

- Grubunuzla birlikte Osmanlı Devleti'nin sınırlarının kısa sürede genişlemesini ve cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalar (feth politikası (gaza ve cihat anlayışı), iskân politikası, istimalet politikası, merkezî otorite vb.) ile ilgili merak ettiğiniz konuları aşağıdaki alana listeleyiniz.

Merak Ettiğim Konular

- Belirlediğiniz konulara yönelik sorular üretiniz ve bu soruları grup arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Ürettiğiniz soruları 5N1K tekniğini (Ne? Nerede? Ne zaman? Nasıl? Neden? Kim?) kullanarak örnekteki gibi aşağıda verilen soru kartlarına yazınız.

Ne?

Osmanlı Devleti'nin sınırlarının kısa sürede genişlemesini sağlayan politikalar nelerdir?

Nerede?

Ne zaman?

Nasıl?

Niçin?

Kim?

- Hazırladığınız soru kartlarını kullanarak Osmanlı Devleti'nin kısa sürede genişlemesini ve cihan devleti hâline gelmesini sağlayan politikalara yönelik yazılı, görsel veya dijital kaynaklardan bilgi toplayınız.
- Topladığınız bilgiler doğrultusunda grubunuzla birlikte bir araştırma raporu hazırlayınız.

Metni okuyarak aşağıda verilen etkinliği yapınız.

Tarih, bir milletin ortak hafızasıdır. Tarihimizi bilmek; atalarımızın hangi zorluklarla mücadele ettiğini, hangi zaferleri kazandığını, hangi değerleri yaşattığını anlamak demektir (Görsel 3.1). Geçmişin başarılarıyla gurur duymak ve yapılan hatalardan ders çıkarmak, milletimize olan bağlılığımızı artırır. Ülke tarihini araştırmak, sadece geçmişe yolculuk yapmak değil aynı zamanda bugünü anlamak ve geleceği inşa etmek için atılan en önemli adımlardan biridir. Bu araştırma süreci, bizlere vatanseverlik değerini derinden hissettiren ve millî kimliğimizi kazanmamızı sağlayan önemli bir kılavuzdur.

Millî kimlik ise bir milleti diğerlerinden ayıran ortak değerler, kültür, dil ve tarih etrafında şekillenen bir bütündür. Tarihimiz üzerine yapılan araştırmalar; bu kimliğin nasıl oluştuğunu, hangi evrelerden geçtiğini ve hangi köklerden beslendiğini gösterir. Tarih bilinci, genç nesillere kim olduklarını, nereden geldiklerini ve nereye doğru ilerlediklerini öğretir. Bu sayede geleceğe güvenle bakabilen, kendi değerlerine sahip çıkan, başkalarının kültürünü saygıyla karşılayan vatansever bireyler yetişir. Millî kimliğimize sahip çıkmak, onu gelecek nesillere aktarmak ve vatanımıza karşı sorumluluklarımızı yerine getirmek noktasındaki azmimiz tarih bilimizle güçlenir.

Görsel 3.1 Malazgirt Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı (Muş)

- Metinden yola çıkarak aşağıda verilen cümleleri tamamlayınız.

Tarih, bir milletin ortak hafızası gibidir çünkü

.....

.....

.....

Tarih bilinci, geçmişle geleceği birbirine bağlayan bir köprüye benzer çünkü

.....

.....

.....

Bilgi kutusunu okuyarak Türk devletlerinde var olan “cihan devleti” kavramı ile ilgili verilen etkinliği yapınız.

Bilgi Kutusu

Cihan devleti anlayışı, tarih boyunca Türk devletlerinin ulaşmak istediği önemli bir hedef olmuştur. **Cihan devleti**, dünya çapında büyük bir güce ve etkiye sahip olan devlet demektir. İslamiyet’ten önce Türk devletleri dünyada adalet ve düzeni sağlamayı amaçlarken İslamiyet’in kabulünden sonra bu amaca İslam dinini yayma düşüncesi de eklenmiştir. Osmanlı Devleti de kendinden önceki Türk devletlerinin bu anlayışını devam ettirmiş ve cihan hâkimiyetini gerçekleştirmeyi hedeflemiştir.

Cihan Devleti Nedir?

Kendi Tanımım

.....

.....

.....

Bilgi Kutusunda Verilen Tanım

.....

.....

.....

Benzerlikler

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Farklılıklar

.....

.....

.....

.....

.....

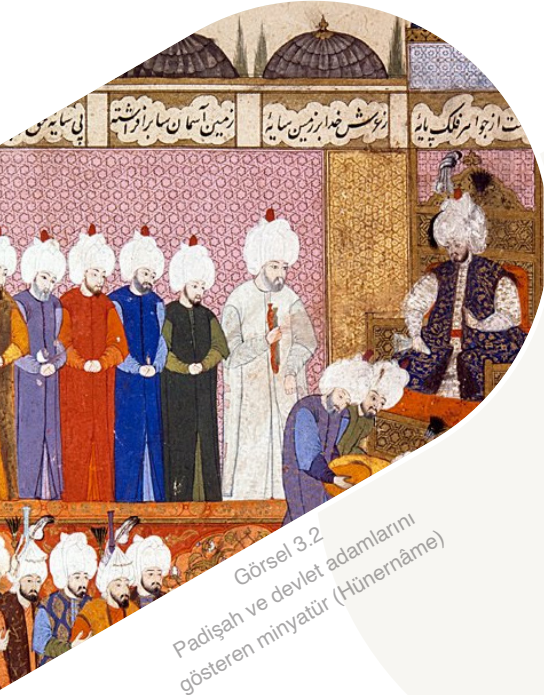
.....

.....

.....

.....

.....

Görsel 3.2
Padişah ve devlet adamlarını
gösteren minyatür (Hünernâme)

Osmanlı Devleti'nde uygulanan merkezî otorite ile ilgili metni okuyarak verilen soruları cevaplayınız.

Osmanlı Devleti'nin kısa sürede büyüyen güçlü bir cihan devleti hâline gelmesinde merkezî otoritenin sağlam tutulması oldukça önemlidir. Kuruluş döneminde Osmanlılar, bu düzeni sağlamak için etkili bir yönetim sistemi kurmuşlardı. Devletin başında bulunan hükümdar, tüm kararları alır ve ülkeyi yönetirdi. Hükümdara yardımcı olan teşkilatlar ve deneyimli devlet görevlileri (Görsel 3.2), emirleri uygulayarak beyliklerde ve uzak bölgelerde düzeni sağlardı. Bu sayede devlet işleri doğru ve düzenli bir şekilde yürütülürdü. Güçlü merkezî otorite sayesinde Osmanlı Devleti kısa sürede büyüdü ve uzun yıllar boyunca ayakta kalmayı başardı.

2 | **Osmanlı Devleti, merkezî otoriteyi sağlamak için hangi uygulamalara yer vermiştir? Açıklayınız.**

Güçlü bir merkezî otoriteye sahip olmanın, Osmanlı Devleti'ne sağladığı katkılar nelerdir? İki örnekle açıklayınız.

Osmanlı Devleti'nde uygulanan fetih politikası ile ilgili kaynağı ve metni okuyarak verilen soruyu cevaplayınız.

Görsel 3.3 Gaza ve cihat anlayışı doğrultusunda mücadele eden Osmanlı askerleri (Temsilî)

Kaynak A

...14. yüzyıl başında kuruluşu sırasında Osmanlı devleti, İslam dünyasının sınırlarında kendini "gazâ"ya, yani "Hristiyanlığa karşı kutsal savaş" a adanmış küçük bir beylikti. Bu önemsiz sınır devleti Anadolu ve Balkanlar'daki eski Bizans topraklarını adım adım alıyor ve kendine katıyordu. 1517'de Arap ülkelerinin fetihleriyle de İslam dünyasının en güçlü devleti oldu. Orta Avrupa'dan Hint Denizi'ne uzanan bir alanda elde edilen sürekli askerî başarılar, Osmanlı İmparatorluğu'na, I. Süleyman'ın saltanatı sırasında (1520–1566) bir dünya gücü konumu vermişti...

(İnalçık, 2015, s. 9)

Osmanlı Devleti'nin böyle bir dünya gücü olmasında gaza ve cihat (Görsel 3.3) anlayışı önemli bir rol oynamıştır. Planlı ve düzenli yürütülen fetihler zamanla bir devlet politikası hâline gelmiştir. Coğrafi konumunun avantajlarını kullanan Osmanlı Devleti, özellikle zayıflamış Bizans ve Balkanlar üzerine fetihlerini yoğunlaştırmıştır. Anadolu'daki diğer Türk beylikleriyle çatışmadan büyümek isteyen Osmanlı Devleti fetihlerini genişletmiş ve Balkanlar'a kadar ulaşmıştır. Osmanlı Devleti, fetihlerle birlikte hem topraklarının güvenliğini sağlamış hem de önemli ticaret yollarını kontrol altına alarak ekonomik kazanç sağlamıştır.

2 | **Osmanlı Devleti'nin fetihlerini planlı ve sistemli bir şekilde gerçekleştirmesinin devlete sağladığı katkıları açıklayınız.**

Osmanlı Devleti'nde uygulanan iskân politikası ile ilgili metni ve kaynağı okuyarak soruyu cevaplayınız.

Osmanlı Devleti, fethettiği yerlerde kalıcı hâkimiyet kurmak ve düzeni sağlamak amacıyla iskân politikası uygulamıştır. Osmanlı Devleti Anadolu'dan veya diğer bölgelerden gelen Türk-Müslüman toplulukları İskân politikası ile yeni fethedilen topraklara yerleştirerek bölgeyi hem Türkleştirmiş hem de İslamlaştırmıştır. Osmanlı Devleti'nin iskân politikası ile ulaşmak istediği amaçlardan bazıları şunlardır:

- Fethedilen bölgelerde kalıcı hâkimiyet sağlamak
- Konargöçer toplulukları yerleşik hayata geçirmek
- Fethedilen yerlerin Türkleşmesi ve İslamlaşmasını sağlamak
- Fethedilen bölgelerin güvenliğini sağlamak
- Üretimi artırmak ve ekonomiyi canlandırmak
- Vergi gelirlerini artırmak
- Asker ihtiyacını karşılamak

Kaynak B

...Kuruluş devrinden itibaren, fethedilen yerlerde uygulanan iskân siyasetinin meydana getirmiş olduğu yoğun nüfus hareketleri, birçok yeni kasaba ve şehirlerin doğması ile sonuçlanmıştır. Bunların zamanla hem çok iyi ve gelişen şehirler hâlini alması hem de İslamiyetin ve İslami Türk kültürünün yayılmasını sağlayan birer yerleşim birimi olmaları, bu yerlerin iyi bir araştırma neticesinde seçildiklerini ortaya koymaktadır...

(Şentürk, 1993, s. 97)

Görsel 3.4
Mostar Köprüsü, Bosna Hersek

Görsel 3.5
İstimalet politikası, dervişlerin halkla buluşması (Temsilî)

2 | Sizce iskân politikasının en etkili amacı hangisidir? Gerekçeleriyle birlikte açıklayınız.

Osmanlı Devleti'nde uygulanan istimalet politikası ile ilgili metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Osmanlı Devleti fetih yaptığı yerlerde iskân politikasının yanı sıra halkla barış ve düzeni sağlamayı amaçlayan istimalet politikasını uygulamıştır. Bu politika; özellikle gayrimüslim halka karşı ılımlı davranmak, onların haklarına saygı göstermek ve onları korumakla ilgilidir. Osmanlı Devleti istimalet politikası ile şunları amaçlamıştır:

- Fethedilen bölgelerde halka adil ve anlayışlı davranarak huzur ve düzeni sağlamak
- Halkın can, mal ve inanç güvenliğini korumak ve farklı din ile kültürlerle saygı göstermek
- Yerel halkın gönlünü kazanarak devlete karşı itaat ve bağlılıklarını güçlendirmek (Görsel 3.5)
- Vergi ve diğer yükümlülükleri adil bir şekilde düzenlemek

İstanbul'un Fethi'nin nedenleri ile ilgili verilen metni okuyarak etkinliği yapınız.

II. Murad'ın vefatından sonra oğlu II. Mehmed, 1451 yılında Osmanlı Devleti tahtına çıktı (Görsel 3.6). Onun padişahlığı döneminde Osmanlı Devleti, cihan devleti olma yolunda önemli adımlar attı. Bu adımların en önemlisi İstanbul'un fethi oldu. II. Murad Dönemi'nde böyle büyük bir fetih için mali ve siyasi ortam hazırlanmıştı. Bu nedenle II. Mehmed, tahta çıktıktan sonra jeopolitik açıdan çok önemli gördüğü İstanbul'un fethinin hazırlıklarına başladı. II. Mehmed'in İstanbul'un fethini gerekli görmesinin başlıca nedenleri şunlardır:

Görsel 3.6
Fatih Sultan Mehmet portresi,
John Young (Can Yan) Yale,
İngiliz sanatı merkezi

**“İstanbul
mutlaka fethedilecektir.
Onu fetheden komutan ne
güzel komutan, o ordu
ne güzel ordudur.”**

(Hz. Muhammed (sav))

1. İstanbul, Anadolu ile Balkanlar arasında Osmanlı hâkimiyetini bölen bir engel oluşturuyordu.
2. Şehir, önemli bir ticaret merkeziydi ve Osmanlı için ekonomik açıdan büyük öneme sahipti.
3. Bizans, Haçlı Seferleri ve Osmanlı'nın büyümesi nedeniyle eski gücünü kaybetmişti.
4. Bizans'ın Avrupa devletleriyle iş birliği yapması, Osmanlı için sürekli bir tehdit oluşturuyordu.
5. II. Mehmed, İstanbul'un fethi ile Osmanlı'nın merkezî otoritesini sağlamlaştırmayı amaçlıyordu.
6. İstanbul'u ele geçirmek, Osmanlı'nın Ege, Karadeniz ve Balkanlar'daki hâkimiyetini pekiştirecekti.
7. Hz. Muhammed'in (sav) İstanbul'un fethedileceğini müjdeleyen hadisi, fetih için güçlü bir dinî dayanak oluşturuyordu.

İstanbul'un Fethi'nin nedenlerine ait numaraları kullanarak tabloyu örnekteki gibi doldurunuz.

Siyasi Nedenler

1,

Ekonomik Nedenler

Dinî Nedenler

İstanbul'un Fethi için yapılan hazırlıklar ile ilgili bilgi görselini inceleyerek etkinliği yapınız.

Osmanlı Devleti'nin Fetih İçin Yaptığı Hazırlıklar

II. Mehmet, İstanbul'u fethetmek için kapsamlı hazırlıklar yapmıştır. Öncelikle düzenli ve disiplinli bir kara ordusu kurarak güçlü bir askerî güç oluşturmuştur.

Boğaz'dan Bizans'a gelebilecek yardımları engellemek amacıyla Anadolu Hisarı'nın karşısına Rumeli Hisarı'nı yaptırmıştır.

Kara savaşlarına yönelik mancınık ve kuşatma kuleleri gibi çeşitli kuşatma araçları ile lağımcı birlikler hazırlanmıştır.

Şehrin denizden kuşatılabilmesi için donanmayı güçlendirmiş, çok sayıda gemi inşa ettirmiştir. Ayrıca Macar ustabaşı Urban'a dönemin en büyük toplarını, özellikle ünlü Şahi toplarını döktürmüştür.

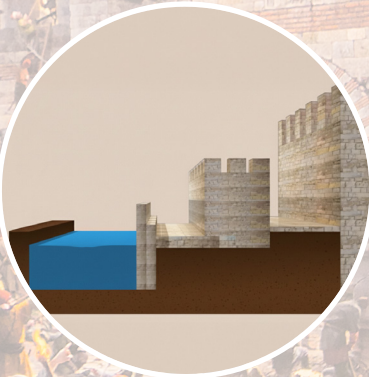

İstanbul kuşatması öncesinde diplomatik antlaşmalarla sınır güvenliği sağlanmıştır. Kuşatma için gerekli mühimmat ve erzak hazırlanmış; kara ve denizden eş zamanlı saldırı düzenlemek amacıyla ayrıntılı bir plan hazırlanmıştır.

Bizans İmparatorluğu'nun
Fetih Karşı Yaptığı Hazırlıklar

Osmanlı donanmasının
Haliç'e girmesini engellemek
amacıyla Haliç'in girişine
büyük bir demir zincir çekil-
miştir.

Bizans İmparatorluğu,
Osmanlı kuşatmasına karşı
şehri savunmak için çeşitli
hazırlıklar yapmıştır. Önce-
likle İstanbul'u çevreleyen
üç katmanlı surlar onarılmış
ve savunmaya hazır hâle
getirilmiştir. Kale kapıları ve
kuleler güçlendirilmiş, hen-
dekler temizlenerek şehrin
savunma hattı sağlamlaştırıl-
mıştır.

Bizans, Avrupa'dan askerî
yardım istemiş ancak az
sayıda Haçlı askeri şehre
gelmiştir. Şehri savunmak
için Bizans askerleri ve ya-
abancı gönüllülerden oluşan
yaklaşık 8-9 bin kişilik bir
kuvvet hazırlanmıştır. Ayrıca
uzun sürecek bir kuşatmaya
karşı yiyecek ve mühimmat
stoklanarak erzak ihtiyacının
karşlanması amaçlanmıştır.

Denizden gelebilecek saldırı-
lara karşı Bizans, su üzerin-
de yanabilen güçlü bir yanıcı
madde olan grejuva (Rum
ateşi) stoklamıştır.

Okuduğunuz metinlerden ve bilgi görselinden yola çıkarak verilen karşılaştırma tablosunu doldurunuz.

Osmanlı Devleti'nin Hazırlıkları

Güçlü ve disiplinli bir ordu kuruldu.

Bizans İmparatorluğu'nun Hazırlıkları

Şehri çevreleyen surlar onarıldı.

Uygulama adımlarını takip ederek verilen etkinliği gerçekleştiriniz.

Uygulama Adımları

- Öğretmeninizin rehberliğinde dörder kişilik gruplar oluşturunuz.
- Edindiğiniz bilgilerden yola çıkarak Osmanlı Devleti ile Bizans İmparatorluğu'nun fetih için yaptığı hazırlıkları etkililik açısından karşılaştırınız.
- Hangi tarafın aldığı önlemlerin daha etkili olduğunu gerekçeleriyle birlikte grup içinde tartışınız.
- Alınan önlemlerin saldırıya mı yoksa savunmaya mı yönelik olduğunu değerlendiriniz.
- Fethin sonucunu doğrudan etkilediğini düşündüğünüz önlemleri aşağıda verilen alana yazınız.
- Grubunuzun ulaştığı ortak görüşü gerekçeleriyle birlikte sınıfla paylaşınız.

İstanbul'un kuşatılması ile ilgili metni okuyunuz ve karekodda yer alan videoyu izleyerek "Ne Olurdu?" etkinliğini yapınız.

Harita 3.8 İstanbul'un kuşatılmasını gösteren temsili harita

Osmanlı ordusu, II. Mehmed önderliğinde 6 Nisan 1453'te harekete geçti ve Haliç'ten Marmara'ya kadar uzanan surların önünde mevzilendi (Harita 3.8). II. Mehmed, Bizans İmparatoru Konstantin'den şehrin teslim edilmesini istedi. Ancak Konstantin, İstanbul'u (Konstantiniyye) teslim etmeye niyetli değildi. Şehir teslim edilmeyince Osmanlı ordusu surları top ateşiyle dövmeye başladı. Topların gücü Bizans ordusunun moralini bozdu ancak açılan gedikler sürekli onarıldı. Osmanlı merkez ordusunun bulunduğu noktada top atışları ile surlarda büyük gedikler açıldı, önlerindeki hendekler dolduruldu ve gece taarruzları başlatıldı. II. Mehmed, savaş kuleleri ile taarruzu destekledi ancak ilk saldırılardan istenilen sonuç alınamadı.

Osmanlı donanması 9 Nisan'da Haliç'e gerilen zinciri aşmaya çalıştı fakat bu girişim başarısız oldu. Hem karada hem de denizde yaşanan bu başarısızlıklardan sonra II. Mehmed, donanmanın bir kısmının Galata surları önünden kızaklarla kaydırılarak Haliç'e indirilmesini emretti. Askerler, gece boyunca karadan yürüttükleri gemileri Haliç'e taşıdı (Görsel 3.8). Sabah olduğunda 72 Osmanlı gemisi Haliç'te konuşlanmıştı. Bu durum ve beklenen yardımların gelmemesi, Bizans ordusunu umutsuzluğa düşürdü.

Haliç'teki Osmanlı donanmasının üstünlüğü ve şehre yardımların ulaşmaması, Bizans savunmasını zor durumda bıraktı. II. Mehmed, Konstantin'e teslim olma çağrısında bulundu ancak bu talep yine reddedildi. Bunun üzerine 29 Mayıs'ta son büyük hücum başlatıldı. Kıyasıya süren muharebe sonunda Osmanlı askerleri, surlardaki gediklerden içeri girmeyi başardı. 54 gün süren kuşatmanın ardından şehir fethedildi; II. Mehmed, vezirleri ve komutanlarıyla birlikte İstanbul'a girdi (Görsel 3.9).

Görsel 3.8 Askeri Müze Resim Koleksiyonu

Görsel 3.9 Askeri Müze Resim Koleksiyonu

Gemilerin Karadan
Yürütülmesi

Ne Olurdu?

II. Mehmed Haliç'e gemileri karadan indirme planını yapmasaydı ne olurdu?

.....

.....

.....

Doğu Roma (Bizans) başka ülkelerden gelen yardımları alabilseydi ne olurdu?

.....

.....

.....

İstanbul'un Fethi'ni bir gazeteye manşet olarak taşımak isteseydin bu ne olurdu?
Neden?

.....

.....

.....

İstanbul'un Fethi'nin Türk ve dünya tarihi açısından sonuçlarını okuyarak verilen soruları cevaplayınız

Türk Tarihî Açısından Sonuçları

- II. Mehmed "Fatih" ünvanını almıştır.
- İstanbul, Osmanlı Devleti'nin başkenti olmuştur.
- Osmanlı toprakları birleşmiş ve güvenliği sağlanmıştır.
- Kuruluş Dönemi sona ermiş, Yükselme Dönemi başlamıştır.
- Balkanlardaki fetihler güvenle devam etmiştir.
- İpek Yolu Osmanlı'nın kontrolüne geçmiştir.

Dünya Tarihî Açısından Sonuçları

- Yaklaşık 1000 yıl süren Bizans Devleti yıkılmıştır.
- İstanbul'un Fethi, Orta Çağ'ın sonu ve Yeni Çağ'ın başlangıcıdır.
- Osmanlı Devleti'nin İslam dünyasındaki saygınlığı artmıştır.
- Avrupa devletlerinin yeni ticaret yolları aramaya başlamasıyla Coğrafi Keşifler gerçekleşmiştir.
- Büyük toprakların surları yıkabilmesi, Avrupa'daki feodal sistemi zayıflatmıştır.
- İstanbul'u terk eden bilim insanları, İtalya'da Rönesans'ın başlamasında etkili olmuştur.

2 | Sizce İstanbul'un Fethi'nin dünyayı etkileyen en önemli sonucu hangisidir? Gerekçeleriyle açıklayınız.

Uygulama adımları doğrultusunda verilen etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- Öğretmeniniz rehberliğinde sınıfınızda ikişer kişilik gruplar oluşturunuz.
- Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'a girişiyle ilgili metni okuyunuz.
- Metinden yola çıkarak örnekte gösterildiği gibi tabloyu doldurunuz.

Görsel 3.10

Kaynak Ç

Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'a Girmesi

...Genç yaşında İstanbul'u fethederek tarihte Fatih unvanını almış olan II. Mehmed, surların işgal edilip askerin şehre girmesinden sonra halk, kadın, çocuk, büyük kiliseye doğru kaçışıyor... Fatih sıkı bir muhafaza altında olarak maiyyetinde vezir, ulema ve ileri gelen devlet adamlarıyla birlikte muhteşem bir alay ile Topkapısından şehre girdi (Görsel 3.10)...

...Ayasofya kilisesi'ne gitti, oraya gelince atından indi, (Şükranne olarak) yere kapandı ve toprak alıp başının üstüne götürdü; bu esnada patrik, papazlar, pek çok halk, kadın, çocuk toplanmışlardı...

Padişah Ayasofya'ya girdi, mukaddes mahalde durdu, patrik ve halk yerlere atılarak ağlaştılar; Sultan Mehmed onlara elleriyle susmalarını işaret etti; sükûnet teessüs edince patriğe:

— “Ayağa kalk. Ben Sultan Mehmed sana ve arkadaşlarına ve bütün halka söylüyorum ki, bu günden itibaren artık ne hayatınız ve ne de hürriyetiniz hususunda benim gazabımdan korkmayınız” dedi. Sonra, ordusunun kumandanlarına dönerek: askerin halka hiç bir fenalık yapmamalarını emretmelerini ve herhangi birisi bu emre itaat etmezse ölümle cezalandırılacağını bildirdi...

(Uzunçarşılı, 2023, s. 490-491)

Osmanlı Devleti'nin Cihan Devleti Olma Yolunda Uyguladığı Politikalar

Fetih politikası

.....

.....

.....

.....

.....

Uygulanan Politikanın Kanıtları

II. Mehmed, genç yaşında İstanbul'u fethetti.

.....

.....

.....

.....

.....

Mısır Seferi (1516-1517) ile ilgili metni okuyunuz ve görselleri inceleyerek etkinliği yapınız.

Görsel 3.11
Yavuz Sultan Selim'in portresi.
John Young (Can Yan) Yale,
İngiliz sanatı merkezi

Yavuz Sultan Selim (Görsel 3.11), 1512 yılında Osmanlı tahtına çıktı. Tahta geçtikten sonra ilk olarak Osmanlı Devleti için büyük bir tehdit oluşturan Safevi Devleti üzerine sefer düzenledi. 1514 yılında gerçekleşen Çaldıran Savaşı'nda Safevi Hükümdarı Şah İsmail'i mağlup ederek doğu sınırında Osmanlı hâkimiyetini güçlendirdi.

Devletin doğu sınırında elde edilen başarının ardından Yavuz Sultan Selim, devletin güney sınırlarının güvenliğini sağlamak için Memlûk Devleti ile mücadeleye girişti. Memlûkler; Mısır, Suriye, Kudüs, Hicaz gibi önemli bölgeleri yönetmekteydi. Müslümanların dinî lideri olan halife onların koruması altındaydı. Ayrıca Mekke, Medine gibi kutsal şehirler Memlûklerin himayesindeydi. Hindistan'dan başlayıp Kızıldeniz üzerinden Akdeniz'e ulaşan Baharat Yolu da Memlûklerin kontrolünde bulunuyor ve bu yoldan büyük ekonomik kazanç sağlanıyordu.

Memlûk Devleti'nin Türk-İslam dünyasındaki dinî, siyasi ve ekonomik gücünün artması, Osmanlı Devleti ile Memlûklere karşı karşıya getirdi. Böylece Türk-İslam dünyasının liderliği konusunda iki devlet arasında ciddi bir rekabet ortaya çıktı. Osmanlıların güney sınırlarını güvence altına almak amacıyla Dulkadiroğulları Beyliği topraklarını alması, iki devlet arasındaki ilişkileri iyice gerginleştirdi ve savaş kaçınılmaz oldu.

Harita 3.9 Yavuz Sultan Selim Dönemi

Yavuz Sultan Selim, İstanbul'da gerekli hazırlıkları tamamladıktan sonra Memlûklere karşı sefere çıktı (Harita 3.9). Ordusuyla Suriye'ye ilerledi ve 1516 yılında Halep yakınlarındaki Mercidabık Ovası'nda Memlûk ordusuyla karşılaştı. Kansu Gavri komutasındaki Memlûk ordusu, Osmanlı ordusunun top ve ateşli silahlardaki üstünlüğü karşısında tutunamadı. Böylece Osmanlı ordusu, Mercidabık Savaşı'nı kazanarak önemli bir zafer elde etti.

Mercidabık Zaferi'nden sonra Yavuz Sultan Selim, Mısır Seferi için hazırlık yaptı. 1517 yılında ordusuyla Mısır'a yö-neldi. Osmanlı ordusu, zorlu koşullar altında Sina Çölü'nü ge-çerek Ridaniye'ye ulaştı. Ancak Memlûklerin yeni hükümdarı Tomanbay güçlü bir direniş gösterdi. Burada yapılan savaşta Osmanlı ordusu bir kez daha galip geldi. Ardından Yavuz Sul-tan Selim, Kahire'ye girerek Memlûk Devleti'ne son verdi ve Mısır'ı Osmanlı topraklarına kattı (Görsel 3.12).

Görsel 3.12
Askerî Müze
Resim Koleksiyonu

Mısır Seferi'nin Sonuçları

Siyasi Sonuçlar

- Mısır'ın fethiyle Memlûk toprağı olan Suriye, Filistin, Mısır ile Sina ve Arap Yarımadası Osmanlı toprağı hâline geldi.
- Osmanlı Devleti'nin güney sınırları güvence altına alındı.
- Doğu Akdeniz'de Osmanlı hâkimiyeti güçlendi.
- Yavuz Sultan Selim'den sonra bütün Osmanlı padişahları aynı zamanda İslam halifesi unvanını taşımaya başlamıştır. Bu durum Osmanlı Devleti'nin İslam dünyasındaki etkisini artırdı.

Dinî Sonuçlar

- Mekke ve Medine Osmanlı topraklarına katıldı, Osmanlı Devleti'nin İslam dünyasındaki saygın-lığı arttı.
- Mısır'ın Fethinden sonra günümüzde Topkapı Sarayı'nda bulunan kutsal emanetler İstanbul'a getirildi.
- Hac yollarının güvenliği Osmanlı Devleti'ne geçti, hacılar daha güvenli yolculuk yapmaya baş-ladı.

Ekonomik Sonuçlar

- Baharat Yolu'nun denetim altına alınmasıyla Doğu–Batı ticaretinde Osmanlı Devleti'nin etkisi arttı.
- Mısır'dan elde edilen vergi gelirleri Osmanlı hazinesine bağlandı.
- Mısır'ın verimli tarım alanları Osmanlı ekonomisini güçlendirdi.

Bana göre Mısır Seferi'nin en etkili sonucu:

.....

.....

Seçtiğim sonucu önemli yapan iki neden:

1.

2.

Görsel 3.13
I. Süleyman (Kanuni) portresi.
John Young (Can Yan) Yale,
İngiliz sanatı merkezi

Görsel 3.14 İstanbul Deniz Müzesi

Preveze Deniz Muharebesi (28 Eylül 1538) ile ilgili metni okuyunuz ve görselleri inceleyerek etkinliği yapınız.

1520 yılında Yavuz Sultan Selim vefat edince yerine oğlu I. Süleyman (Kanuni (Görsel 3.13)) tahta geçti. I. Süleyman Dönemi, Osmanlı Devleti'nin en parlak ve güçlü dönemi olarak bilinir. Bu dönemde hem doğu hem de batıda büyük askerî zaferler kazanıldı, yeni topraklar fethedildi ve Osmanlı sınırları oldukça genişletildi.

Osmanlı Devleti, fetihlerin kalıcı olmasını sağlamak ve ticaret yollarını güvence altına almak için denizlerde üstünlük kurmanın önemini biliyordu. Bu amaçla donanmalar güçlendirildi, gemilerin kalitesi artırıldı ve iyi eğitilmiş denizciler yetiştirildi. Barbaros Hayreddin Paşa, bu dönemde yetişen en önemli denizcilerden biriydi. Ege ve Akdeniz'deki başarıları sayesinde 1534'te İstanbul'a çağırılarak Kaptan-ı deryâ görevine getirildi. Barbaros'un başarıları, Osmanlı Devleti'nin denizlerdeki gücünü artırdı. Osmanlı'nın denizlerde güçlenmesi, Avrupa devletlerini rahatsız etti. İspanya, Portekiz, Venedik ve Papalık birleşerek büyük bir Haçlı donanması oluşturdu. Bu donanmanın başına Andrea Doria (Andre Dorya) getirildi.

1538 yılında Osmanlı ve Haçlı donanmaları, Adriyatik Denizi'ndeki Preveze açıklarında karşılaştı. Osmanlı donanmasının başında bulunan Barbaros Hayreddin Paşa, donanmasını hilal şeklinde düzenledi ve kadirgaların hızlı hareket kabiliyetini kullanarak Haçlılara saldırdı. Uzun menzilli Osmanlı topları, büyük ve ağır Haçlı gemilerini etkisiz hâle getirdi. Andrea Doria, savaşta başarısız olunca Haçlı donanması geri çekilmek zorunda kaldı. Osmanlı donanması, düşmanı kısa sürede mağlup etti, çok sayıda ganimet ve esir ele geçirildi (Görsel 3.14). Aşağıda Preveze Deniz Savaşı'nın sonuçlarına yer verilmiştir:

- Osmanlı Devleti denizlerde de güçlü bir devlet hâline geldiğini tüm dünyaya gösterdi.
- Akdeniz'de Osmanlı hâkimiyeti pekişti ve bölge âdeti bir "Türk gölü" hâline geldi.
- Deniz ticaret yollarının güvence altına alınması, Osmanlı ekonomisine katkıda bulundu.
- Avrupa devletleri, bu savaştan sonra uzun bir süre Osmanlı'ya karşı denizlerde galip olamadı.
- Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki ilerleyişi kolaylaştı.
- Zaferin kazanıldığı 27 Eylül günü, 1944 yılından itibaren Türk Denizcilik Günü olarak kutlanmaya başlandı.

2 | **Preveze Deniz Zaferi, Osmanlı Devleti'nin denizlerdeki hâkimiyetine nasıl katkıda bulundu?**
Preveze Deniz Zaferi, Osmanlı Devleti'nin cihan devleti olma sürecini nasıl etkilemiştir?
Açıklayınız.

Karekodda verilen etkileşimli haritayı kullanarak Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve genişleme alanlarını gösteren etkinliği yapınız.

Etkileşimli Harita
Etkinliği

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Uygulama adımları doğrultusunda etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- Osmanlı Devleti'nin cihan devleti olmasını sağlayan politikalar ve önemli olaylarla ilgili bir soru hazırlayarak bir kâğıda yazınız.
- Yazdığınız soruyu öğretmeninize teslim ediniz.
- Öğretmeniniz tarafından karıştırılarak dağıtılan kâğıtlardan birini alınız.
- Aldığınız kâğıtta yer alan soruyu araştırarak cevaplayınız.
- Soruyu ve hazırladığınız cevabı sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Uygulama adımlarını takip ederek “Yapay Zekâ ile Tarihin Kahramanları” adlı etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfınızda eşit sayıda gruplara ayrılınız.
- Grup arkadaşlarınızla birlikte aşağıda verilen konulardan birini seçiniz.

Fatih Sultan Mehmet
ve İstanbul'un Fethi'ni
konu alan bir hikâye

Yavuz Sultan Selim ve
Mısır Seferi'ni konu alan
bir video

Barbaros Hayreddin
Paşa ve Preveze Deniz
Zaferi'ni konu alan bir
çizgi roman

- Yapay zekâ araçlarından birini kullanarak seçtiğiniz konu ile ilgili bir ürün oluşturunuz.
- Ürününüzü hazırlarken konularda yer alan şahsiyetlerin vatan sevgisine ve görevlerini en iyi şekilde yerine getirme anlayışlarına da değininiz.
- Ürününüzü oluştururken aşağıda verilen işlem basamaklarına uyunuz:
 - Yapay zekânın kötüye kullanımından doğabilecek hukuki sorumlulukları araştırınız ve edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.
 - Genel ağ üzerinden topladığınız bilgilerin güvenilirliğini kontrol ediniz.
 - Yapay zekâ araçlarını kullanırken veri güvenliğiniz açısından kişisel bilgilerinizi paylaşmayınız.
 - Yapay zekânın sizi doğru anlayabilmesi için net, kısa ve açık komutlar yazmaya dikkat ediniz.
- Hazırladığınız ürünü sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

İstanbul'un Fethi, Mısır Seferi ve Preveze Deniz Zaferi'nin Osmanlı Devleti'nin cihan hâkimiyetine katkıları açısından benzerlik ve farklılıklarını aşağıdaki ilgili bölümlere yazınız.

ÇALIŞMA YAPRAĞI

İstanbul'un Fethi

Mısır Seferi

Preveze Deniz Zaferi

BENZERLİKLER

FARKLILIKLAR

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Osmanlı Devleti'nin bir cihan devleti hâline gelmesinde etkili olan İstanbul'un Fethi, Mısır Seferi ve Preveze Deniz Zaferi ile ilgili soruları cevaplayınız.

Bu mücadelelerde başarıyı sağlayan yollar veya taktikler neler olmuştur?

.....

.....

Verilen tarihî olaylardan yola çıkarak dönemin yöneticileri ve devlet görevlileri hakkında neler söylenebilir?

.....

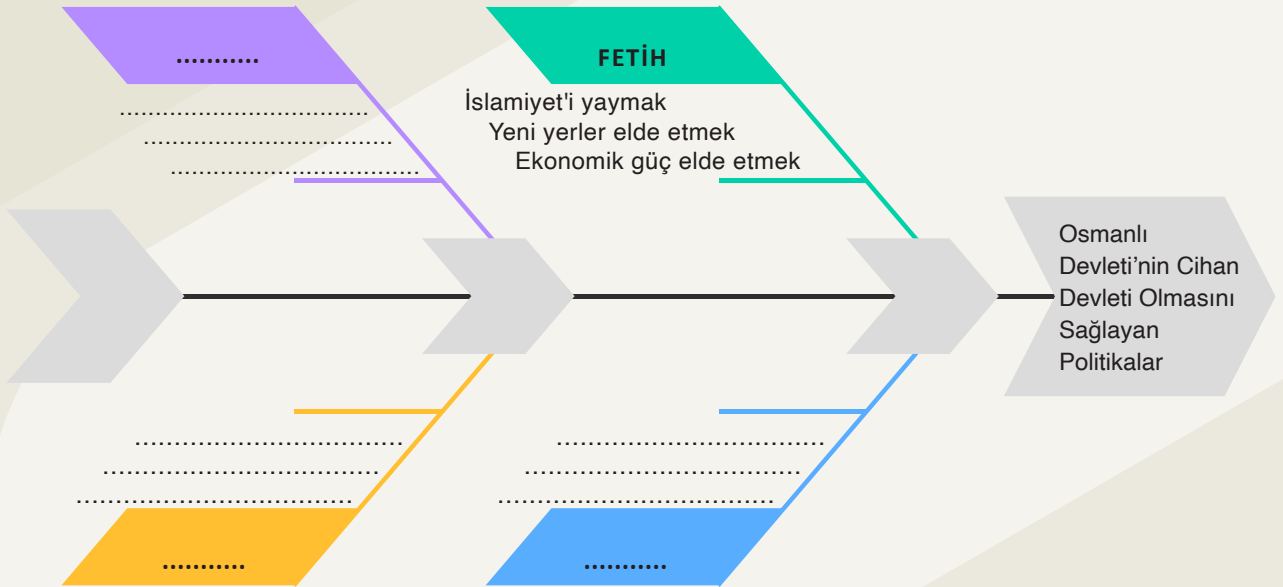
.....

Mısır Seferi'nin Osmanlı'nın cihan devleti olmasındaki rolü nedir?

.....

.....

2| Osmanlı Devleti'ni bir cihan devleti hâline getiren politikalarla ilgili balık kılıçığı şemasını örnekteki gibi tamamlayınız.

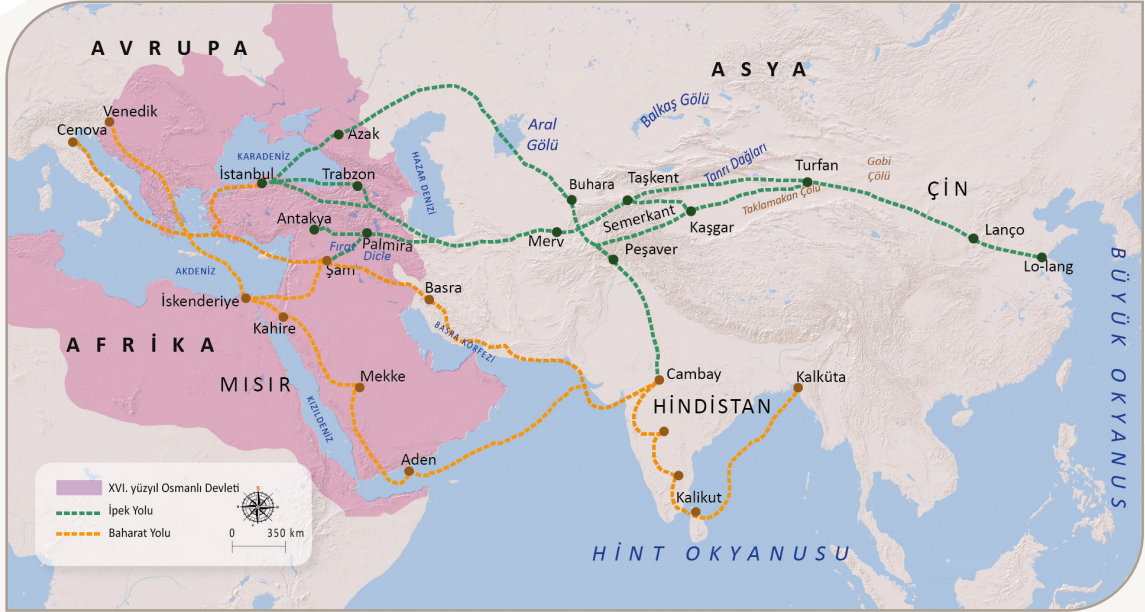
Gelecek Derse Hazırlık

- Sayfa 109 "Keşfedelim" bölümünde yer alan etkinliği yapınız.

OSMANLI DEVLETİ'NİN UYGULAMAYA KOYDUĞU YENİLİKLER

Osmanlı Devleti'nin XVI. hakimiyet alanları ve ticaret yollarını gösteren haritayı inceleyerek soruları cevaplayınız.

Harita 3.10 XVI. yüzyıl Osmanlı Devleti

2? Osmanlı Devleti'nin hâkim olduğu topraklara bakarak siyasi gücü hakkında hangi yorumlar yapılabilir?

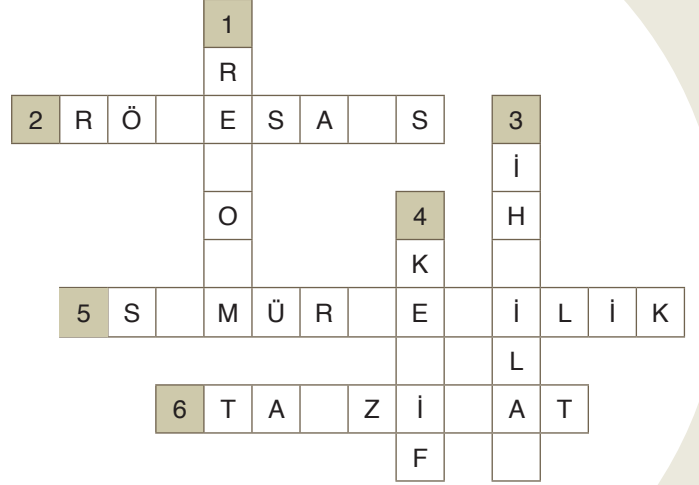
Haritada Osmanlı Devleti'nin denetiminde görülen ticaret yolları ve liman kentleri, Osmanlı ekonomisine nasıl katkı sağlamış olabilir? Açıklayınız.

Osmanlı Devleti'nin XVI. yüzyıldaki siyasi ve ekonomik üstünlüğünü daha sonraki yüzyıllarda koruyamamasının sebepleri neler olabilir? Yazınız.

Uygulama Adımları

- Yandaki bulmacada yer alan kavramların eksik bırakılan harflerini belirleyerek ilgili boşluklara yazınız.
- Bulmacada yer alan kavramların tanımlarını araştırarak kendi ifadelerinizle ilgili bölümlere yazınız.
- Her bir kavramı bir cümle içinde kullanınız.
- Kavramları araştırırken Türk Dil Kurumu (TDK) Güncel Türkçe Sözlük'ten yararlanabileceğinizi unutmayınız.

Kavram

Tanım

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Avrupa merkezli gelişmeler ile bunlara bağlı olarak XVIII. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nde meydana gelen gelişmelerin yer aldığı eş zamanlı tarih şeridini inceleyiniz ve soruları cevaplayınız.

15 ve 16. Yüzyıllar: Coğrafi Keşifler

15 ve 16. Yüzyıllar: Rönesans

16. Yüzyıl: Reform

17 ve 18. Yüzyıllar: Aydınlanma Çağı

1900

1800

1700

1600

1500

1718-1730: Lale Devri

1750: Sanayi İnkılabı

1789: Fransız İhtilali

1789 - 1807: III. Selim Dönemi

1839 - 1876: Tanzimat Dönemi

? Sanayi İnkılabı'nın başladığı dönemde Osmanlı Devleti hangi yenilik hareketlerini başlatmıştır?

15 ve 16. yüzyıllarda Avrupa'da Coğrafi Keşifler yaşanırken Osmanlı Devleti'nde bu alanda benzer gelişmelerin görülmemesinin sebepleri neler olabilir? Tartışınız.

Tarih şeridinde en çok merak ettiğim dönem

Çünkü

Coğrafi Keşifler ile ilgili verilen metin ve görselleri inceleyerek etkinlikleri yapınız.

Metni okuyarak verilen soruları cevaplayınız.

Sömürgecilik, bir devletin kendi sınırları dışındaki toprakları askerî güç ya da çeşitli yollarla ele geçirerek orada yaşayan halkın kaynaklarını kendi çıkarları için kullanmasıdır. Sömürgecilik faaliyetleri tarih boyunca büyük sorun ve çatışmalara yol açmıştır. İlk çağlardan itibaren başlayan bu faaliyetler, Coğrafi Keşiflerle birlikte hız kazanarak geniş alanlara yayılmıştır.

15 ve 16. yüzyıllarda Avrupalı devletlerin yeni ticaret yolları bulmak ve Doğu'nun zenginliklerine ulaşmak için çıktıkları uzun deniz yolculuklarına Coğrafi Keşifler denir (Görsel 3.15). Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'e hâkim olduğu dönemde gerçekleşen bu keşifler sonucunda kıta, okyanus ve ticaret yollarının bulunması dünyadaki güç dengelerini değiştirmiştir. Coğrafi keşiflere öncülük eden ilk ülke Portekiz, ikinci ülke ise İspanya olmuştur. Bu iki ülkeyi daha sonra İngiltere, Hollanda ve Fransa takip etmiştir. Dünyayı Eski ve Yeni Dünya olarak ikiye ayıran bu keşiflerin nedenlerinden bazıları şunlardır:

Görsel 3.15
Coğrafi Keşifler (Temsilî)

- Akdeniz'e hâkim olan Osmanlı Devleti'nin İpek ve Baharat Yollarını kontrol altına alması nedeniyle Avrupalıların yeni ticaret yolları arayışına girmesi
- Avrupalıların Doğu'da bulunan baharat, ipek, altın, gümüş gibi değerli ürünlere ihtiyaç duyması
- Gelirlerini artırmak ve zenginleşmek isteyen Avrupalı kralların keşif hareketlerine destek vermesi
- Avrupa'da Müslümanlardan öğrenilen pusula ve haritacılığın gelişmesi, okyanuslara dayanıklı büyük gemilerin yapılması
- Avrupalıların Hristiyanlığı yayma isteği ve yeni yerler keşfetme merakı

2 Coğrafi Keşifler, Avrupa'daki sömürgecilik faaliyetlerinin başlamasında nasıl bir rol oynamıştır? Açıklayınız.

Sömürgeciliğe uğramış toplumların yaşadığı kültürel ve ekonomik sonuçlar nelerdir? Açıklayınız.

Uygulama adımlarını takip ederek verilen etkinliği yapınız.

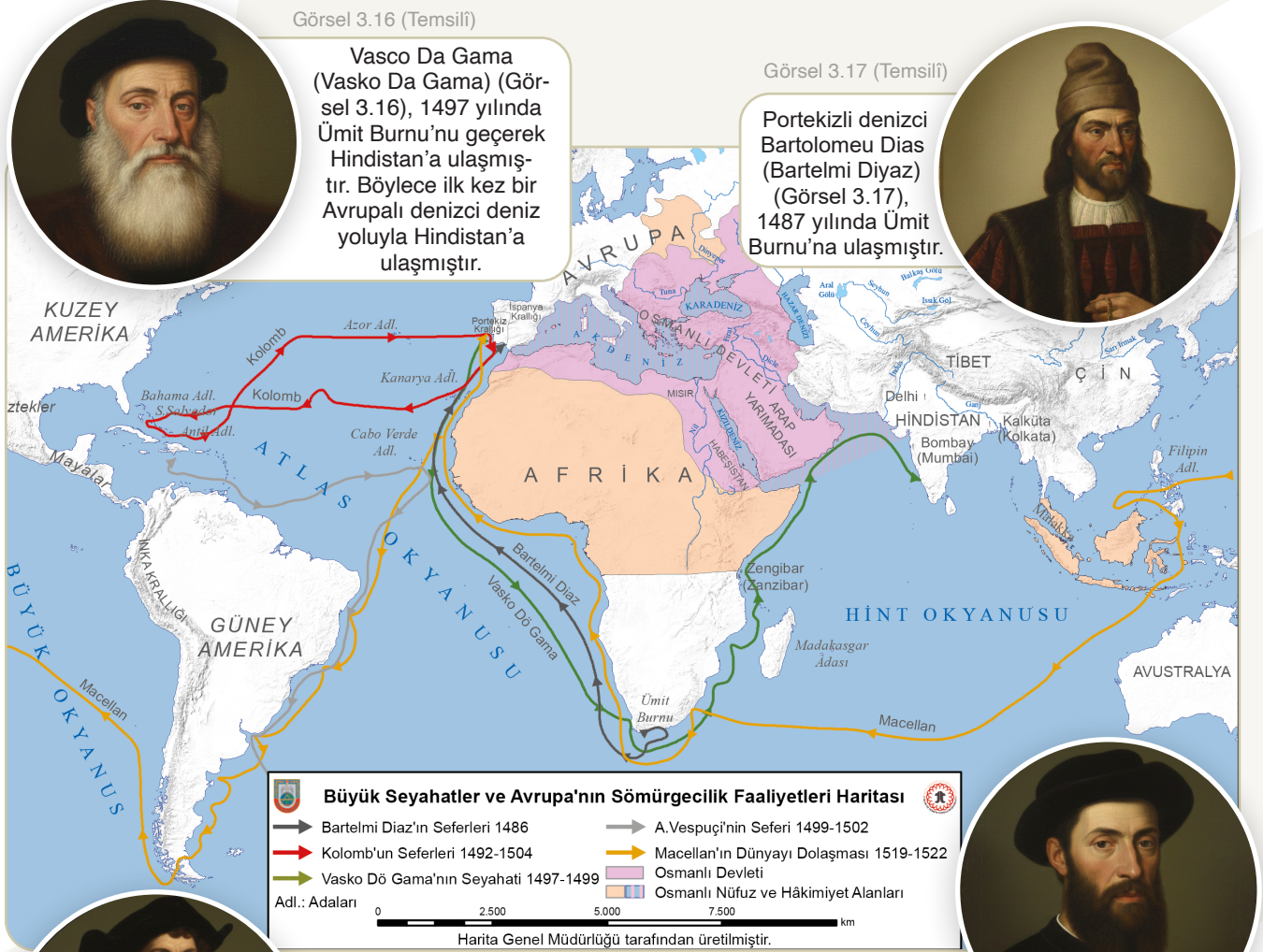
- Coğrafi Keşiflerin gerçekleşmesinde etkili olan kâşiflerin keşfettikleri yerlerle ilgili bilgi notlarını ve haritayı dikkatlice inceleyiniz.
- Kâşiflerin keşifler sırasında izledikleri yolları harita üzerinde gösteriniz.
- Kâşiflerin izlediği yollar arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirleyiniz.
- Harita ve bilgi notlarından yararlanarak bu keşiflerin, insanların Dünya hakkındaki bilgilerinin artmasına nasıl katkı sağladığını açıklayınız.

Görsel 3.16 (Temsili)

Vasco Da Gama (Vasko Da Gama) (Görsel 3.16), 1497 yılında Ümit Burnu'nu geçerek Hindistan'a ulaşmıştır. Böylece ilk kez bir Avrupalı denizci deniz yoluyla Hindistan'a ulaşmıştır.

Görsel 3.17 (Temsili)

Portekizli denizci Bartolomeu Dias (Bartelmi Diyaz) (Görsel 3.17), 1487 yılında Ümit Burnu'na ulaşmıştır.

Görsel 3.18 (Temsili)

Harita 3.11

Görsel 3.19 (Temsili)

Christopher Columbus (Kristof Kolomb) (Görsel 3.18), 1492 yılında Amerika'nın doğusundaki adalara ayak basmış ancak burayı Hindistan sanmıştır.

Amerigo Vespucci (Amerigo Vespucci), yaptığı yolculuklar sonucunda bu toprakların yeni bir kıta olduğunu fark etmiştir.

Ferdinand Magellan (Ferdinand Macellan) (Görsel 3.19), 1519-1521 yıllarında sürekli batıya giderek Dünya'nın çevresini dolaşmaya çalışmıştır. Ancak yolculuk sırasında öldürüldüğü için seferi yardımcısı Del Cano (Del Kano) tamamlamıştır. Böylece Dünya'nın yuvarlak olduğu kanıtlanmıştır.

Coğrafi Keşifler'in sonuçları ve dünyaya etkileri ile ilgili metni okuyarak verilen etkinliği yapınız.

XV. yüzyılın ortalarından XVI. yüzyılın sonlarına kadar süren Coğrafi Keşifler, dünya tarihini derinden etkilemiştir. Avrupalı denizciler; okyanusları aşarak yaptıkları yolculuklar sonucunda özellikle Amerika kıtasını ve yeni deniz yollarını keşfetmişlerdir. Keşiflerle birlikte daha önce bilinmeyen uygarlıklar, bitki ve hayvan türleri ile karşılaşmıştır. Bu yeni topraklardan Avrupa'ya, günümüzde sıklıkla tükettiğimiz patates, domates, mısır, kakao, vanilya gibi birçok yeni ürün getirilmiştir (Görsel 3.20).

Avrupalı devletler, keşfettikleri topraklardaki zengin kaynakları kullanarak büyük sömürge imparatorlukları kurmuşlardır. Avrupa sömürgelerden elde ettiği altın, gümüş ve tarım ürünleriyle kısa sürede zenginleşmiştir. Sömürgelerde yaşayan insanların bir kısmı köleleştirilerek Avrupa ve Amerika'ya götürülmüşlerdir. Sömürgeleştirdikleri topraklarda Hristiyanlık ile kendi dil ve kültürlerini zorla yaymaya başlamışlardır. Bu durum, Aztek, Maya ve İnka uygarlıkları ile Aborjin halkları gibi köklü yerli kültürleri yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmıştır. Ayrıca Avrupa'dan da yeni keşfedilen topraklara yerleşme amacıyla yoğun göçler yaşanmıştır (Görsel 3.21).

Keşiflerle birlikte Orta Çağ boyunca Akdeniz üzerinde bulunan ticaret yolları önemini kaybederken Atlas Okyanusu kıyısındaki yollar ve liman kentleri gelişmeye başlamıştır. Avrupalı devletler bu yollar ve liman kentleri sayesinde ticaretten büyük kazanç elde etmiş ve ekonomik olarak güçlenmiştir. Avrupa'da zenginleşen ve güçlenen burjuva (ticaretle uğraşan) sınıfı; Rönesans, Aydınlanma Çağı gibi kültürel ve bilimsel hareketlerin ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur. Böylece Avrupa güçlenmiş ve modern dünyanın temelleri atılmıştır. Ayrıca Coğrafi Keşifler, Avrupa'da insanların dünya algısının değişmesine ve düşünce hayatının gelişmesine yol açmıştır. Dünyanın yuvarlak olduğunun kanıtlanması, kilisenin görüşleriyle çelişmiş ve halkın kiliseye olan güvenini sarsmıştır. Bu gelişmeler Reform hareketlerinin başlamasında etkili olmuştur.

Görsel 3.20.
Keşfedilen bazı ürünler

Görsel 3.21
Keşfedilen yerlere göçler (Temsilî)

2 | Coğrafi Keşiflerin sonuçlarını, keşfedilen topraklarda yaşayan bir yerli ile keşiflere katılan Avrupalı bir denizcinin bakış açısına göre aşağıdaki bölümlere yazınız.

Coğrafi Keşiflerin Sonuçları

Keşfedilen Topraklarda Yaşayan Bir Yerliye Göre

.....

.....

.....

.....

.....

Keşiflere Katılan Avrupalı Bir Denizciye Göre

.....

.....

.....

.....

.....

Coğrafi Keşifler'in Osmanlı Devleti üzerindeki etkileri ile ilgili verilen metni ve kaynağı okuyarak soruları cevaplayınız.

Görsel 3.22 Birûnî (Temsili)

Avrupalı devletlerin gerçekleştirdiği Coğrafi Keşifler, Osmanlı Devleti'ni özellikle ekonomik alanda olumsuz etkilemiştir. Yeni ticaret yollarının bulunmasıyla Osmanlı'nın kontrolündeki İpek ve Baharat Yolları önemini kaybetmiştir. Akdeniz ticaretinin canlılığı azalmış, Osmanlı liman şehirleri eski önemini yitirmiştir. Yaşanan bu gelişmeler sonucunda devletin gelirlerinde büyük oranda azalmalar meydana gelmiştir. Osmanlı Devleti, hâkimiyeti altında bulunan İpek ve Baharat Yollarını yeniden canlandırmak için Avrupalı devletlere ticari ayrıcalıklar vermiştir. Ancak verilen bu ayrıcalıklar Osmanlı hâkimiyetindeki yolların ve Akdeniz ticaretinin eski önemini kazanması için yeterli olmamıştır.

16. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti, Kuzey Afrika ve Ortadoğu'da sömürgeciliğe karşı önemli bir rol oynamıştır. Osmanlı donanması, Portekizlilerin ve İspanyolların saldırılarına karşı Müslüman toplumları korumuştur. Bu sayede Afrika ve Asya'daki pek çok bölge, uzun süre Avrupalıların sömürge hâkimiyetinden uzak tutulmuştur.

Kaynak A

...Avrupalıların ulaşmak istedikleri Asya'daki baharat limanları Müslümanların kontrolü altındaydı. Bu ticaret yollarının denetimi Arapların ve Müslümanların elindeydi. Ayrıca Müslümanların bilimsel birikimi oldukça gelişmişti. Birûnî'nin (Görsel 3.22) araştırmaları ve Ahmed bin Mâcî'tin denizcilik rehberleri, Avrupalılarınkinden daha ileri seviyedeydi. Bu nedenle Müslümanlar, doğrudan keşif yapmasalar da Avrupalıların Coğrafi Keşifler sürecine dolaylı katkıda bulundular. Nitekim Müslümanlar, Avrupalıların "yeni keşfettiği" bölgelerin birçoğunu önceden biliyor ve bu bölgelerde bulunuyorlardı...

(Turşucu, 2023, s. 294)

2 | İpek ve Baharat Yolları'nın önemini kaybetmesi Osmanlı ekonomisini nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

Kaynak A'ya göre Müslümanların Avrupalıların keşfettiği yerleri önceden biliyor olmaları onların hangi alanlarda daha ileride olduklarını göstermektedir?

Rönesans ile ilgili verilen metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Avrupa'da 14 ve 16. yüzyıllar arasında yaşanan Rönesans; düşünce, sanat, edebiyat, bilim ve teknik alanlarında büyük değişimlerin görüldüğü bir dönem olmuştur. İtalya'da başlayan Rönesans; kısa sürede Fransa, Almanya, İngiltere gibi Avrupa'nın diğer ülkelerine de yayılmıştır. Bu dönemde insanlar, Orta Çağ boyunca kilisenin etkisi altında kalan düşüncelerden sıyrılarak akla ve bilime önem vermeye başlamışlardır. Rönesans'ın ortaya çıkmasında rol oynayan etkenlerden bazıları şunlardır:

- Haçlı Seferleri sırasında Müslümanlardan öğrenilen matbaa (Görsel 3.23) sayesinde kitapların çoğalması ve halkın okuma imkânlarının artması
- Eski Roma ve Yunan medeniyetleri ile İslam medeniyeti ve bilginlerine ait eserlerin yeniden incelenmesi
- İstanbul'un fethiyle Bizans'tan kaçan bilim insanlarının yanlarında getirdikleri eserlerle Avrupa'da bilimin gelişmesine katkıda bulunması
- Yeni ticaret yollarının bulunmasıyla zenginleşen Avrupa'da sanat ve bilime verilen desteğin artması
- Coğrafi Keşifler sonucunda kilisenin bazı düşüncelerinin yanlış olduğunun anlaşılmasıyla papa ve kiliseye olan güvenin azalması, insanların akla ve bilime yönelmesi

Görsel 3.23
Matbaa (Temsili)

2 | Rönesans'ın Avrupa'da başlamasında hangi sosyal ve ekonomik gelişmeler etkili olmuştur?

Rönesans'ın önemi ve dünyaya etkileri ile ilgili verilen metinleri okuyarak etkinliği yapınız.

Rönesans; Avrupa'da sanatın, kültürün ve bilimin yeniden canlandığı önemli bir dönemdir. Bu dönemde yaşanan gelişmeler; modern bilim, sanat (Görsel 3.24), edebiyat ve düşüncenin temellerini atmıştır. Rönesans ile insanlar doğa, insan ve evreni daha yakından tanımaya çalışmış; gözlem ve deneye dayalı düşünme biçimi yaygınlaşmıştır.

Görsel 3.24
Leonardo da Vinci –
Mona Lisa Tablosu

Rönesans'ın etkileri geçmişte olduğu gibi günümüzde de sanat, bilim, felsefe, eğitim gibi pek çok alanda hissedilmektedir. Bu dönemde yetişen pek çok bilim insanı, sanatçı ve düşünür; ortaya koydukları eserlerle kendilerinden sonraki kuşakları derinden etkilemiştir. Onların çalışmaları sayesinde Avrupa'da düşünce özgürlüğü, sorgulama, bilimsel merak ve araştırma kültürü güçlenmiştir. Rönesans Dönemi'nde yaşamış bazı önemli kişilerin eserleri ve düşüncelerine aşağıda yer verilmiştir:

Leonardo da Vinci

Leonardo da Vinci [Leonardo da Vinçi (Görsel 3.25)] Rönesans Dönemi'nin en önemli isimlerinden biridir. Hem sanatçı hem de bilim insanı olarak tanınır. Resim, mimarlık, anatomi, mühendislik, matematik gibi birçok alanda çalışmalar yapmıştır. En ünlü eserlerinden Mona Lisa ve Son Akşam Yemeği tabloları, sanat tarihinde büyük bir yer tutar. Da Vinci aynı zamanda helikopter, tank gibi modern icatların ilk taslaklarını da çizmiştir.

Görsel 3.25 (Temsilî)

Görsel 3.26 (Temsilî)

Michelangelo

Michelangelo [Mikelanjelo (Görsel 3.26)] Rönesans Dönemi'nin ünlü heykeltıraş ve ressamlarından biridir. Musa Heykeli, Pieta ve Davud Heykeli sanatının en güzel örnekleri arasında yer almaktadır. Eserlerinde insan bedenini gerçeğe en yakın biçimde yansıtmaya çalışmıştır.

Copernicus

Copernicus [Kopernik (Görsel 3.27)] astronomi alanında köklü bir değişime öncülük etmiştir. O zamana kadar Dünya'nın evrenin merkezinde olduğu düşünülüyordu. Güneş merkezli evren modelini ortaya atarak bu inancı değiştirmiştir.

Görsel 3.27
(Temsilî)

Görsel 3.28
(Temsilî)

Shakespeare

Shakespeare [Şekspir (Görsel 3.28)] Rönesans Dönemi'nde yaşamış ünlü bir şair ve tiyatro oyun yazarıdır. Edebiyat tarihinin en büyük yazarlarından biri olarak kabul edilir. Eserlerinde insan duygularını, toplumsal ilişkileri ve ahlaki değerleri büyük bir ustalıkla işlemiştir. En tanınmış eserleri arasında Hamlet, Romeo ve Juliet (Romeo ve Jülyet), Kral Lear (Kral Liir), Bir Yaz Gecesi Rüyası, Venedik Taciri, Macbeth (Mekbet) ve Othello (Otello) yer alır.

Rönesans Dönemi'nde yetişen bilim insanı, sanatçı ve düşünürler Avrupa'da büyük bir zihinsel dönüşüm başlatmıştır. Onların çalışmaları, insanların dünyaya bakışını etkilemiş; bilim, sanat ve düşünce alanlarında yeni gelişmelerin yaşanmasına zemin hazırlamıştır. Bu gelişmeler, Rönesans'ın sadece bir sanat hareketi değil aynı zamanda Avrupa'yı modern çağa taşıyan bir dönüşüm olduğunu göstermektedir. Bu dönüşüme neden olan Rönesans'ın sonuçlarından bazıları şunlardır:

- Bilim, sanat, edebiyat, düşünce ve eğitim (Görsel 3.29) alanlarında önemli gelişmeler yaşandı.
- İnsan aklı, deney ve gözlem ön plana çıktı; modern bilimlerin temelleri atıldı.
- Hümanizm (insan merkezli düşünce) anlayışı yayıldı ve bireyin değeri vurgulandı.
- Kilisenin toplum üzerindeki etkisi azaldı, özgür düşünce ortamı güçlendi.
- Matbaanın yaygınlaşmasıyla bilgiye ulaşmak kolaylaştı, eğitimde ilerleme sağlandı.
- Reform hareketleri, Aydınlanma Çağı gibi gelişmelere zemin hazırladı.

Görsel 3.29
Raphael (Rafael) - Atina Okulu

RÖNESANS HAKKINDA

Öğrendiğim 3 Şey

.....

.....

.....

.....

.....

Merak Ettiğim 2 Şey

.....

.....

.....

.....

.....

Günümüzle Benzer Bulduğum 1 Şey

.....

.....

.....

.....

.....

2 | Metni okuyarak Rönesans'ın Osmanlı Devleti üzerindeki etkileriyle ilgili bir soru yazınız ve bu soruya kendi cümlelerinizle cevap veriniz.

Osmanlı Devleti, Rönesans'la Avrupa'da ortaya çıkan bilimsel ve teknik gelişmelerden dolayı olarak etkilenmiştir. Avrupa'da yaşanan bu gelişmeler sonucunda Osmanlı Devleti, özellikle askerî ve teknik alanlarda geri kalmaya başlamıştır. Bu durumun etkisiyle 17. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nde yenilik (islahat) düşüncesi ortaya çıkmış ve Avrupa'daki gelişmeler örnek alınmaya başlanmıştır. Osmanlı aydınları, Avrupa'daki bilimsel ilerlemeleri yakından takip etmişlerdir. Haritacılık, astronomi, matematik, tıp gibi bilimsel alanlarda Batı'daki bazı gelişmeler izlenmiş; sınırlı sayıda eser Osmanlı'ya aktarılmıştır. Bu birikim, ilerleyen dönemlerde modernleşme hareketlerinin temelini oluşturmuştur. Rönesans'ın etkisiyle sanat ve mimarideki yenilik anlayışı Osmanlı Devleti'nde de kısmen görülmüş, özellikle minyatür ve süsleme sanatlarında bazı değişimler yaşanmıştır.

Soru

Cevap

Görsel 3.30
Endüljans uygulamasını
tasvir eden temsili gravür
(Temsili)

Reform ile ilgili verilen metni okuyarak soruyu cevaplayınız.

Reform, 16. yüzyılda Avrupa'da kilisenin bozulmuş düzeni ve din görevlilerinin halk üzerindeki baskısına karşı din eksenli yapılan dinî yenilik hareketleridir. Orta Çağ boyunca Avrupa'da Katolik Kilisesi sadece din alanında değil eğitim, bilim ve siyaset alanlarında da büyük bir güce sahipti. Ancak zamanla din görevlilerinin kendi çıkarları için hareket etmeleri, halka para karşılığında günahlarının affedileceğini söylemeleri (Görsel 3.30) ve İncil'in yalnızca Latince olması kiliseye duyulan güveni zedelemiştir. Bu duruma karşı çıkan bazı düşünürler, Hristiyanlığı asıl kaynaklarına döndürmek ve kiliseyi yeniden düzenlemek amacıyla Reform hareketlerini başlatmışlardır. Avrupa'da Reform hareketlerinin başlamasında etkili olan başlıca nedenler şunlardır:

- Katolik Kilisenin aforoz, enterdi, endüljans gibi uygulamalarının halk arasında tepkiye yol açması
- Papa ve din görevlilerinin hem dinî hem de siyasi alanda büyük bir güç hâline gelmeleri
- Rönesans ile özgür düşünce ve bilimin önem kazanması sonucunda kilisenin öğretilerinin sorgulanması
- Matbaanın icadıyla kutsal kitapların çoğalması ve halkın kilisenin yanlış uygulamalarını fark etmeye başlaması
- İncil'in Avrupa dillerine çevrilmesiyle halkın kutsal kitap ile kilisenin öğretileri arasındaki çelişkileri fark etmesi
- Kilisenin zenginleşmesine karşı halkın yoksulluk içinde yaşaması

Bilgi Kutusu

Aforoz: Kilisenin kurallarına uymayan kişilerin dinden çıkarılmasıdır. Afaroz edilen kişiler toplulardan dışlanır ve dinî törenlere katılamaz.

Enterdi: Bir bölgedeki halkın bölge yöneticisinin davranışları yüzünden kilise tarafından topluca dinî törenlerden mahrum bırakılmasıdır.

Endüljans: Kilisesinin para karşılığında günahların bağışlanacağını ileri sürdüğü belgedir. Reform hareketlerinin başlamasında büyük rol oynamıştır.

2 | Matbaa, İncil, özgür düşünce ve sorgulama kavramlarını kullanarak Reform hareketinin özünü anlatan iki cümle yazınız. Yazdığınız cümlelerde neden-sonuç ilişkisi kurmaya dikkata ediniz.

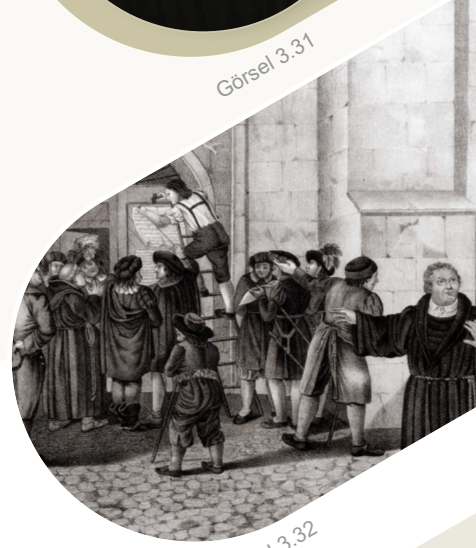
Reform hareketlerinin yayılması ve sonuçları ile ilgili metni okuyarak etkinliği yapınız.

Reform hareketleri, ilk olarak Martin Luther [Martin Luter (Görsel 3.31)] adlı bir din adamı öncülüğünde Almanya’da başlamıştır. Luther, Katolik Kilisesinin yanlış uygulamalarına karşı düşüncelerini halka yaymaya çalışmıştır. Ancak Katolik Kilisesi bu durumdan rahatsız olmuş ve Luther’i aforoz etmek istemiştir. Luther, bu baskılara rağmen 1517’de kiliseyi ve uygulamalarını eleştiren bir bildiri hazırlayarak Wittenberg (Vitinberg) Kilisesi’nin kapısına asmıştır (Görsel 3.32). Luther’in bu bildiride yer alan düşünceleri halk tarafından büyük destek görmüş ve kısa sürede yayılmıştır. Onun fikirleri, özellikle Fransa ve İngiltere başta olmak üzere Avrupa’nın birçok ülkesinde etkili olmuş; Katolik Kilisesi’ne karşı tepkilerin artmasına yol açmıştır. Bu tepkiler sonucunda Avrupa’da Reform hareketleri ortaya çıkmış ve bu hareketlerin bazı sonuçları şunlar olmuştur:

- Avrupa’da Katolik Kilisesi’nin baskısı azalmış, düşünce ve inanç özgürlüğü güç kazanmıştır.
- Protestanlık (Almanya), Kalvenizm (Fransa), Anglikanizm (İngiltere) gibi yeni Hristiyan mezhepleri ortaya çıkmıştır.
- Avrupa’da uzun yıllar süren mezhep savaşları ortaya çıkmıştır.
- Kilisenin eğitim üzerindeki etkisi azalmış, böylece bilimsel ve sanatsal çalışmalar hız kazanmıştır.
- Reform hareketleri; Avrupa’da aydınlanma, laiklik ve modernleşme sürecine zemin hazırlamıştır.
- Katolik Kilisesi lideri Papa’nın siyasi gücü zayıflamış, buna karşın kralların otoritesi güçlenmiştir.

Görsel 3.31

Görsel 3.32

2 | **Reformun Avrupa’daki etkilerini anlatan kısa bir haber metni yazınız. Haberde olayın zamanına, nedenine, dikkat çekici yönüne ve kısa bir başlığa yer veriniz.**

Gazete Sosyal

GÜNDEM DÜNYA EKONOMİ SPOR ANALİZ KÜLTÜR VIDEO

.....

.....

.....

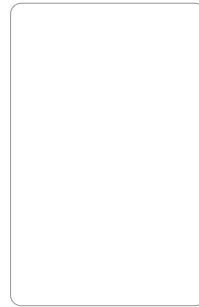
.....

.....

.....

.....

.....

Reform'un Osmanlı Devleti üzerindeki etkileri ile ilgili metni okuyarak etkinliği yapınız.

Görsel 3.33
(Temsilî)

Osmanlı Devleti, farklı din ve mezheplerden insanları barış içinde yaşatmayı amaçlayan bir yönetim anlayışına sahip olduğu için Reform hareketleri Osmanlı Devleti'ni doğrudan etkilememiştir. Çünkü Osmanlı topraklarında yaşayan gayrimüslim halk; Avrupa'da yaşanan dinî baskılara maruz kalmamış, inançlarını özgürce yaşamış ve eğitim faaliyetlerini kendi kurumlarında sürdürebilmiştir.

Reform hareketlerinin yol açtığı mezhep savaşları (Görsel 3.33), Avrupa'nın siyasi birliğini zayıflatmıştır. Bu durum, Osmanlı Devleti'ne karşı yeni bir Haçlı birliğinin kurulmasını bir müddet engellemiş ve Osmanlı'nın Avrupa'daki ilerleyişini kolaylaştırmıştır. Diğer yandan Reform'un etkisiyle özgür düşünce gelişmiş, bilimsel çalışmaların önü açılmıştır. Bu durum, Avrupa'da bilim ve teknolojinin hızla ilerlemesini sağlamıştır. Ancak Osmanlı Devleti, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri yeterince yakından takip edemediği için zamanla bu alanlarda Avrupa'nın gerisinde kalmıştır.

2 | Osmanlı Devleti'nin Reform hareketlerinden doğrudan etkilenmemesinin iki nedenini yazınız.

Görsel 3.34
(Temsilî)

2 | Aydınlanma Çağı ile ilgili metni okuyunuz. Verilen neden-sonuç tablosundaki boşlukları uygun ifadelerle doldurunuz.

Avrupa'da Coğrafi Keşifler, Rönesans ve Reform hareketleri; bilimsel ve teknolojik gelişmelerin önünü açmıştır. Bu gelişmeler sonucunda akla, bilime ve özgür düşünceye dayanan yeni bir anlayış ortaya çıkmıştır. 17 ve 18. yüzyıllarda Avrupa'da yaşanan bu gelişmelere **Aydınlanma Çağı** adı verilmektedir.

Aydınlanma Çağı'nın temel düşüncesi, aklın insanı doğru bilgiye ve gerçeğe ulaştırabileceği inancıdır. İnsanlar bu dönemde deney ve gözleme dayanmayan bilgilerin bilimsel olmadığını savunmuşlardır. Akıl, gözlem ve deney; bilimsel yöntemin temel araçları hâline gelmiştir. Bu dönemde felsefe, astronomi, fizik, kimya, matematik gibi alanlarda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Isaac Newton [Ayzek Nivtın (Görsel 3.33)], Galileo (Galileo), Descartes (Dekart), Immanuel Kant [Emanuel Kant (Görsel 3.34)], John Locke (Can Lok), Montesquieu (Monteskiö) ve Jean-Jacques Rousseau (Jan Jak Russo) gibi bilim ve düşünce insanları yaptıkları çalışmalarla döneme yön vermiştir.

Aydınlanma Çağı ile özgürlük, eşitlik, insan hakları, demokrasi, laiklik gibi kavramlar önem kazanmıştır. Bu fikirler, Avrupa'da yaşanacak olan Fransız İhtilali, Sanayi İnkılabı gibi büyük olayların temelini oluşturmuştur.

Görsel 3.35
(Temsilî)

Aydınlanma düşüncesi yalnızca Avrupa'yı değil Osmanlı Devleti'ni de dolaylı olarak etkilemiştir. Avrupa'daki bilimsel ve teknolojik ilerlemeler, Osmanlı Devleti'nin geri kaldığını fark etmesine yol açmıştır. Osmanlı yöneticileri, 17. yüzyıldan itibaren askerî ve idari alanlarda yenileşme (ıslahat) hareketlerine başlamış ancak Avrupa'daki gelişmelerin hızına yetişmek kolay olmamıştır.

AYDINLANMA ÇAĞI

Nedenler

1. Avrupa'da Coğrafi Keşifler, Rönesans ve Reform hareketleri yaşandı.
2. İnsanlar akla, deneye ve gözleme önem vermeye başladı.
- 3.
4. Aydınlanma düşünürleri özgürlük, eşitlik, insan hakları gibi kavramları savundu.
- 5.

Sonuçlar

- 1.
- 2.
3. Fizik, kimya, matematik, astronomi gibi alanlarda ilerlemeler yaşandı.
- 4.
5. Osmanlı Devleti yenilik hareketlerine yöneldi.

2 Sanayi İnkılabı ile ilgili verilen metni okuyarak boşluk doldurma etkinliğini yapınız.

18. yüzyılın ikinci yarısı İngiltere'de başlayan Sanayi İnkılabı, insanlık tarihindeki en büyük ekonomik ve toplumsal değişimlerden biridir. Bu dönemde buhar gücüyle çalışan makinelerin icadı, üretim yöntemlerini kökten değiştirmiştir. "El emeğine dayalı üretim" yerini "makinelerin kullanıldığı fabrikalar"a bırakmıştır (Görsel 3.36). Sanayi İnkılabı öncesi küçük atölyelerde yapılan üretim, bu dönemde büyük fabrikalarda gerçekleşmeye başlamıştır. Çoğalan fabrikalar sayesinde kısa sürede daha fazla ve ucuz mal üretilmiştir. Bu durum ticaretin gelişmesini ve şehirlerin hızla büyümesini sağlamıştır. Sanayi İnkılabı'nın gerçekleşmesinde bilimsel buluşlar ve teknik yenilikler etkili olmuştur. James Watt'ın [Ceyms Vat (Görsel 3.37)] buhar makinesini geliştirmesi, üretim alanında köklü bir değişimin yaşanmasında etkili olan yeniliklerden biri olmuştur. Buharlı makineler daha sonra tren (Görsel 3.38), gemi ve dokuma tezgâhlarında da kullanılmaya başlanmıştır.

Sanayi İnkılabı, yalnızca üretimi değil toplum yapısını da değiştirmiştir. Kırsal alanlardan şehirlere göçler artmış, yeni bir sınıf olan işçi sınıfı ortaya çıkmıştır. Fabrikalarda çalışma koşulları ağır olduğu için sosyal sorunlar da yaşanmıştır. Sanayi İnkılabı ile birlikte üretim arttıkça ham madde ve pazar ihtiyacı da artmıştır.

Görsel 3.36
(Temsilî)

Görsel 3.37
(Temsilî)

Görsel 3.38
(Temsili)

Görsel 3.39
Osmanlı'da el tezgâhında
üretim yapan ayakkabıcıları
gösteren bir minyatür
(İntizâmî)

Avrupa'daki fabrikalar kömür, demir, pamuk, kauçuk gibi ham maddelere büyük ölçüde ihtiyaç duymaya başlamıştır. Bu ihtiyacı karşılamak isteyen İngiltere, Fransa gibi güçlü Avrupa devletleri; ham madde kaynakları zengin olan Afrika, Asya ve Amerika kıtalarına yönelik sömürgecilik faaliyetlerini hızlandırmıştır.

1. Sanayi İnkılabı ilk olarak başlamıştır.
2. Üretimde gücüyle çalışan makinelerin kullanılması büyük bir değişime yol açmıştır.
3. Sanayi İnkılabı'ndan önce üretim küçük içinde yapılırken bu dönemde büyük kurulmuştur.
4. Sanayi İnkılabı sonucunda kırsal alanlardan şehirlere artmış ve yeni bir sınıfı ortaya çıkmıştır.
5. Üretimin artmasıyla Avrupa ülkelerinin ve ihtiyacı da artmıştır.
6. Ham madde ihtiyacını karşılamak isteyen Avrupa devletleri, faaliyetlerini hızlandırmıştır.

Sanayi İnkılabı'nın Osmanlı Devleti'ne etkileri ile ilgili metni okuyarak soruyu cevaplayınız.

Sanayi İnkılabı, Osmanlı Devleti'ni özellikle ekonomik alanda olumsuz etkilemiştir. Avrupa'da kurulan fabrikalarda makinelerle yapılan seri ve ucuz üretim, Osmanlı'daki el tezgâhlarına ve küçük imalathanelere dayalı üretimi zor duruma düşürmüştür (Görsel 3.39). Avrupa'dan gelen ucuz mallar, yerli üretimin azalması ve birçok imalathanenin kapanmasına yol açmıştır. Bu durum, işsizliğin artması ve Osmanlı ekonomisinin zayıflamasına neden olmuştur. Ekonomik alandaki bu gerileme zamanla siyasi ve askerî gücü de etkilemiş, Osmanlı Devleti'nin Avrupa karşısında daha da güç kaybetmesine yol açmıştır.

Sanayi İnkılabı, Osmanlı Devleti'nde hangi alanlarda ne tür değişimlere yol açmıştır? Yazınız.

Fransız İhtilali (1789) ile ilgili verilen metni, kaynağı ve görseli inceleyerek soruları cevaplayınız.

Fransız İhtilali, 1789 yılında Fransa’da halkın monarşi (krallık) yönetimine karşı başlattığı büyük bir ayaklanmadır. Fransız İhtilali’nin ortaya çıkmasında birçok etken rol oynamıştır. 18. yüzyılda Fransa’da kralların uzun süren savaşlara harcadığı paralar, ülke ekonomisini zayıflatmıştır. Buna rağmen soylular ve din görevlileri vergi vermemiş, bütün yük halkın omuzlarında kalmıştır. Ayrıca kralların halktan kopuk bir yaşam tarzı benimsemesi ile Aydınlanma Çağı’nın özgürlük, eşitlik ve adalet düşüncelerinin yayılması sonucunda halkın değişim isteği güçlenmiştir. Böylece Fransız İhtilali’nin temelleri atılmıştır.

Görsel 3.40
(Temsilî)

Kral XVI. Louis (Lui), ekonomik krizi aşmak için yeni vergiler koymak isteyince halkın öfkesi daha da artmıştır. Bunun üzerine 14 Temmuz 1789’da halk Bastille (Bastil) Hapishanesi’ni basarak isyan başlatmıştır (Görsel 3.40). Bu olay, Fransız İhtilali’nin başlangıcı kabul edilmektedir. Kısa sürede büyüyen isyanlar sonucunda halk temsilcileri bir araya gelerek kralın yetkilerini sınırlandırmış ve halk egemenliğine dayalı bir cumhuriyet kurmuştur. İhtilalin en önemli adımlarından biri, “İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi”nin yayımlanmasıdır. Bu bildirmede yer alan “Her insan doğuştan özgürdür ve eşit haklara sahiptir.” ifadesiyle insan hakları ilk kez yasal güvence altına alınmıştır. Fransız İhtilali’nin sonuçları, yalnızca Fransa’da değil, dünya genelinde de önemli siyasi, sosyal ve ekonomik değişimlere yol açmıştır. Bu sonuçlardan bazıları şunlardır:

Görsel 3.41
Fransız İhtilali sonrası toplanan meclis (Temsilî)

- İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi yayımlanarak insan hakları düşüncesinin temelleri atılmıştır.
- Eşitlik, özgürlük ve adalet fikirleri tüm Avrupa’ya ve diğer kıtalara yayılmıştır.
- Mutlak monarşiler yıkılmaya, yerine cumhuriyet yönetimleri kurulmaya başlanmıştır (Görsel 3.41).
- Milliyetçilik akımı güçlenmiş, bunun sonucunda çok uluslu imparatorluklar parçalanmıştır.
- Fransız İhtilali ile Yeni Çağ kapanmış, Yakın Çağ başlamıştır.

Bilgi Kutusu

Milliyetçilik akımı, 18. yüzyılın sonlarında ve özellikle Fransız İhtilali (1789) sonrası Avrupa’da “her millete bir devlet” anlayışıyla yayılan bir düşünce hareketidir. Bu anlayış; ortak kültür, ortak dil ve ortak geçmiş gibi unsurlar etrafında örgütlenmiş toplulukların kendi siyasal örgütlenmesini kurmaları gerektiğini savunmaktadır.

2) Size göre Fransız İhtilali'nin en önemli sonucu nedir? Neden?

• **Edindiğiniz bilgilerden yola çıkarak Fransız İhtilali'nin ruhunu yansıtan bir slogan yazınız.**

Fransız İhtilali'nin Osmanlı Devleti'ne etkileri ile ilgili kaynağı, haritayı ve metni inceleyerek etkinlikleri yapınız.

Kaynak B

...Fransız İhtilalının yaydığı “milliyetçilik” akımı, çok uluslu bir etnik yapıya sahip olan Osmanlı ülkesinde şiddetle hissedildi. Milliyetçilik düşüncesi özellikle Balkanlarda yaşayan gayrimüslim toplulukları kısa sürede etkisi altına aldı. Osmanlı Devleti bu dönemden itibaren pek çok iç sorununun yanı sıra “milliyetçi” karakterli iç isyanlarla da karşılaştı ve böylece devletin dağılma ve parçalanma süreci daha da hızlandı (Harita 3.12)...

(Demir, 2011, s. 333-334)

Harita 3.12 Milliyetçilik Akımının Etkisi ile Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda Kaybettiği Topraklar

2 Okuduğunuz metinden ve haritadan yola çıkarak Fransız İhtilali'nin Osmanlı Devleti'nde ortaya çıkardığı iki etkiyi yazınız.

Osmanlı yöneticileri Milliyetçilik hareketlerinden doğan sorunların üstesinden gelebilmek için Batı'yı örnek alan yenileşme hareketlerine yönelmişlerdir. Bu doğrultuda Sultan Abdülmecid'in onayıyla 1839'da Tanzimat Fermanı ilan edilmiştir. Bu Fermanı ile hukuk üstünlüğü, eşitlik ve adalet ilkeleri kabul edilmiştir. Fermanla hangi dinden olursa olsun ayırım gözetilmeden kişilerin can ve mal güvenliğinin sağlanacağı beyan edilmiştir. Ardından Sultan Abdülmecid Dönemi'nde ilan edilen 1856 Islahat Fermanı ile gayrimüslimlere daha geniş haklar verilmiş, din ve mezhep özgürlüğü resmen tanınmıştır. Osmanlı Devleti'nde demokratikleşme süreci, 1876 yılında ilan edilen Kanun-i Esasi (İlk Osmanlı Anayasası) ve bu anayasa ile geçilen meşrutiyet yönetimiyle hız kazanmıştır. Bu anayasa ile Meclis-i Mebusan açılmış, halk yönetime katılımıştır. Fransız İhtilali'nin etkileriyle Osmanlı Devleti, siyasi ve sosyal yapısını korumak için yenilikler yapmak zorunda kalmış ancak çok uluslu yapısını sürdürmekte güçlük yaşamıştır.

Fransız İhtilali'nin Osmanlı Devleti'nde ortaya çıkardığı en önemli etki

Çünkü

Osmanlı Devleti'nde yenileşme hareketleri ile ilgili verilen yazılı, görsel ve dijital kaynakların inceleyerek etkinlikleri yapınız.

XVIII. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti, Avrupa'daki bilimsel, askerî ve teknolojik gelişmelerin gerisinde kaldığını fark etmiştir. Bu durum, Osmanlı yöneticilerini devletin yeniden güçlenmesi için çeşitli yenilikler yapmaya yöneltmiştir. Yapılan yenilikler askerî, sosyal, kültürel, ekonomik ve idari alanlarda olmuştur. Bu yeniliklerle devletin eski gücüne kavuşması ve Avrupa karşısındaki üstünlüğün yeniden sağlanması amaçlanmıştır.

Lale Devri (1718-1730) ile ilgili verilen metni okuyarak etkinliği yapınız.

Sultan III. Ahmed (1703–1730), Osmanlı Devleti'nin Batı ile daha yakın ilişkiler kurmasına öncülük eden yenilikçi bir padişah olmuştur. Onun döneminde özellikle kültür, sanat ve bilimsel alanlarda Batı örnek alınarak modernleşme hareketleri başlamıştır.

III. Ahmed'in desteğiyle sanat, mimari ve eğitim alanlarında önemli gelişmeler yaşanmış; İstanbul başta olmak üzere birçok şehirde imar faaliyetleri hız kazanmıştır. Dönemin sadrazamı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa, devletin ilerlemesi için yenileşme çalışmalarını teşvik etmiş ve Avrupa'daki gelişmeleri Osmanlı Devleti'ne taşımaya çalışmıştır. Bu dönemde barış, refah ve yenilik arayışı ön planda olmuştur. Osmanlı Devleti'nde 1718 yılında Pasarofça Antlaşması ile başlayan ve 1730 yılında Patrona Halil İsyanı ile sona eren bu dönem, Lale Devri olarak adlandırılmıştır. Dönem, adını o yıllarda İstanbul'da büyük bir ilgiyle yetiştirilen lalelerden almıştır (Görsel 3.47).

Görsel 3.42
Lale çiçeği

Görsel 3.43

Görsel 3.44
(Temsilî)

Görsel 3.45
Yangın söndürmede kullanılan
mahalle tulumbası
(İstanbul İtfaiye Müzesi)

Kaynak C

...Lale Devri'nde imar faaliyetleri ön plana çıkmış, İstanbul'un farklı bölgelerinde kütüphaneler, çeşmeler, köşkler ve bahçeler inşa edilmiştir. III. Ahmed Dönemi'nde yapılan Sultan III. Ahmed Çeşmesi, dönemin mimari anlayışını yansıtan en güzel örneklerden biridir (Görsel 3.43). İbrahim Paşa, doğduğu yer olan Muşkara'yı da yeniden imar ettirerek burayı Nevşehir adıyla şehir hâline getirmiştir...

Kültürel alanda bilim, sanat ve edebiyat gelişmiştir. Damat İbrahim Paşa, ilim ve sanat çevrelerini desteklemiş, İstanbul'da yeni kütüphaneler kurdurmuştur...

1727'de İbrahim Müteferrika tarafından ilk Türk matbaası açılmış, bu sayede kitap basımı hızlanmış ve bilgiye erişim kolaylaşmıştır...

Lâle Devri'nde Osmanlı Devleti, Avrupa ile ilişkilerini de geliştirmiştir. Yirmisekiz Mehmed Çelebi Efendi (Görsel 3.44), Fransa'ya elçi olarak gönderilmiş ve Avrupa'daki bilimsel, kültürel ve teknik gelişmeleri rapor etmiştir. Bu sayede Osmanlı yöneticileri, Batı'daki ilerlemeleri yakından tanıma fırsatı bulmuştur...

(Hayta ve Ünal, 2015, s. 27-32)

Bilgi Kutusu

Lale Devri'nde, Avrupa'yı yakından tanımak amacıyla Londra, Viyana ve Paris gibi merkezlere geçici elçilikler gönderilmiş; Avrupa'daki bilimsel, kültürel ve teknik gelişmeler yerinde gözlemlenmiştir.

Lale Devri'ne kadar Osmanlı Devleti'nde itfaiyenin yerine getirdiği görevleri karakollardaki askerler ve halk üstleniyordu. Ahşap evlerin yaygın olduğu İstanbul'da, özellikle büyük yangınlarda bu müdahaleler yetersiz kalıyordu. Bu nedenle 1720 yılında Osmanlı Devleti'nin ilk itfaiye teşkilatı olan Tulumacılar Ocağı (Görsel.3.45) kurulmuştur.

Sağlık alanında çiçek aşısı uygulamaları yaygınlaşmıştır.

**Lale Devri'nde önemli
gördüğüm iki gelişme**

1

2

**Bu gelişmeleri önemli
görme nedenlerim**

1

2

Nizam-ı Cedid (III. Selim Dönemi) ile ilgili verilen metni ve kaynağı okuyarak Venn şeması etkinliğini yapınız.

XVIII. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı Devleti, eski gücünü kaybetmiş; Avrupalı devletler karşısında askerî ve idari alanlarda gerileme yaşamaya başlamıştır. Bu durum üzerine Sultan III. Selim (Görsel 3.46), devleti yeniden güçlendirmek amacıyla köklü reformlara yönelmiştir. Avrupa'daki gelişmeleri yakından takip eden Sultan, Osmanlı Devleti'nin geleceğini ancak kapsamlı bir yenileşme hareketiyle güvence altına alabileceğine inanmıştır. III. Selim tarafından başlatılan bu yenilik çalışmaları, "Nizam-ı Cedid" (Yeni Düzen) olarak adlandırılmıştır.

III. Selim'in amacı, yalnızca orduda değil devletin tüm kurumlarında disiplin ve düzeni sağlayarak köklü bir yenileşme süreci başlatmaktır. Bu nedenle yenileşme çabaları sadece askerî alanla sınırlı kalmamış; eğitim, diplomasi, ekonomi, kültür gibi birçok alana da yayılmıştır.

Kaynak Ç

...Askerî alanda, disiplinini yitiren Yeniçeri Ocağı'nın yanında Avrupa usullerine göre eğitilen yeni bir ordu kurulmuştur. Bu orduya, ıslahatların genel adı olan Nizâm-ı Cedîd Ordusu adı verilmiştir (Görsel 3.47). Askerler modern silahlarla donatılmış; topçu, humbaracı ve lağımçı ocakları yeniden düzenlenmiştir. Donanma güçlendirilmiş, tersaneler yenilenmiş ve yeni gemiler inşa edilmiştir...

Eğitim alanında, Mühendishane-i Berrî-i Hümâyûn (Kara Mühendishanesi) gibi okullar açılarak subay yetiştirilmiş, Avrupa dillerinden bilimsel eserler tercüme edilmiştir...Islahatların giderlerini karşılamak amacıyla İrâd-ı Cedîd Hazinesi kurulmuş; yeni vergilerle ordu ve ıslahatların masrafları karşılanmıştır...Yerli üretimi artırmak için İstanbul Azatlı'da kumaş, Beykoz'da kâğıt fabrikaları kurulmuştur...III. Selim, Avrupa başkentlerinde (Londra, Paris, Berlin, Viyana) ilk daimî elçilikleri açtırmıştır. Batı'daki siyasi, askerî ve bilimsel gelişmeler yakından izlenmiştir...

(Kuzucu, 2023, s. 15-19)

Görsel 3.46

III. Selim'in portresi.
John Young (Can Yan) Yale,
İngiliz sanatı merkezi

Görsel 3.47 (Temsili)

Lale Devri (1718–1730)	Ortak Özellikler	Nizam-ı Cedid Dönemi (1789–1807)

Görsel 3.48
(Temsili)

II. Mahmud Dönemi'nde yapılan yenilikler ile ilgili metni ve kaynağı okuyarak etkinliği yapınız.

Sultan II. Mahmud (Görsel 3.48), 1808 yılında tahta çıkmıştır. Devleti yeniden güçlendirmek ve çağın gelişmelerine ayak uydurmak için yönetsel, askerî, sosyal ve ekonomik alanlarda yenilikler yapmıştır. II. Mahmut yönetimde büyük düzenlemelere giderek modern bir devlet teşkilatı oluşturmaya çalışmıştır. Bozulmuş olan kurumlarında tamamen yenilemeyi tercih etmiştir. Bu çalışmalar sayesinde Osmanlı Devleti'nde modernleşme süreci hız kazanmıştır.

Kaynak D

...II. Mahmud tahta çıktığında devletin düzeni bozulmuş, yeniçeriler sık sık isyan eder hâle gelmişti...En önemli adımı, 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nı kaldırması olmuştur. Bu olaya Vaka-i Hayriye (Hayırlı Olay) denmektedir. Yeniçerilerin yerine, çağın koşullarına uygun Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye (Görsel 3.49) adlı yeni ve düzenli bir ordu kurulmuştur...

...II. Mahmud döneminde yönetim alanında da önemli yenilikler yapılmıştır. Divan teşkilatı kaldırılarak yerine nazırlıklar (bakanlıklar) kurulmuştur. Böylece devlet işleri bölümlere ayrılmış ve daha düzenli yürütülmeye başlanmıştır. Bu dönemde ilk kez nüfus sayımı yapılmış, posta teşkilatı kurulmuş, karantina ve sağlık hizmetleri düzenlenmiştir. Ayrıca 1831'de Takvim-i Vekayi adlı ilk resmî gazete çıkarılarak devlet kararları halka duyurulmuştur.

Eğitim alanında, devlet memuru yetiştirmek için Mekteb-i Maârif-i Adliyye, doktor yetiştirmek için ise Cerrahhane ve Mekteb-i Tıbbiye açılmıştır. Askerî alanda ise subay yetiştirmek amacıyla Mekteb-i Harbiye (Harp Okulu) kurulmuş, ayrıca askerî müzik eğitimi vermek üzere Muzika-yi Hümayun (Bando Okulu) (Görsel 3.50) açılmıştır. Bu dönemde günlük yaşamda da birtakım değişiklikler yapılmıştır. Devlet görevlileri için fes, ceket ve pantolon gibi Avrupa tarzı kıyafetler zorunlu hâle getirilmiştir. Halkın ihtiyaçlarını karşılamak için fiyat listeleri hazırlanmış, şehirlerde düzen ve güvenlik ön planda tutulmuştur...

(Beydilli, 2003, s. 353-355)

Görsel 3.49
(Temsili)

Görsel 3.50

? II. Mahmud Dönemi'nde yapılan en dikkat çekici yenilik hareketi nedir? Neden?

Tanzimat Dönemi'ndeki yenileşme hareketleri ile ilgili verilen metni ve kaynağı okuyarak etkinliği yapınız.

II. Mahmud Dönemi'nde başlayan yenilikler ölümünden sonra oğlu Sultan Abdülmecid zamanında da devam etmiştir. Bu dönemde Osmanlı Devleti'nin iç düzenini iyileştirmek ve Avrupa devletlerinin baskısını azaltmak amacıyla yeni düzenlemeler yapılmıştır. 3 Kasım 1839'da Mustafa Reşid Paşa tarafından hazırlanan Tanzimat Fermanı (Gülhane-i Hatt-ı Hümayunu (Görsel 3.51)) ilan edilmiştir. Bu fermanla Osmanlı Devleti'nde yönetim, hukuk, askerlik, ekonomi ve toplum hayatında önemli yenilikler yapılmıştır. Devlet, halkına karşı bazı temel hak ve güvenceleri sağlamayı kabul etmiştir. Böylece halkın devlete olan güven ve bağlılığı artırılmak istenmiştir.

Görsel 3.51

Kaynak E

...Tanzimat Fermanı, bir anayasa ya da kanun olmaktan çok hükümdarın kendi yetkileriyle halkın hakları arasındaki ilişkilerde değişiklik yapılacağını vaat eden “charte” (senet) türünden bir belgedir. Yani herhangi yeni bir rejime gidilmeksizin padişah ilk kez kendi yetkilerini kendi eliyle sınırlamıştır.

Tanzimat Fermanı'nın başlıca özelliği, kağıt üzerinde kalmaması, vazettiği hükümlerin hemen hepsinin uygulamaya konulmasıdır. Bu yüzden ferman, bütün Tanzimat dönemi boyunca gerçekleştirilen reformların anahtarı durumundadır... "Tanzimat Fermanı'nda yer alan eşitlik, kimseye zulüm ve baskı yapılmaması, herkesin hak ve vazifesini önceden bilmesi gibi ilkelerin askere almada da yürürlüğe konması zorunlu hale getirilmiştir... Millî eğitim işlerini bir düzene sokmak için “Meclis-i Maârif-i Umûmiye” (Eğitim Bakanlığı) kurulmuştur. Tanzimat döneminde yayın faaliyetlerinde de önemli yenilikler olmuş, Takvim-i Vekâî'nin ardından Tercümân-ı Ahvâl, Tasvîr-i Efkâr gibi özel gazeteler yayın hayatına başlamıştır...

(Hayta ve Ünal, 2015, s. 123-124)

Uygulama Adımları

- Metinlerden yararlanarak Tanzimat Dönemi'ni yansıtan kavramları örnekteki gibi yazınız.
- Yazdığınız kavramlardan iki tanesini seçerek bu kavramların Tanzimat Dönemi ile ilişkisini açıklayan birer cümle kurunuz.

Adalet	
.....	1
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	2
.....	
.....	
.....	
.....	

Osmanlı Devleti'nde sanayileşme çabalarıyla ilgili verilen metni, videoyu ve kaynağı inceleyerek karekodda verilen etkinliği yapınız.

Görsel 3.52
Kâğıt Fabrikası

Görsel 3.53
Fışek Fabrikası

Osmanlı ekonomisi uzun yıllar tarıma dayalı olarak yürütülmüştür. Sanayi İnkılabı'ndan önce üretim genellikle şehirlerdeki küçük atölyeler ve el tezgâhlarında yapılmaktaydı. 19. yüzyılın başlarında Osmanlı Devleti, tarım ürünleri ihraç ederken Avrupa'dan sanayi ürünleri ithal etmeye başlamıştır. 1838 Baltalimanı Ticaret Antlaşması sonrasında ucuz Avrupa mallarının pazara girmesi, yerli üreticiyi ekonomik olarak zayıflatmıştır.

Tanzimat Dönemi ile sanayileşme çabaları hız kazanmış ve Osmanlı Devleti de Batı'daki fabrikalaşma modeline yönelmeye başlamıştır. Sanayi tesislerinde çalışacak nitelikli iş gücünü yetiştirmek amacıyla sanayi mektepleri açılmış; öğrenciler terzilik, dokumacılık, demircilik, dericilik gibi alanlarda eğitim almıştır. Böylece Osmanlı Devleti, teknik eğitilmiş iş gücünü geliştirmeyi hedeflemiştir.

Tanzimat Dönemi'nde üretimi artırmak amacıyla çeşitli sektörlerde fabrikalar kurulmuştur. Hereke (Kocaeli), Feshane (İstanbul), İzmit (Kocaeli) ve Bursa'da tekstil; Beykoz'da cam, çini, deri, kâğıt (Görsel 3.52); Zeytinburnu'nda (İstanbul) fışek (Görsel 3.53), kundura ve demir fabrikaları ile İstinye'de (İstanbul) tersane gibi tesisler bu yatırımların önemli örnekleridir.

Yapılan bu yatırımlara rağmen Osmanlı Devleti sanayileşme sürecinde önemli güçlüklerle karşılaşmıştır. Sermaye ve teknoloji yetersizliği nedeniyle maliyeti yüksek makineler ve yedek parçalar çoğunlukla dışarıdan temin edilmiştir. Nitelikli iş gücünün azlığı ise yabancı ustalara bağımlılığı artırarak üretim maliyetlerini yükseltmiştir. Ayrıca ulaşım ve haberleşme ağlarının gelişmemiş olması ile kömür ve maden gibi doğal kaynakların çıkarılamaması, sanayileşmenin kalıcı bir başarıya dönüşmesini engellemiştir. Bütün bu zorluklara rağmen 19. yüzyılda yapılan sanayi yatırımları, ekonomik açıdan modern Türkiye'nin oluşmasında önemli bir temel oluşturmuştur.

Osmanlı Devleti'nde sanayileşme ile ilgili karekodda yer alan videoyu izleyiniz.

Osmanlı
Devleti'nde
Sanayileşme

Kaynak F

...En iyi İngiliz ve Fransız makinelerine sahip olduğumuzu, en kaliteli yünlerin başka ülkelerden getirildiğini ve bu malzemelerin Fransız ve Belçikalı ustalar tarafından işlendiğini düşünürsek, çok kaliteli kumaş üretmememiz şaşırtıcı olurdu. Buna Türk kumaşı diyemeyiz. Bu, sadece Türkiye'de Avrupa makineleri, Avrupa malzemeleri ve Avrupa ustalarıyla yapılmış bir kumaştır...

(Erdem, 2016, s. 31)

Osmanlı Devleti'nin Avrupalı devletlere karşı izlediği siyasetin genel özellikleri ile uyguladığı yeniliklerin neden ve sonuçlarını anlatan karekoddaki etkileşimli video etkinliğini yapınız.

Osmanlı
Devleti'nde
Yenilikler

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Uygulama adımlarını takip ederek verilen etkinliği tamamlayınız.

Uygulama Adımları

- Öğretmeniniz rehberliğinde ikişer kişilik gruplar oluşturunuz.
- İncelediğiniz kaynaklardan yola çıkarak Osmanlı Devleti'nin değişen dünya dengeleri karşısında 18. yüzyıldan itibaren uygulamaya koyduğu askerî, sosyal, kültürel ve ekonomik yenileşme hareketlerini belirleyiniz.
- Belirlediğiniz yenileşme hareketlerinin yapılma nedenlerini örnekteki gibi ilgili alanlara yazınız.

YENİLİĞİN ADI

YAPILMA NEDENİ

Askerî Alandaki Yenilikler	- Nizam-ı Cedid Ordusu	- Yeniçeri ordusunun disiplinsiz hareketleri
Sosyal Alandaki Yenilikler		
Kültürel Alandaki Yenilikler		
Ekonomik Alandaki Yenilikler		

Osmanlı Devleti'nin Avrupa kültürüne etkisiyle ilgili verilen metni ve kaynağı okuyarak soruyu cevaplayınız.

18.yüzyılda Avrupa'da Osmanlı Devleti'ne duyulan ilgi artmaya başlamıştır. Avrupalılar, Osmanlı'nın zengin kültürünü, sanatını ve yaşam tarzını merak etmişlerdir. Bu ilgi sonucunda Avrupa'da "Türk Modası" adı verilen bir sanat ve kültür akımı ortaya çıkmıştır. Bu akım, Osmanlı Devleti'nin yalnızca siyasi ve askerî değil, aynı zamanda kültürel ve sanatsal alanda da Avrupa'yı etkilediğini göstermektedir. Bu dönem, Osmanlı'nın millî ve manevi değerlerinin Avrupa kültüründe iz bıraktığı bir dönem olmuştur.

Avrupalı ressamalar, Osmanlı'daki günlük yaşamı ve saray kültürünü tablolarında işlemeye başlamışlardır. Avrupa'da saray odaları, Osmanlı çinileri, halıları ve desenleriyle süslenmiş; Türk kıyafetleri moda hâline gelmiştir. Bu dönemde Avrupa halkı, Osmanlı'nın zarif giyim tarzını, işlemelerini ve renkli süslemelerini beğeniyle taklit etmiştir. Ayrıca Osmanlı'nın kahve kültürü de Avrupa'ya yayılmıştır. Avrupa şehirlerinde kahve içilen mekânlar, halkın bir araya geldiği sosyal alanlar hâline gelmiştir. Bu durum, Osmanlı'nın günlük yaşam alışkanlıklarının da Avrupa toplumunda yer bulduğunu göstermektedir. Avrupa'da ortaya çıkan Türk akımı, mimari alanda da etkili olmuş ve Osmanlı üslubundan esinlenen çok sayıda yapı inşa edilmiştir. Bu yapılarda kubbeler, minare benzeri kuleler, sivri kemerler, iç mekânda mozaik görünümlü süslemeler, hilal ve yıldız motifleri gibi Osmanlı mimarisine özgü unsurlar kullanılmıştır. Belvedere Sarayı (Görsel 3.54) örneği, Avrupa'da ortaya çıkan Türk akımının mimarideki etkisine güzel bir örnektir.

Kaynak G

Belvedere Sarayı'nın çatıları, Türklerin Viyana'yı kuşatma esnasında kullandıkları Türk çadırlarından, kubbeleri ise Türk askerlerinin miğferlerinden esinlenerek yapıldığı bilinen mimari bir eserdir.

(Çiçek Tuğır, 2025)

Görsel 3.54 Belvedere Sarayı, Viyana (Avusturya)

2 | Türk kültürüne ait bazı öğelerin Avrupalılar tarafından benimsenmesinin sebepleri neler olabilir? Açıklayınız.

Uygulama Adımları

- Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfınızı üç gruba ayırınız.
- Osmanlı Devleti'nde uygulanan yeniliklerin nedenlerini ve sonuçlarını belirleyerek ilgili alanlara yazınız.
- Gruplar hâlinde "Ben Devlet Yöneticisi Olsaydım..." bölümü ile ilgili etkinliği yapınız.
- Yaptığınız çalışmanın öğretmeniniz tarafından bütüncül dereceli puanlama anahtarıyla değerlendirileceğini unutmayınız.

Osmanlı Devleti'nin Uygulamaya Koyduğu Yenilikler

Yeniliklerin Nedenleri
(Osmanlı Devleti neden yenilik yapmak zorunda kalmış olabilir?)

Yeniliklerin Sonuçları
(Yenilikler devlet ve toplum yaşamını nasıl etkilemiştir?)

Uygulama Adımları

- Gruplar halinde aşağıdaki durumlardan birini seçiniz ve “Ben Devlet Yöneticisi Olsaydım...” etkinliğini gerçekleştiriniz.

III. Ahmed
ve devlet
görevlileri

III. Selim
ve devlet
görevlileri

II. Mahmud
ve devlet
görevlileri

Abdülmeceid
ve devlet
görevlileri

- Seçtiğiniz döneme uygun bir senaryo metni hazırlayınız.
- Senaryonuzu oluştururken aşağıdaki unsurlara yer vermeye dikkat ediniz:
 - Yeniliğin adı
 - Yeniliğin amacı
 - Yeniliğin neden gerekli görüldüğü
 - Yenilikle halkın hangi hakkına saygı gösterildiği
 - Halktan gelebilecek olası tepkiler
 - Dönemin padişah ve devlet görevlilerinin duyguları, kaygıları ve bakış açıları
- Senaryonuzu aşağıdaki boşluğa yazınız.

.....

.....

.....

.....

- Hazırladığınız senaryoyu grup olarak canlandırınız.
- Canlandırma sırasında dönemin atmosferini yansıtan, konuya uygun konuşma ve davranışlar sergilemeye özen gösteriniz.

Bütüncül Dereceli
Puanlama
Anahtarı

GELECEK DERSE HAZIRLIK

1. Öğretmen rehberliğinde yedişer kişilik gruplar oluşturunuz.

Gruplarınızda yer alan her bir öğrenci için Osmanlı kültür ve medeniyetini oluşturan unsurlardan yönetim, eğitim, hukuk, sanat, günlük hayat, vakıflar, Ahilik kültürü ve lonca teşkilatı konularına yönelik araştırma yapacak şekilde görev paylaşımı yapınız.

2. Sayfa 146'daki Hat sanatı etkinliği yapmak üzere kesik uçlu keçeli kalem ve A4 boyutunda bir kağıt getiriniz.

Kaynak metni okuyarak verilen şemayı doldurunuz.

Kaynak A

Evliya Çelebi'nin Gözüyle İnegöl

"Eynegöl [İnegöl] Kasabası'nın özellikleri (...) Şehri bir ulu öz içinde İrem Bağı gibi bir marmur ve süslü Türk halkı kasabasıdır. Ama gayet bolluk şehirdir. Ve halkı garip dostlarıdır. Herkes ile güzel geçinmeleri ile meşhur olmuşlardır. (...) Çarşı içinde İshak Paşa Camii, büyük yapıdır. İshak Paşa Medresesi, âlimler arasında meşhur medresedir. Ve bir mükellef hanı ve bir hoş havalı hamamı vardır (...) Ve 2 medrese, 2 tekke, 3 sıbyan mektebi, 7 hayat suyu çeşmesi (...) 150 dükkânları vardır. Haftada bir bu şehir içinde çevre köylerden nice bin adam toplanıp büyük pazar kurulur, her çeşit meta bulunup alışverişler olur. (...) Bu şehrin has ve beyaz ekmeği ve camız kaymağı meşhurdur. (...) Adı geçen kasabalara kadar bu arada olan dağ ve taş, sahra, bayır ve kaş, bakımlı ve şenlikli köylerdir."

(Çelebi, 2011, s. 10-11)

Metinde Anlatılan
Kültürel UnsurlarMetinde Anlatılan
Toplumsal DeğerlerMetinde Anlatılan
YerlerGünümüze Göre Devam
Eden Kültürel UnsurlarGünümüze Göre Zamanla
Değişen Uygulamalar

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Uygulama adımları doğrultusunda aşağıda verilen etkinliği gerçekleştiriniz.

Uygulama Adımları

- Aşağıda Osmanlı Devleti Dönemi'ne ait verilen eserlerin görsellerini inceleyiniz.
- Öğretmeniniz rehberliğinde bir dijital harita uygulamasını açınız.
- Görsellerde yer alan eserlerin adlarını dijital harita uygulamasının arama bölümüne yazarak oldukları yerleri harita üzerinde bulunuz ve işaretleyiniz.
- İşaretlediğiniz eserlerin hangi ülkede ve hangi bölgede yer aldığını belirleyiniz.
- Elde ettiğiniz bilgilere göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Görsel 3.55
Poçitel Köyü Capljina
(Çaplyina) Bosna
Hersek

Görsel 3.56
Süleymaniye
Cami Şam
(Suriye)

Görsel 3.57
Murat Ağa Camisi
Trablusgarp (Libya)

Görsel
3.58
Büyük Han Lefkoşa
(Kuzey Kıbrıs Türk
Cumhuriyeti)

2 | Görsellerde yer alan Osmanlı eserlerinde dikkatinizi çeken unsurlar nelerdir? Yazınız.

2 | Günümüzde farklı ülkelerde bulunan Osmanlı eserlerinden hareketle Osmanlı Devleti hakkında hangi çıkarımlarda bulunulabilir?

2 | İncelediğiniz görsellere uygun ortak bir başlık yazsaydınız bu ne olurdu? Neden?

Bilgi görselini inceleyerek soruları cevaplayınız.

BUNLARI BİLİYOR MUYDUNUZ?

Osmanlı Kültürünün Yaşayan İzleri

Bosna-Hersek, Bulgaristan, Karadağ, Kosova ve Kuzey Makedonya gibi Balkan ülkelerinde; baklava, pilav, kebab, musakka, dolma ve çorba gibi Türk mutfağına ait yemek isimlerine sıklıkla rastlanmaktadır.

Tunus, Cezayir, Libya ve Mısır gibi Kuzey Afrika ülkelerinin orkestralarında; Osmanlı döneminde bölgeye giren kanun, ud ve ney gibi Türk müziği sazları kullanılmaktadır.

Suriye'nin başkenti Şam'ın merkezinde bulunan Hamidiye Çarşısı, Osmanlı döneminde inşa edilmiştir. Bu çarşı, Osmanlı mimarisi ile Şam'ın yerel kültürünün birleştiği ve günümüzde de kapalı çarşı olarak kullanılan önemli bir tarihî ve kültürel mirastır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC), Osmanlı kültürüne ait Karagöz ile Hacivat gölge oyunları, günümüzde de okullarda öğrenciler için sahnelenerek yaşatılmaktadır.

Libya, Tunus ve Cezayir'de günlük dilde kullanılan arkadaş, hastehane, barak, şavurma, ucak gibi kelimeler Osmanlı Türkçesinden bu dillere geçmiştir.

(Görsel 3.59)

Bilgi görseline göre farklı ülkelerde bulunan ve günümüzde yaşatılan Osmanlı gelenekleri nelerdir?

Osmanlı kültürüne ait izlerin, üzerinden asırlar geçmesine rağmen farklı coğrafyalarda varlığını sürdürebilmesinin temel nedenleri neler olabilir? Açıklayınız.

Osmanlı'dan günümüze ulaşan bu tarihi ve kültürel değerlerin korunması sizce neden önemlidir? Bu değerlerin korunması için neler yapılabilir? Açıklayınız.

Uygulama Adımları

- “Gelecek Derse Hazırlık” aşamasında oluşturulan gruplarda yer alan ve aynı konuyu seçen öğrencilerle bir araya gelerek bir “uzman grubu” oluşturunuz.
- Metinleri okuyunuz ve görselleri inceleyerek etkinlikleri yapınız.
- Bu aşamada konunuzla ilgili derse hazırlık sürecinde edindiğiniz bilgileri uzman grubunuzda paylaşınız ve grup arkadaşlarınızın sunduğu bilgileri dikkatle dinleyiniz.

Osmanlı'da devlet yönetimi ile ilgili verilen metinleri okuyarak etkinliği yapınız.

Osmanlı Devleti, ilk olarak Anadolu'da küçük bir uç beyliği olarak ortaya çıkmıştır. Beyliğin ilk dönemlerinde yönetim anlayışı, Türk geleneklerine göre şekillenmiştir. Bu yönetim anlayışına göre bey (Görsel 3.60), hem siyasi lider hem de ordunun başkomutanıdır. Ancak bey seçimi ve yönetimle ilgili alınan önemli kararlarda diğer beylerin de görüşleri dikkate alınmıştır.

Yetenekli devlet adamları ve uygulanan başarılı politikalar sayesinde Osmanlı Devleti, zamanla üç kıtaya yayılan büyük bir cihan devleti hâline gelmiştir. Bu büyük başarı, doğru ve sağlam bir yönetim anlayışı sayesinde gerçekleşmiştir. Osmanlı yöneticileri, devlet yönetimini oluştururken Türk-İslam geleneklerinden ve daha önce kurulmuş Türk devletlerinin yönetim tecrübelerinden yararlanmışlardır. Devletin sınırları genişleyip yeni ihtiyaçlar ortaya çıktıkça yönetim sisteminde bazı değişiklikler yapılmıştır. Yönetim, merkez ve taşra yönetimi olmak üzere iki ana kola ayrılmıştır.

Merkez Yönetimi: Saray ve Divan-ı Hümayun'un bulunduğu, tüm kararların alındığı başkent yönetimidir.

Taşra Yönetimi: Ülkenin merkezden uzak eyalet ve sancaklarının yönetimidir.

Görsel 3.60
(Temsili)

Bilgi Kutusu

Osmanlı Devleti'nin gücüyle doğru orantılı olarak devletin başındaki yöneticilerin kullandıkları unvanlar da zamanla değişmiştir. Yöneticiler sırasıyla bey, han, hüdavendigâr, sultan ve padişah gibi ünvanları kullanmışlardır. Ünvanlardaki bu değişim, Osmanlı Devleti'nin küçük bir beylikten güçlü bir imparatorluğa dönüştüğünü açıkça göstermektedir.

Görsel 3.61
Divan-ı Hümayun
(Temsili)

Osmanlı Devleti'nde devlet başkanlığı görevini yürüten padişahlar, devletin mutlak hâkimi olup idari, askerî ve mali konularda geniş yetkilere sahip olmuşlardır. Ancak bu yetkilerini kullanırken kanunlara, törelere, gelenek ve göreneklere göre hareket etmişlerdir. Padişahların görevleri, önceki Türk devletlerinin hükümdarlarında olduğu gibi ülke topraklarını genişletmek, adaleti sağlamak ve halkın refah ile mutluluğunu artırmak olmuştur.

Padişahlar, devlet yönetimini tek başlarına değil, kendilerine yardımcı olan görevlilerle birlikte yürütmüşlerdir. Bu görevlilerle devlet işlerinin görüşüldüğü en önemli yönetim kurumu olan Divan-ı Hümayun'da (Görsel 3.61) bir araya gelmişlerdir.

Görsel 3.62
Topkapı Sarayı
(İstanbul)

Kaynak B

...Divan, merkez teşkilatının temeli ni oluşturmaktaydı. İlk Osmanlı Divanı, Türkiye Selçukluları Devleti'ndeki Divan örnek alınarak kuruldu. Orhan Bey zamanından beri Osmanlılarda Divan teşkilatının bulunduğu bilinmektedir. İlk zamanlar Divan üyeleri, padişah, vezir ve Bursa kadısı idi. Divan toplantılarına padişahlar başkanlık yapmaktaydı. Bu nedenle, padişah nerede ise Divan da orada toplanırdı. Fatih ve ondan sonraki padişahlar, bu görevi veziriazamlara bıraktılar. Padişahlar, bundan sonra Divan toplantılarını "Kasr-ı Adl" (Adalet Kulesi) (Görsel 3.62) denilen pencereden izlemeye başladılar...

(Özkan ve Özkan, 1999, s. 15)

Divan'da siyasi, idari, askerî, örfi, şer'i, adli ve mali konular ile şikâyet ve davalar görüşülerek karara bağlanmıştır. Divan-ı Hümayun teşkilatı, Sultan II. Mahmud Dönemi'nde kaldırılmış; bu teşkilatın yerine nazırlık (bakanlık) sistemi kurulmuştur.

Uygulama adımlarını takip ederek verilen etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- Osmanlı Devleti'nde Divan-ı Hümayun üyeleri ile ilgili verilen bilgi haritasını inceleyiniz.
- Divan üyelerinin görevleri ile günümüz devlet yetkililerinin görevlerini örnekte olduğu gibi uygun yerlere yazınız.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı

Maliye Bakanı

Adalet Bakanı

Deniz Kuvvetleri Komutanı

Diyanet İşleri Başkanı

Bakanlıklar

Dış İşleri Bakanı

Tapu Kadastro Müdürü

DİVAN-I HÜMAYUN ÜYELERİ

**Veziriazam
(Sadrazam)**

Padişah'tan sonra en yetkili devlet adamı olan veziriazam, padişahın vekili sayılır ve mührünü taşırdı.

Vezirler

Tecrübeli devlet adamları olup veziriazamın verdiği görevleri yerine getirirlerdi.

Kazasker

Divana gelen büyük davalara bakar, kadıların ve müderrislerin atamalarını yapar.

Defterdar

Devletin gelir ve giderlerini denetler, mali işlerini yürütmekten sorumludur.

Nişancı

Divanda alınan kararlara padişahın tuğrasını çeker ve fethedilen toprakları tapu defterlerine kaydeder.

Kaptanıderya

Donanma ve denizcilikle ilgili işlerden sorumludur.

Şeyhülislam

Divan'da alınan kararların İslam dini-ne uygun olup olmadığı konusunda "fetva" verirdi.

**Cumhurbaşkanı
Yardımcısı**

Osmanlı Devleti'nde eğitim sistemi ile ilgili metinleri okuyarak verilen etkinliği yapınız.

Osmanlı Devleti'nde eğitim, toplumun ihtiyaçlarına göre düzenlenmiştir. Osmanlı eğitim sistemi, dinî ve mesleki eğitim ağırlıklı olmuş, zamanla devletin ihtiyaçlarına göre yenilikler yapılmıştır. Eğitimde ilk dönemlerde sıbyan mektepleri ve medreseler öne çıkarken ilerleyen zamanlarda ihtiyaçlara göre bu eğitim kurumlarına Enderun Mektebi de eklenmiştir. Bunların yanı sıra askerî eğitim veren Avrupa tarzı okullar ile azınlık ve yabancı okullar da eğitim hayatında yer almıştır.

Görsel 3.63
Sıbyan mektebi hoca ve öğrencileri

Görsel 3.64
Ayasofya medresesi öğrencileri

Görsel 3.65

Kaynak C

...Sıbyan mekteplerinde (Görsel 3.63) okuma-yazma, basit dini bilgiler ve Kur'an öğretilirdi... Bu okulların düzenli bir eğitim programı ve belli bir eğitim süresi yoktu. Bu mektepler, Müslüman çocuklarının devam ettiği okullar olup, çocuklar 5-6 yaşlarında okula başlar ve 3-4 yıl kadar eğitim görürlerdi. Sıbyan mekteplerinde erkeklerin yanında 8-9 yaşına kadar gelmiş kızlar da eğitim görmekteydi...Bu mekteplerde öğrendiğini uygulamak önemli olup, aslında öğrenilenlerin büyük bir kısmı, günlük hayatta yaşamı kolaylaştıran gündelik bilgi tarzındaydı. Sıbyan mekteplerinin binaları padişahlar tarafından yaptırıldığı gibi valide sultanlar ve hayırsever kişiler tarafından da inşa edilmiştir...

(Özer, 2018, s. 193)

Osmanlı Devleti'nde daha üst düzey eğitim ise medreselerde (Görsel 3.64) verilmiştir. Medreselerde dinî ilimlerin yanında matematik, astronomi, mantık, felsefe ve tıp gibi dersler de okutulmuştur. Medreseler; devletin kadı, müderris, din görevlisi ve yönetici yetiştiren önemli eğitim kurumları olmuştur. Medreselerde görev yapan öğretmenlere **müderris**, öğrencilere ise **talebe** denmiştir.

Osmanlı Devleti'nin sınırları genişledikçe idari, siyasi, askerî ve mali alanlarda yetişmiş insan gücüne olan ihtiyaç artmıştır. Enderun Mektebi, bu ihtiyaçları karşılamak için saray içinde kurulan ve devletin üst düzey yöneticilerini yetiştiren önemli bir eğitim kurumu olmuştur. Enderun'da başarılı öğrenciler devlet görevlisi, komutan veya yönetici olarak görev almıştır.

Osmanlı Devleti, XVIII. yüzyıldan itibaren Avrupa'daki gelişmelerin etkisiyle Batı tarzında eğitim veren okullar açmaya başlamıştır. Dinî eğitim veren okulların yanında yabancı dil öğretimi yapılan, pozitif bilimlerin okutulduğu modern okullar açılmıştır. Özellikle askerî alandaki eksiklikleri gidermek için Mühendishane-i Bahri-i Hümayun (Deniz Mühendislik Okulu), Mühendishane-i Berri-i Hümayun (Kara Mühendislik Okulu) (Görsel 3.65), Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye (Askerî Tıp Okulu) ve Mekteb-i Harbiye (Harp Okulu) gibi okullar açılmıştır.

Osmanlı Devleti, askerî okulların yanı sıra eğitim alanında da nitelikli bireyler yetiştirmek amacıyla çeşitli düzenlemeler yapmış ve yeni eğitim kurumları açmıştır. İlköğretimin zorunlu hâle getirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmüş; ortaöğretimi geliştirmek amacıyla rüştiyeler (Görsel 3.66), idadiler, öğretmen okulları ve Mekteb-i Sultânî gibi kurumlar açılmıştır. Yükseköğretim alanında ise 1869 yılında kurulan Darülfünun (İstanbul Üniversitesi), Osmanlı'nın ilk üniversitesi olarak eğitim faaliyetlerine başlamıştır.

Osmanlı Devleti'nde öğretmen yetiştirmek amacıyla Darül Muallimin (Erkek Öğretmen Okulu) ve Darül Muallimat (Kız Öğretmen Okulu) açılmıştır. Devlet memuru yetiştiren ve günümüzdeki Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin temelini oluşturan Mekteb-i Mülkiye kurulmuştur. Ayrıca Darüşşafaka ile Sanayi-i Nefise Mektebi (Güzel Sanatlar Okulu (Görsel 3.67)) açılarak eğitim ve kültür alanında önemli adımlar atılmıştır.

Osmanlı Devleti mesleki eğitime de önem verilmiştir. Ahi ve lonca teşkilatları, gençlere hem meslek öğretmiş hem de onlara dinî ve ahlaki değerler kazandırmayı amaçlanmıştır. Tanzimat ve sonrasında ise meslekî eğitime verilen önem devam etmiş; iletişim alanında Telgrafçılık Okulu açılmıştır. Abdülaziz Dönemi'nde Eczacı Mektebi ve Kaptan Çarkçı Mektebi kurularak sağlık ve denizcilik alanlarında uzman personel yetiştirilmiştir. II. Abdülhamit Dönemi'nde ise hâkim yetiştirmek amacıyla Mekteb-i Hukuk-ı Şahane ile sanayi ve teknik alanlarda eleman yetiştirmek için Mekteb-i Sanayi açılmıştır.

Osmanlı Devleti'ndeki eğitim anlayışı ile günümüz eğitim sistemi arasındaki benzerlik ve farklılıkları aşağıdaki bölümlere yazınız.

Görsel 3.66 Rüşdiye mektebi öğrencileri

Görsel 3.67 Sanayi-i Nefise Akademisi talebe ve hocaları 1927

OSMANLI DEVLETİ'NDE VE GÜNÜMÜZDE EĞİTİM

Benzerlikler

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Farklılıklar

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Osmanlı Devleti'nde hukuk sistemi ile ilgili verilen metinleri okuyarak soruları cevaplayınız.

Görsel 3.68
Temsilî

Osmanlı Devleti'nde adalet, devletin en önemli görevlerinden biri olarak kabul edilmiştir. “**Adalet mülkün temelidir.**” anlayışı, devletin kuruluşundan itibaren temel bir ilke olmuştur. Padişahlar ve yöneticiler, toplum düzenini sağlamak ve adaleti korumakla yükümlü sayılmıştır. Hukuk sistemi hem dinî kurallara hem de devlet tarafından konulan yasalara dayanmıştır. Bu sistem sayesinde toplumda düzenin ve güvenin sağlanması amaçlanmıştır.

Osmanlı Devleti'nde hukuk Şer'i hukuk ve örfi hukuk olmak üzere iki ana bölüme ayrılmıştır. **Şer'i hukuk**, İslam dininin kurallarına dayanır ve evlenme, boşanma, miras gibi kişisel konuları kapsar. **Örfi hukuk** ise devlet düzenini sağlamak için padişah tarafından konulan kurallardan oluşur. Vergiler, toprak düzeni ve devlet yönetimiyle ilgili birçok konu örfi hukuka göre düzenlenmiştir.

Osmanlı Devleti'nde adalet işlerini kadılar (Görsel 3.68) yürütmüştür. Kadılar, bulundukları yerlerde hem yargı görevini yapmış hem de devletin temsilcisi olarak görev almışlardır. Mahkemelerde Müslümanlar ve gayrimüslimler kendi inançlarına göre yargılanabilmiş, herkese adaletli davranılması esas alınmıştır. Osmanlı hukuk sisteminde kanunlar önemli bir yere sahip olmuştur.

Görsel 3.69
Temsilî

Kaynak Ç

... Osmanlı kanûnu, ferman şeklinde ortaya çıkmıştır -Sultan ne buyurursa, o sultanın yasaıdır- böylelikle sultanların, koşullar gerektirdikçe çıkardığı kurallar bütününü bir kanûnnâme oluşturmuştur...

(İnalçık, 2015, s. 77)

Osmanlı hukuk sisteminde kanunlar önemli bir yere sahip olmuştur. Padişahlar tarafından çıkarılan kanunnameler, devlet işlerinin düzenli yürütülmesini sağlamıştır. Kanunnameler hazırlanmasında Şeyhülislam (Görsel 3.68), kazasker ve nişancı gibi devlet görevlileri de görev almışlardır. Kanunlar hazırlanırken halkın hakları ve devletin düzeni gözetilmiştir.

Osmanlı Devleti, Avrupa'daki hukuk sisteminden etkilenerek Tanzimat Dönemi'nde hukuk alanında önemli düzenlemeler yapmıştır. Tanzimat ve Islahat Fermanları ile ceza ve ticaret hukuku alanında yenilikler gerçekleştirilmiştir.

Osmanlı Devleti'nde anayasal düzene, II. Abdülhamit döneminde ilan edilen **Kanun-ı Esasi** ile geçilmiştir. Bu anayasa göre Osmanlı Devleti'nde yaşayan herkes, din ve mezhep farkı gözetilmeksizin Osmanlı vatandaşı kabul edilmiş ve halkın hakları anayasal güvence altına alınmıştır. XIX. yüzyılda Ahmet Cevdet Paşa'nın başkanlığında hazırlanan Mecelle (Görsel 3.70) ise İslam dünyasında hazırlanan medeni kanun niteliğindeki ilk hukuk metni olmuştur.

Görsel 3.70
Mecellenin iç kapağı

2 | Osmanlı Devleti'nde adaletin korunması neden devletin en önemli görevlerinden biri olmuştur? Düşüncelerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Osmanlı Devleti'nde sanat anlayışı ile ilgili verilen metni okuyunuz ve videoyu inceleyerek etkinliği yapınız.

Osmanlı Devleti'nde sanat, dinî değerler, gelenekler ve estetik anlayış doğrultusunda gelişmiştir. Osmanlı Devleti, fethettiği yerlerden, özellikle Bizans ve Balkanlardan aldığı sanat anlayışını Türk kültürüyle birleştirerek kendine özgü bir sanat üslubu oluşturmuştur. Böylece Osmanlı sanatı, Doğu ve Batı'nın etkilerini birlikte taşıyan özgün bir kimlik kazanmıştır.

Osmanlı sanatının en önemli alanlarından biri mimari- dir. Camiler, medreseler, köprüler, kervansaraylar, hanlar ve çeşmeler Osmanlı mimarisinin öne çıkan eserleri olmuştur. Bu alanda özellikle Mimar Sinan, yaptığı eserlerle Osmanlı mimarisine büyük katkı sağlamıştır. Süleymaniye ve Selimiye (Görsel 3.71) camileri en önemli eserlerindendir.

Görsel 3.71
Selimiye Camii ve Külliyesi
(Edirne)

Görsel 3.72

Görsel 3.73

Görsel 3.74
Temsil

Osmanlı'da süsleme sanatları da oldukça gelişmiştir. Çini, tezhip, minyatür ve hat sanatı en yaygın süsleme sanatlarıdır. Minyatürlerde tarihî olaylar ve saray hayatı resmedilmiştir. Hat sanatı (Görsel 3.72), güzel yazı yazma sanatı olarak özellikle Kur'an-ı Kerim ve resmî belgelerde kullanılmıştır. Bu sanat dallarının yanı sıra halıcılık, dokumacılık, bakırcılık, ahşap oyma ve ebru sanatı (Görsel 3.73) da yaygın olan sanat dallarındandır. Üretilen eserler hem günlük hayatta kullanılmış hem de ticaret yoluyla başka ülkelere satılmıştır.

Osmanlı Devleti'nde müzik de önemli bir sanat dalıdır. Sarayda ve halk arasında Türk müziği gelişmiş, çeşitli makamlar ortaya çıkmıştır. Mehter takımı (Görsel 3.74), Osmanlı ordusunun resmî müzik topluluğu olmuştur.

Fetih Marşı

Kaynak D

...Viyana klasikleri olarak bilinen ve çocuk yaştan beri çok önemli eserler besteleyen Mozart, Osmanlı dönemi Türk müziğinden oldukça etkilenmiş bir bestecidir. Bugün neredeyse tüm dünyanın bildiği Türk Marşı' Mozart'ın Osmanlı dönemi Türk müziğine ilgisinin bir örneği olarak değerlendirilebilir...

(Aydınoğlu, 2018, s.58)

Uygulama adımlarını takip ederek verilen etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- Derse hazırlık aşamasında istenilen kağıt ve kalemı çıkarınız.
- Öğretmeniniz rehberliğinde dijital araçlar üzerinden Osmanlı kültürünü yansıtan kısa bir söz veya atasözü seçiniz.
- Seçtiğiniz metni, yazı düzenine dikkat ederek kurşun kalemle taslak hâlinde yazınız.
- Taslak yazının üzerinden koyu renkli, kesik uçlu kalemle geçerek hat yazısını oluşturunuz.
- Yazınızda harflerin uyumu, satır düzeni ve estetik görünüme özen gösteriniz.
- Hazırladığınız çalışmaları sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Ürünlerinizi sınıf panosunda sergileyiniz.

Osmanlı Devleti'nde günlük hayat ile ilgili metinleri okuyunuz ve görselleri inceleyerek etkinliği yapınız.

Osmanlı Devleti'nde günlük hayat; dinî inançlara, geleneklere, mesleklerle ve yaşanan yere göre şekillenmiştir. Şehirde, köyde ve göçebe hayatta yaşayan insanların alışkanlıkları farklı olsa da toplumda yardımlaşma, saygı ve komşuluk ilişkileri önemini korumuştur. Osmanlı Devleti'nde bu farklı topluluklar, karşılıklı saygı ve anlayış içinde yüzyıllar boyunca bir arada yaşamışlardır.

Osmanlı şehirlerinde günlük hayat genellikle cami, mescit, çarşı, çeşme ve evlerin bulunduğu mahalle etrafında örgütlenmiştir. Farklı din ve mezhepten insanlar kendi mahallelerinde huzur ve güven içinde yaşamışlardır. Kırathaneler, insanların bir araya gelip sohbet ettiği; meddah, Karagöz-Hacivat ve orta oyunu gibi gösterileri izlediği sosyal yerler olmuştur. Ramazan ayı, bayram günleri, düğünler ve şenlikler (Görsel 3.75); halkın bir araya gelerek eğlendiği özel günler arasında yer alır.

Osmanlı toplumunda aile, günlük hayatın merkezinde yer almıştır. Evlilikler, İslâm hukukuna ve geleneklere göre yapılmış; çocukların iyi yetiştirilmesinde anne ve baba birlikte sorumlu sayılmıştır. Evler (Görsel 3.76), ailelerin maddi durumuna göre farklılık göstermiştir. Eve gelen misafir güler yüzle karşılanmış ve en güzel şekilde ağırlanmıştır. Evlerde yemekler yerde kurulan sofralarda yenmiş, sofraya önce büyükler oturmuştur. Yemekten önce ve sonra eller yıkanmış, sofrada israf edilmemeye dikkat edilmiştir.

Osmanlı şehirlerinde günlük yaşam sabahın erken saatlerinde başlamış ve herkes işini hakkıyla yapmaya özen göstermiştir. Şehirlerde ticaretin kalbi çarşılar (Görsel 3.77) ve bedestenler olmuştur. Bedestenler, kıymetli eşyaların alınıp satıldığı sağlam taş yapılar olarak kullanılmıştır. Etraflarında dükkânlar ve hanlar kurulmuş, bu alanlar şehrin ticaret merkezi sayılmıştır. Esnaf, Ahi ve lonca teşkilatlarının koyduğu mesleki ve ahlaki kurallara göre hareket etmeye özen göstermiştir.

Osmanlı halkının büyük bir bölümü köylerde yaşamış, halk geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlamıştır. Köylüler (Görsel 3.78) hem ürünlerinden vergi vermişler hem de yol ve köprülerin bakımında görev almışlardır. Kadınlar, tarlada çalışmanın yanı sıra dokuma ve halıcılıkla uğraşarak aile bütçesine katkı sağlamıştır.

Bazı bölgelerde halk konar-göçer bir hayat sürmüştür. Kışın kışlaklarda, yazın yaylalarda yaşamışlardır. Koyun ve keçiden elde edilen süt ürünleri, yün ve dokumalar hem günlük ihtiyaçlarda hem de ticarete kullanılmıştır. Zamanla bu toplulukların büyük bir bölümü yerleşik hayata geçmiştir.

Görsel 3.75
Bir şenlikte çocukları gösteren minyatür (Temsilî)

Görsel 3.76
Osmanlı evinin iç görünümü (Temsilî)

Görsel 3.77
Çarşı Üsküdar (İstanbul)

Görsel 3.78
Tarlada çalışan köylüler (Temsilî)

Uygulama adımları doğrultusunda verilen etkinliği gerçekleştiriniz.

Uygulama Adımları

- Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfınızda dört gruba ayrılınız.
- Grup olarak, Osmanlı döneminde yaşayan bir çocuğun günlük yaşamını konu alan kısa bir senaryo hazırlayınız.
- Senaryonuzu hazırlarken aile, mahalle, okul ve çarşı gibi unsurlardan en az birine yer veriniz.
- Hazırladığınız senaryoyu grup hâlinde sınıfta canlandırınız.
- Canlandırmaların ardından Osmanlı dönemindeki günlük yaşam ile günümüz yaşamı arasındaki benzerlik ve farklılıkları sınıfta değerlendiriniz.

Osmanlı Devleti'nde vakıf kültürüne ilişkin verilen metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Vakıf, kişilerin sahip oldukları mal ya da mülkün bir kısmını veya tamamını, başkalarının yararına kullanılmak üzere ayırmalarıdır. Vakfa ayrılan mallar satılamaz ve miras olarak devredilemez. Vakıflar; insanların ihtiyaçlarını karşılamak, yoksullara yardım etmek, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler sunmak amacıyla kurulmuştur. Bu kurumlar, İslam dininin yardımlaşma ve dayanışmaya verdiği öneme dayanarak ortaya çıkmıştır.

Görsel 3.79
Mihrîşah Valide Sultan İmaretî
Eyüp (İstanbul)

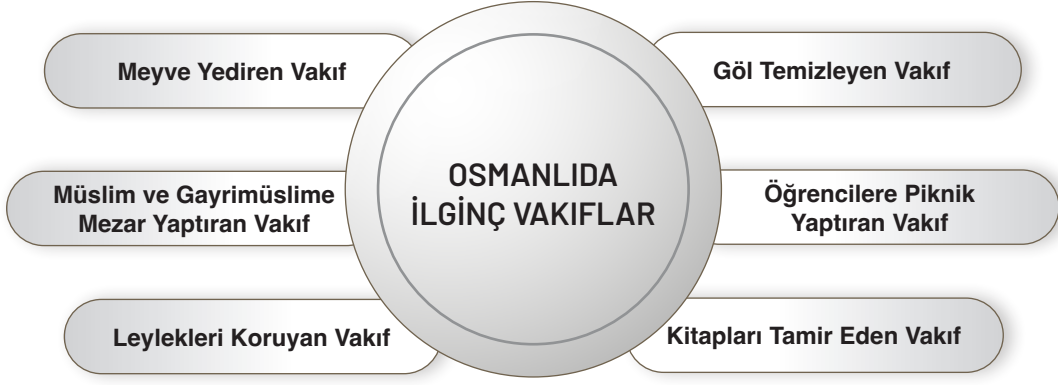
Selçukluların temellerini attığı vakıf anlayışı, Osmanlı Dönemi'nde adeta altın çağını yaşamıştır. Osmanlı Devleti'nde vakıflar, sosyal hayatın en önemli unsurlarından biri hâline gelmiştir. Osmanlı Devleti'nde cami, medrese, hastane, imarethane (Görsel 3.79), han, hamam, köprü ve kervansaray gibi yapılar yaptırılarak vakıflar yoluyla halkın hizmetine sunulmuştur. Bu yapıların giderleri ise vakfedilen dükkân, tarla, bağ ve bahçe gibi gelir getiren yerlerden karşılanmıştır. Böylece vakıf hizmetlerinin sürekliliği sağlanmış ve bu hizmetler uzun yıllar boyunca devam edebilmiştir.

Kaynak E

...Osmanlı İmparatorluğu devrinde ... vakıflar sayesinde bir adam vakıf bir yerde doğar, vakıf beşikte uyur, vakıf mallardan yer ve içer, vakıf kitaplardan okur, vakıf bir medresede hocalık eder, vakıf idaresinden ücretini alır ve öldüğü zaman kendisi vakıf bir tabuta konur, vakıf bir mezarlığa gömülürdü.” Bu örnek, vakıfların ihtiyaç duyulması halinde insan hayatının her anında devreye girebilecek şekilde düzenlendiğinin bir göstergesidir...

(Özaydın, 2018, s. 388-389)

Osmanlı Devletinde vakıflar sayesinde fakirler gözetilmiş, hastalar tedavi edilmiş, öğrenciler okutulmuş ve yolcular misafir edilmiştir. Hatta hayvanların beslenmesi ve çevrenin korunması için bile vakıflar kurulmuştur.

Vakıfların hizmetlerinden yararlanmak için din, dil, ırk ya da cinsiyet ayrımı yapılmamıştır. Bu durum, Osmanlı Devleti'nde toplumda birlik, beraberlik ve sosyal adaletin sağlanmasına önemli katkı sağlamıştır. Vakıflar, devletin yükünü hafifleterek birçok kamu hizmetinin halk tarafından karşılanmasını mümkün kılmıştır. Bu nedenle Osmanlı Devleti, tarih boyunca bir “**Vakıf Medeniyeti**” olarak da anılmıştır.

Bilgi Kutusu

Günümüzde ise Osmanlı ve Selçuklu döneminden kalan pek çok vakfın korunması, bakımı ve onarımı Vakıflar Genel Müdürlüğü (Görsel 3.80) tarafından yürütülmektedir. Ayrıca bu kurum, yeni vakıfların kurulması ve mevcut vakıfların denetlenmesi görevini de yerine getirmektedir.

T.C.
VAKIFLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Görsel 3.80
Vakıflar Genel Müdürlüğü
logosu

2 | Osmanlı Devleti'nin “Vakıf Medeniyeti” olarak anılmasının nedenlerini açıklayınız.

Osmanlı Devleti'nde Ahi ve Lonca teşkilatları ile ilgili verilen kaynağı, metni ve videoyu inceleyerek soruları cevaplayınız.

Kaynak F

...Ahilik, Anadolu'da XIII. ve XIX. yüzyıllar arasında halkın sanat ve meslek alanında yetişmesini sağlayan, onları ahlaki yönden yetiştiren, çalışma yaşamını, iyi insan meşyetlerini esas alarak düzenleyen bir örgütlenmedir. Kısaca, güzel ahlak, doğruluk, kardeşlik ve yardım severlik gibi tüm güzel meşyetlerin birleştiği sosyo-ekonomik bir düzendir. Bu kurum, yaklaşık beş yüz yılı aşkın bir süre içerisinde Anadolu halkının ekonomik ve sosyal düzenine yön vermiştir...

(Akçakaya, 2018, s. 411)

Görsel 3.81
Ahi Evran (Temsilî)

Ahi Teşkilatının kurucusu Ahi Evran'dır (Görsel 3.81). **Ahilik** bir meslek örgütü olmanın yanında bireyin iyi bir insan, dürüst bir üretici ve ahlâklı bir toplum üyesi olarak yetişmesini amaçlayan bir hayat düzenidir. Bu teşkilat, Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında olduğu kadar Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda da önemli rol oynamıştır.

Ahiliğin temel amacı, toplumda yardımlaşma ve kardeşliği güçlendirmek, üretimde kaliteyi ve helâl kazancı yaygınlaştırmaktır. Ahiler, “Halka hizmet, Hakk’a hizmet” anlayışıyla çalışmışlardır. Ahi teşkilatlarında meslek eğitimi ile ahlaki ve dinî eğitim bir arada verilmiştir. Ahilikte eğitim yalnızca erkeklerle sınırlı kalmamış; **Bacıyan-ı Rum** adıyla anılan yapılanma aracılığıyla kadınların da eğitim alarak meslek sahibi olduğu kabul edilmiştir. Ahiler kazançlarını yalnızca kendileri için değil; fakirler, kimsesizler ve yolcular için de kullanmışlardır. Bu yönüyle Ahilik, aynı zamanda bir sosyal güvenlik kurumu gibi görev yapmıştır. Bir kimsenin Ahilik kurumuna kabul edilebilmesi için bazı şartları kabul etmesi ve bu şartlara uyması gerekmektedir. Ahilik ahlâkında yer alan başlıca ilkeler şunlardır:

**Eli açık olmalı
(Cömert olmak)**

**Merhametli olmalı
(Şefkatli ve anlayışlı davranmak)**

**Sofrası açık olmalı
(İkramı bol olmak)**

**Kapısı açık olmalı
(Misafirperver olmak)**

**Gözü kapalı olmalı
(Kusur görmemek)**

**Dili kapalı olmalı
(Gıybet ve kötü sözden uzak durmak)**

Ahi teşkilatı ile ilgili karekoda verilen videoyu izleyiniz.

Ahi
Teşkilatı

2 | Ahilik teşkilatının dayanışma ve yardımlaşma anlayışı toplum hayatını nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

Ahilik teşkilatına ait hangi değerlerin günümüzde de yaşatılması gerektiğini düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Görsel 3.82
İskemleci esnafını gösteren
bir minyatür
(İntizâm)

Osmanlı Devleti’nin sınırlarının genişlemesiyle birlikte ticaret hayatında önemli değişimler yaşanmıştır. Başlangıçta yalnızca Müslüman esnafardan oluşan Ahilik teşkilatı, zamanla Hristiyanlar ve Yahudilerin de ticarete katılmasıyla değişime uğramıştır. Aynı zamanda ticaretin gelişmesi, şehirlerin büyümesi ve nüfusun artması sonucunda Ahilik teşkilatı bazı yönlerden yetersiz kalmış ve yerini lonca teşkilatına bırakmıştır. **Loncalar**, aynı meslek grubuna mensup esnaf (Görsel 3.82) ve sanatkarların bir araya gelerek oluşturduğu, devlet denetimi altında faaliyet gösteren meslek örgütleridir. Loncalar, Ahilikteki meslek ahlâkı ve dayanışma anlayışını büyük ölçüde devam ettirmişlerdir. Demirciler, bakırcılar ve ayakkabıcılar gibi her meslek grubunun ayrı bir loncası bulunmaktaydı. Loncaların başlıca görevleri şunlardır;

Üretimi düzenler.

Esnaf arasında dayanışmayı sağlar.

Kaliteli mal üretimini denetler.

Fiyatları kontrol altında tutar.

2 | Ahi teşkilatı ve Lonca teşkilatı arasındaki benzerlikler nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

Osmanlı kültür medeniyeti ile ilgili verilen metinleri okuyarak soruları cevaplayınız.

Bir milletin sahip olduğu sosyal, kültürel ve ahlaki değerler, uzun bir tarihî birikimin sonucunda oluşur. Bu nedenle bireylerin kendi ülke tarihini öğrenmesi ve araştırması büyük önem taşımaktadır. Ülke tarihinin bilinmesi, geçmişte yaşanan olayların doğru anlaşılmasını sağlarken millî değerlerin korunmasına ve gelecek kuşaklara aktarılmasına katkı sunar.

Osmanlı kültürel mirası; tarih boyunca oluşturulan mimari eserler, gelenekler, görenekler, sanat anlayışı, vakıf kültürü ve toplumsal değerlerin bütününden oluşur. Bu mirasın tanınması, bireylerin geçmişle bağ kurmasını ve millî kimliğini daha iyi anlamasını sağlar. Kültürel miras; yalnızca geçmişin bir hatırası değil, aynı zamanda geleceğe aktarılması gereken ortak bir değerdir.

Osmanlı kültür ve medeniyeti, İslam kültür ve medeniyetinin yanı sıra farklı coğrafya ve kültürlerin etkisiyle şekillenmiştir. İslam'ın adalet, yardımlaşma, ilme verilen önem ve insan sevgisi gibi temel değerleri; eğitimden hukuka, vakıf anlayışından günlük yaşama kadar pek çok alanda etkili olmuştur. Medreseler, camiler (Görsel 3.83), darüşşifalar (hastaneler), külliyeler ve vakıf kurumları bu kültürel etkileşimin somut örnekleri arasında yer almıştır.

Görsel 3.83
Süleymaniye
Cami (İstanbul)

2 | Tarih bilincinin gelişmesi, geçmiş ile gelecek arasında güçlü bir bağ kurulmasına nasıl katkı sağlar? Açıklayınız.

Metne göre ülke tarihini öğrenmenin neden önemli olduğunu açıklayınız.

.....

.....

.....

- Uzman gruplarında elde ettiğiniz bilgileri ilk grubunuzdaki arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Diğer uzman gruplarından gelen arkadaşlarınızın paylaştığı bilgileri dikkatlice dinleyiniz.

Osmanlı kültür ve medeniyeti ile ilgili karekodda verilen etkileşimli video etkinliğini yapınız.

Etkileşimli Video

Uygulama Adımları

- “Gelecek Derse Hazırlık” aşamasında belirlediğiniz ilk grupları oluşturunuz.
- Osmanlı Dönemi’nde yaşayan bir ailenin günlük yaşamını anlatan özgün bir hikâye yazınız.
- Hikâyenizde Osmanlı kültür ve medeniyetine ait en az bir unsura (günlük hayat, vakıflar, ahi kültürü, lonca, eğitim, sanat, hukuk vb.) yer veriniz.
- Hikâyenizi aşağıda verilen boşluğa yazınız ve sınıfınızda canlandırınız.
- Canlandırdığınız hikâyelerden yola çıkarak Türk kültürel mirasını tanımanın ve bu mirasın gelecek nesillere aktarılmasının önemini sınıfça değerlendiriniz.
- Yapılan çalışmaları öz ve akran değerlendirme formlarını kullanarak değerlendiriniz.
- Hazırladığınız hikâyelerin öğretmeniniz tarafından bütüncül dereceli puanlama anahtarı kullanılarak değerlendirileceğini unutmayınız.

Öz Değerlendirme Formu

Değerlendirme Yapan Öğrencinin Adı-Soyadı:

Değerlendirilen Öğrencinin Sınıfı-Numarası:

Değerlendirmenin Yapıldığı Tarih:

Ders sürecindeki bireysel performansınızı aşağıdaki öz değerlendirme formu aracılığıyla değerlendiriniz. Bu form, gerçekleştirdiğiniz etkinlik sonrasında kendinizi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda verilen ölçütlerden size en uygun olan seçeneği “X” ile işaretleyiniz.

Değerlendirme Ölçütü

Evet

Kısmen

Hayır

Yönergeye uygun şekilde çalıştım.

Konu ile ilgili içerik hazırladım.

Hikâye yazım kurallarına uygun yazdım.

Hikâyemi belirlenen süre içinde tamamladım.

Drama için rol dağılımına aktif katıldım.

Grup arkadaşlarıma çalışmalarında destek oldum.

Arkadaşlarımla saygılı bir iletişim kurdum.

Drama etkinliğindeki rolümü yerine getirdim.

TOPLAM:

Çalışmalarınızı verimli şekilde sürdürebilmeniz için “Kısmen” ya da “Hayır” seçeneklerini işaretlediğiniz bölümleri gözden geçiriniz. Bu bölümlerdeki eksikliklerinizi araştırarak veya öğretmeninizden destek alarak tamamlayınız.

Görsel 3.85

Akran Değerlendirme Formu

Değerlendirme Yapan Öğrencinin Adı-Soyadı:

Değerlendirme Yapan Öğrencinin Sınıfı-Numarası:

Değerlendirmenin Yapıldığı Tarih:

Değerlendirilen Grubun/Çalışmanın Adı:

Bu form, akranlarınızın çalışmalarını değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Etkinliklere katılım düzeylerini en uygun şekilde yansıtan seçeneği (X) ile işaretleyiniz."

Değerlendirme Ölçütü

Evet

Kısmen

Hayır

Yönergeye uygun şekilde çalıştım.

☐

Konu ile ilgili içerik hazırladım.

☐

Hikâye yazım kurallarına uygun yazdım.

☐

Hikâyemi belirlenen süre içinde tamamladım.

☐

Drama için rol dağılımına aktif katıldım.

☐

Grup arkadaşlarıma çalışmalarında destek oldum.

☐

Arkadaşlarımla saygılı bir iletişim kurdum.

☐

Drama etkinliğindeki rolümü yerine getirdim.

☐

TOPLAM:

Karekodda verilen uygulama adımlarını takip ederek origami görevini yapınız ve oyunu oynayınız.

Origami
Görev
Oyunu

3. ÖĞRENME ALANI: NELER ÖĞRENDİK?

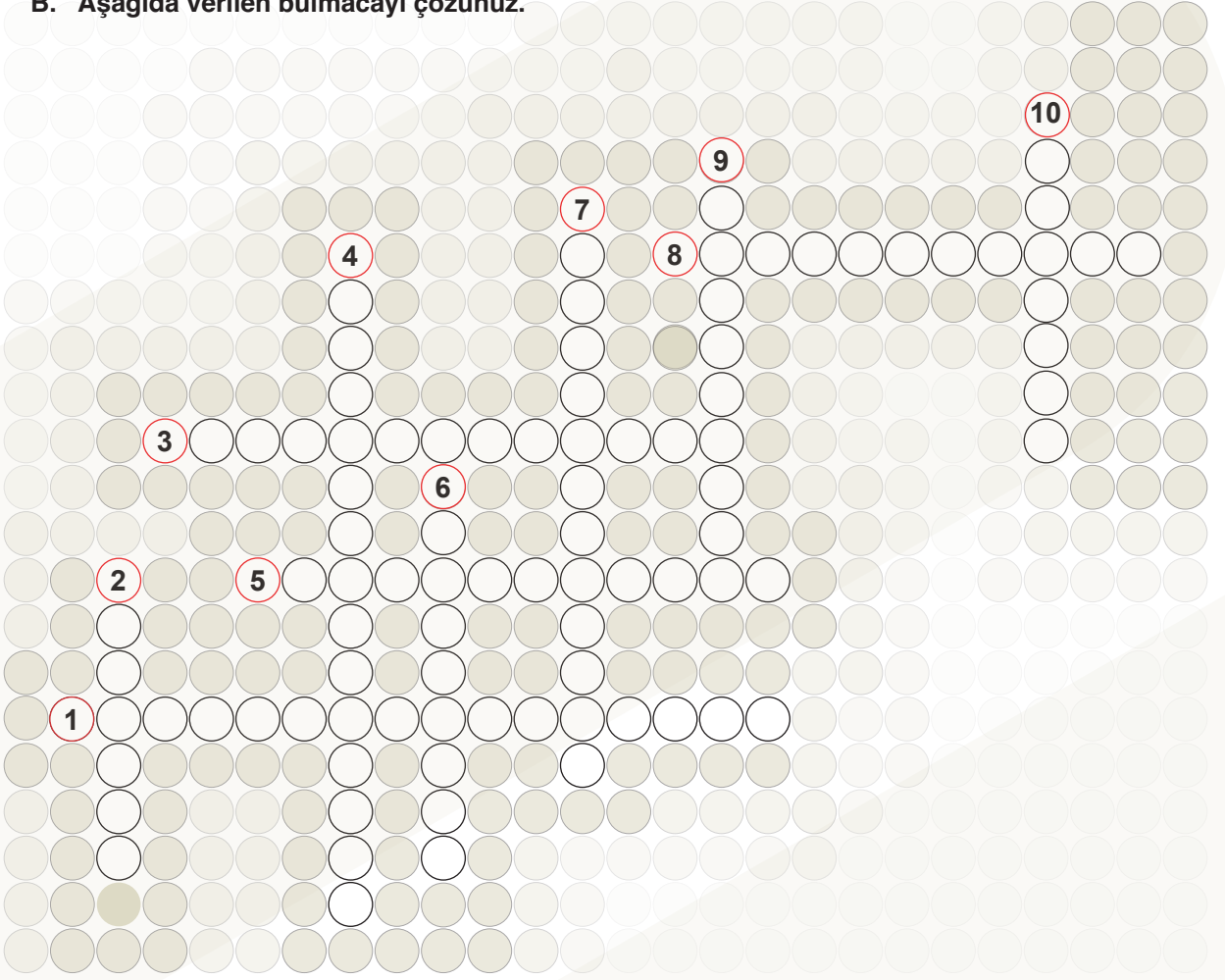
A. Aşağıda verilen tanılayıcı dallanmış ağaç etkinliğini yapınız.

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki doğru çıkış hangisidir?

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki yanlış ifadelerin doğrularını yazınız.

B. Aşağıda verilen bulmacayı çözünüz.

1. 1789'da Fransa'da ortaya çıkan; özgürlük, eşitlik ve milliyetçilik fikirlerinin yayılmasına yol açan toplumsal ve siyasi olay.
2. Avrupa'da Katolik Kilisesi'ndeki bozulmalara tepki olarak Martin Luther öncülüğünde başlayan dinî yenilik hareketi.
3. II. Mahmud Dönemi'nde sık sık isyan çıkaran Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması olayı.
4. Buhar gücüyle çalışan makinelerin üretimde kullanılmaya başlanmasıyla insan gücünün yerini makine gücünün aldığı süreç.
5. III. Selim Dönemi'nde kurulan, Osmanlı'nın ilk düzenli ve modern ordusu kabul edilen askerî ocak.
6. 1839'da ilan edilen; can, mal ve namus güvenliğini güvence altına almayı ve hukukun üstünlüğünü sağlamayı amaçlayan ferman.
7. Avrupa devletlerinin ekonomik çıkar için başka ülkelerin kaynaklarını ele geçirerek siyasi hâkimiyet kurma faaliyeti.
8. 18. yüzyılda akıl, deney ve gözlemin önem kazandığı; kilise otoritesine karşı çıkılan düşünce akımı.
9. Osmanlı Devleti'nde Batı etkisiyle imar faaliyetlerinin arttığı; İstanbul'da kütüphane, çeşme, köşk ve bahçelerin yapıldığı dönem.
10. Bilim, sanat ve edebiyatta insan ve yaşama sevincinin öne çıktığı; Avrupa'da Antik Yunan ve Roma kültürünün yeniden canlandırıldığı dönem.

C. Aşağıda verilen çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1-2. soruları aşağıdaki metinden yararlanarak cevaplayınız.

Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u fethettikten sonra şehri yalnızca askerî bir zaferin sembolü olarak görmemiş; aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin geleceği için güçlü bir merkez hâline getirmeyi amaçlamıştır. Gaza ve cihat anlayışıyla gerçekleştirilen fetih sonucunda farklı bölgelerden getirilen Müslüman Türk halkı şehre yerleştirilerek İstanbul yeniden nüfuslandırılmıştır. Ayrıca şehirde bulunan gayrimüslim halka hoşgörümlü davranılmış, onların can ve mal güvenliği korunmuştur. Fatih Dönemi'nde su yolları onarılmış; saraylar, bedestenler ve yeni mahalleler inşa edilerek İstanbul siyasî, ekonomik ve kültürel bir merkez hâline getirilmiştir. Böylece Osmanlı Devleti'nin fethettiği topraklarda kalıcı hâkimiyet kurma hedefi güçlendirilmiştir.

1. Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'da uyguladığı politikaların **temel amacı** aşağıdakilerden hangisidir?
 - A) İstanbul'u saldırılara karşı bir askerî üs olarak kullanmak
 - B) Şehrin nüfusunu artırarak vergi gelirlerini çoğaltmak
 - C) Uygulanan politikalarla İstanbul'da kalıcı hâkimiyet sağlamak
 - D) İstanbul'daki gayrimüslim halkın gönlünü kazanmak
2. Metne göre aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Devleti'nin uyguladığı iskân ve istimalet politikalarının bir göstergesi **değildir**?
 - A) Gayrimüslim halkın can ve mal güvenliğinin korunması
 - B) Fethedilen bölgedeki halkın başka yerlere göç ettirilmesi
 - C) Fethedilen yerlerde yeni mahallelerin inşa edilmesi
 - D) Farklı bölgelerden Müslüman Türk halkın İstanbul'a yerleştirilmesi

3-4. soruları aşağıdaki metinden yararlanarak cevaplayınız.

"Denizlere hâkim olan cihana hâkim olur." sözlerinin sahibi, Türklerin denizler fatihi Barbaros Hayreddin Paşa'nın 1538 yılında Haçlı donanmasına karşı kazandığı Preveze Deniz Zaferi, Türk denizciliğinin zirvesi kabul edilmektedir. Yunanistan'ın kuzeybatısındaki Preveze'de Osmanlı donanması ile Papalık Devleti, Malta, Ceneviz, Venedik, İspanya ve Portekiz'in oluşturduğu Haçlı donanması arasında gerçekleşen bu deniz muharebesi sonucunda Adalar (Ege) Denizi'nden sonra Akdeniz'de de Osmanlı donanmasına karşı koyabilecek bir güç kalmamış ve Türklerin bölgedeki hâkimiyeti başlamıştır. Bu büyük zafer, günümüzde Türk denizcileri için önemli bir gurur kaynağı olmaya devam etmekte; zaferin kazanıldığı 27 Eylül günü, 1944 yılından beri "Türk Denizcilik Günü" olarak kutlanmaktadır.

3. Metne göre Preveze Deniz Zaferi'nin Osmanlı Devleti açısından ortaya çıkardığı sonuç aşağıdakilerden hangisidir?
 - A) Osmanlı Devleti'nin Adalar (Ege) Denizi'ndeki liman şehirlerinde ticari faaliyetleri sona ermiştir.
 - B) Akdeniz'de Osmanlı donanmasına karşı koyabilecek bir gücün kalmadığı anlaşılmıştır.
 - C) Haçlı devletleri Osmanlı Devleti ile barış anlaşmaları imzalamak zorunda kalmıştır.
 - D) Osmanlı Devleti'nin deniz ticaret yolları Haçlı donanmasının kontrolüne girmiştir.

4. Preveze Deniz Zaferi'nin günümüzde "Türk Denizcilik Günü" olarak anılması aşağıdakilerden hangisinin bir göstergesidir?

- A) Zaferin Osmanlı dönemindeki denizcilik faaliyetlerini olumlu etkilediğinin
- B) Barbaros Hayreddin Paşa'nın Osmanlı tarihindeki önemli bir kişi olduğunun
- C) Preveze Zaferi'nin Türk denizciliği açısından millî gurur kaynağı olduğunun
- D) Zaferin ardından Akdeniz'deki rekabetin uzun süre devam ettiğinin

5-6. soruları aşağıdaki metinden yararlanarak cevaplayınız.

Kâşifler ve keşifler tarihi olarak anılan bu süreç, aslında sömürgeciliğin dünya geneline yayılması tarihidir. Çünkü keşiflere çıkan kâşifler, bilimsel amaçlarla araştırma yapan bilim insanları değil, Avrupa'ya servet kazandırmak isteyen savaşıçılardı. Bu keşiflere askerî donanmalarla çıkmaları, gittikleri yerlerde yağma yapmaları ve yerlilerle o çağın en modern silahlarıyla savaşmaları, bu durumu yeterince açıklamaktadır. 15 ve 16. yüzyıllarda gerçekleşen bu seferler sırasında Avrupa'ya sömürgecilikten dolayı önemli bir miktarda servet taşınmıştı. Keşiflerin dünya tarihi bakımından birçok etkisi olmuştur. Bu etkilerden biri, Dünya'nın yuvarlak değil düz bir yüzey ve evrenin merkezi olduğuna inanan kilisenin görüşünün bilimsel olarak çürütülmesidir. Bu durum sonraki yıllarda rönesansı hızlandırmış ve reform hareketlerine zemin hazırlamıştır. Keşiflerin diğer önemli bir sonucu ise ekonomik alanda gerçekleşmiş, dünyanın dört bir yanındaki zenginlik kaynakları Avrupa'ya aktarılmıştı. Bu servetler, Sanayi İnkılabı'nın Avrupa'da gerçekleşmesinde önemli bir etken olmuştu.

5. Metne göre keşiflerin ortaya çıkmasındaki **temel amaç** aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bilimsel araştırmalar için yeni merkezler bulmak
- B) Kilisenin dünya ile ilgili görüşünü kanıtlamak
- C) Avrupa'nın ekonomik kaynak ihtiyacını karşılamak
- D) Hristiyanlık dininin önündeki engelleri kaldırmak

6. Metne göre aşağıdakilerden hangisi coğrafi keşiflerin sonuçlarından biri değildir?

- A) Kiliseye olan bağlılığın artması
- B) Bilimsel gelişmelerin yayılması
- C) Ticari faaliyetlerin gelişmesi
- D) Sanayi İnkılabı'nın gerçekleşmesi

Ç. Aşağıda verilen açık uçlu soruları cevaplayınız.

1-2. soruları aşağıdaki metinden yararlanarak cevaplayınız.

Osmanlı Devleti'nde devlet başkanı “padişah” idi. Padişahlar, devletin mutlak hâkimiydiler. İdari, askerî, mali ve hukukî konularda geniş yetkilere sahiptiler. Ancak bu yetkilerini kullanırken kanunlara, törelere, gelenek ve göreneklere uymak zorundaydılar. Padişahların sorumlulukları, daha önceki Türk devletlerinin hükümdarlarından farklı değildi. Ülkenin topraklarını genişletmek ve ülkeyi geliştirmek, halkın refah ve mutluluğunu sağlamak, padişahın başlıca göreviydi. En önemli görevi ise ülkede adaleti sağlamaktı. Osmanlı Devleti'nin güçlü ve 600 yılı aşan bir süre varlığını devam ettirmesinde, ülkede sağlanan adaletin büyük rolü olmuştur.

1. Metne göre bir devlet yöneticisinde bulunması gereken özellikleri yazınız.

.....

.....

.....

2. Metne göre padişah devleti yönetirken neleri dikkate aldığını yazınız.

.....

.....

.....

3-4. soruları aşağıdaki metinden yararlanarak cevaplayınız.

Osmanlı kültüründe mahalle, aileden sonra bireyin ait olduğu ilk topluluktur. Mahalle sakinleri arasında güçlü bir dayanışma bulunur ve komşuluk hukukuna büyük önem verilirdi. Bu anlayış doğrultusunda yapılar, birbirlerinin manzarasını ve görünümünü etkilemeyecek biçimde inşa edilirdi. Mahalle yaşamının en önemli kurumlarından biri Avarız (afet) Vakfı ve buna bağlı Avarız Sandığı'ydı. Bu vakıfların gelirleri, hayırseverlerin bağışları ile mahalle halkı ve esnafın katkılarıyla sağlanırdı. Avarız Vakıfları'nın gelirleri; hastalara yardım edilmesi, yoksul cenazelerinin kaldırılması, cami, mescit ve mekteplerin bakım ve onarımı ile din görevlileri ve öğretmenlerin ücretlerinin karşılanmasında kullanılırdı. Vakfın yöneticisi ise mahallenin ileri gelenleri arasından seçilirdi.

3. Metne göre Osmanlı mahallesinde kurulan Avarız Vakfı'nın temel işlevlerini yazınız.

.....

.....

.....

4. Metne göre Osmanlı mahallesindeki dayanışma kültürü hangi unsurlara dayanmaktadır?

.....

.....

.....

Kavram Oyunu

3. Öğrenme Alanı
Ek Sorular